

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Nehmotný kulturní potenciál v rozvoji regionu
Jindřichohradecko**

Klára Coubalová

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Klára Coubalová

obor Veřejná správa a regionální rozvoj

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Nehmotný kulturní potenciál v rozvoji regionu Jindřichohradecko**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Vymezení základních pojmů problematiky regionálního rozvoje, rozvoje venkova, nehmotného kulturního potenciálu a lokální kultury
4. Regionální rozvoj a rozvoj venkova v kontextu ČR (endogenní a exogenní přístupy)
5. Kultura jako součást nehmotného potenciálu rozvoje regionu
6. Popis zkoumané oblasti - region Jindřichohradecko
7. Tradice, zvyky, obyčeje Jindřichohradecka
8. Povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích a jejich významu v regionu Jindřichohradecko mezi jeho obyvateli
9. Závěr
10. Seznam použitých zdrojů
11. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

- Blažek, J., Uhlíř, D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace. Praha: Karolinum, 2002.
- Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2002.
- Frolec, V.: Výroční obyčeje, současný stav a proměny. Brno: Blok, 1982.
- Ganter, M., Bauer, J.: Jindřichův Hradec a jeho okolí. Jindřichův Hradec: Odbor klubu čsl. turistů, 1925.
- Heřmanová, E., Patočka, J.: Lokální a regionální kultura v České republice. Praha: ASPI, a.s., 2008.
- Hudečková, H., Lošťák, M., Ševčíková, A.: Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. Praha: Reprografické studio PEF ČZU, 2008.
- Jehle R.: Pojetí endogenního rurálního rozvoje a jeho zavádění do regionální politiky v České republice. Zemědělská ekonomika 44, 1998 (1), str. 9 – 17.
- Jindřichohradecký zpravodaj.
- Langhammerová, J.: Jižní Čechy – kraj a lidé. Praha: Národní muzeum, 2001.
- Šalanda, B.: Folklór, tradice, stereotypy. Praha: UK, 1990.
- Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Lucie Kocmánková**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 8. 3. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci “Nehmotný kulturní potenciál v rozvoji regionu Jindřichohradecko“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 1. 4. 2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Lucii Kocmánkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení bakalářské práce. Mé poděkování dále patří Ing. Josefu Šprinclovi za poskytnutí materiálů z baráčnické obce „Kunifer“. Děkuji rovněž všem dotazovaným, kteří mi poskytli rozhovory pro terénní šetření a všem členům rodiny za podporu při zpracování práce.

Nehmotný kulturní potenciál v rozvoji regionu Jindřichohradecko

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá nehmotným kulturním potenciálem v rozvoji regionu Jindřichohradecko.

Teoretická část je uvedena vymezením základních pojmů, jež jsou využívány v teoretické a navazující empirické složce práce, a jejichž definice je proto nezbytná. Aby byla tematika komplexní, pojednává práce v obecné rovině o regionálním/rurálním rozvoji, jehož problematika je posléze implementována do kontextu České republiky, a o nehmotné lokální kultuře. Teoretická část rovněž předkládá nehmotnou kulturu v regionu Jindřichohradecko, jehož základní údaje jsou shrnuty v empirické části.

Součástí práce je také terénní šetření, provedené technikou semistandardizovaného rozhovoru, které bylo uskutečněno s 12 obyvateli Jindřichova Hradce a okolí., přičemž dotazovaní byli rozděleni do dvou věkových skupin (20 – 30 let a 50 – 60 let). Cílem výzkumu bylo zjistit povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích a jejich významu mezi dotazovanými. Dále uskutečnit komparaci mezi věkovými skupinami a rovněž mezi městským sídlem a sídlem venkovským a tímto způsobem zjistit vliv nehmotného kulturního potenciálu na rozvoj regionu Jindřichohradecko.

Klíčová slova: region, mikroregion, nerovnost, disparita, rozvoj, potenciál, venkov, kultura, nehmotná lokální kultura, folklor, tradice, obyčej, zvyk

The intangible cultural potential in development of the region Jindřichohradecko

Summary:

This Bachelor work is dealing with the intangible cultural potential in development of the region Jindřichohradecko.

The theoretical section of the work is introduced by the determination of primary terms used in theoretical and consequential empirical folder of the work and whose definition is therefore necessary. In order to integrate the theme, the work is dealing with the regional/rural development in general and then these problems are implemented into context of the Czech Republic. There is a general discourse about the intangible local culture as well. The theoretical section also presents the intangible culture in the region Jindřichohradecko whose characteristic data are summarized in the empirical component.

Another component of the work is also a field research realized by the technique of semi-standardized interview which was carried out with 12 inhabitants of the town Jindřichův Hradec and its neighbourhood. Interview candidates were separated into the two age groups: 20 – 30 years and 50 – 60 years. The aim of this research was to determine the awareness of traditions, folkways and customs and their sens among the interview candidates. After it, the comparison between age-groups and between the city seat and the seat in the country is realized. The analyzed data are used in order to find out the influence of the intangible cultural potential in development of the region Jindřichohradecko.

Keywords: region, microregion, inequality, disparity, development, potential, country, culture, intangible local culture, folklore, tradition, folkway, custom

OBSAH

1. Úvod	9
2. Cíl a metodika	10
3. Vymezení základních pojmů problematiky regionálního rozvoje, rozvoje venkova, nehmotného kulturního potenciálu a lokální kultury	12
4. Regionální rozvoj a rozvoj venkova v kontextu ČR (endogenní a exogenní přístup)	17
4.1 Regionální politika.....	17
4.1.1 <i>Teorie regionálního rozvoje a tradiční regionální politika - exogenní přístup</i>	17
4.1.2 <i>Integrovaný endogenní regionální rozvoj</i>	18
4.2 Východiska koncepce regionálního rozvoje a regionální politiky v ČR	21
4.2.1 <i>Regionální politika v ČR</i>	23
4.2.2 <i>Rozvoj venkova v ČR</i>	25
5. Kultura jako součást nehmotného kulturního potenciálu rozvoje regionu	27
5.1 Lokální kultura.....	28
5.1.1 <i>Kulturní stereotypy a předsudky</i>	29
5.2 Výroční obyčeje (tradice, zvyky, obyčeje) ČR v současnosti	30
6. Popis zkoumané oblasti – region Jindřichohradecko	32
6.1 Historie Jindřichohradecka	32
6.2 Region Jindřichohradecko	32
7. Tradice, zvyky, obyčeje Jindřichohradecka	35
7.1 Lidové zvyky a obyčeje v jižních Čechách a na Jindřichohradecku	35
7.2 Tradice, zvyky a obyčeje na Jindřichohradecku	38
7.2.1 <i>Rok na Jindřichohradecku</i>	38
7.3 Tradiční řemesla na Jindřichohradecku	46
8. Povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích a jejich významu v regionu Jindřichohradecko mezi jeho obyvateli	49
8.1 Vlastní terénní šetření	49
8.2.1 <i>Vyhodnocení vlastního terénního šetření</i>	50
9. Závěr	66
10. Seznam použitých zdrojů	71
11. Přílohy	74

1. Úvod

Tématem bakalářské práce je „Nehmotný kulturní potenciál v rozvoji regionu Jindřichohradecko“. Co se pod pojmy „nehmotný kulturní potenciál“ vlastně rozumí? Jaké je zaměření bakalářské práce a čím se v ní budu zabývat? To jsou základní otázky, které jsou zde v úvodu objasněny.

Nehmotný kulturní potenciál je termín spojený s kulturou, a to tou její částí, kterou nazýváme nehmotnou. Pro účely této práce bude pak pojem nehmotná kultura vymezen tradicemi, zvyky, obyčejí a tradičními řemesly a bude orientován na oblast Jindřichova Hradce a jeho blízkého okolí.

Kultura, přičemž já se budu zaměřovat na její nehmotnou část, jde ruku v ruce s vývojem lidstva již odnepaměti a stejně tak dlouho také ovlivňuje náš každodenní život. Jsou to zejména tradice, obyčejí a zvyky lokality, jež mají zásadní význam pro chování, jednání a myšlení určité skupiny lidí, ať již hovoříme o národu, či regionu, a vytváří specifickou identitu, na základě které se jednotlivé skupiny/regiony mohou navzájem odlišovat a rozvíjet. Výstižně tuto problematiku zastřešuje lidové přísloví „Jiný kraj, jiný mrav“. A právě to je důvod, proč je toto téma zajímavé a já se jím chci zabývat. Jižní Čechy jsou oblast s bohatým kulturním zázemím, avšak domnívám se, že publikací zaměřených na kulturu jednotlivých regionů není mnoho a studium tradic, zvyků, obyčejů a tradičních řemesel na Jindřichohradecku, tak bude přínosem nejen pro tento region, ale také pro obohacení mých znalostí a vědomostí.

Já osobně jsem si toto téma zvolila zejména proto, že Jihočeský kraj je mi velmi blízký, obzvláště pak Jindřichohradecký region. Chci se touto zajímavou oblastí zabývat blíže, konkrétně pak usiluji o bližší poznání jejího kulturního potenciálu v souvislosti s rozvojem zvolené lokality - Jindřichohradecko.

2. Cíl a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je zjišťování vlivu kulturního potenciálu na rozvoj regionu Jindřichohradecko. Jinými slovy lze říci, že práce se ve svém cíli zaměřuje konkrétně na tradice, zvyky a obyčeje ve zvolené lokalitě, a to zjišťováním, jaké povědomí mají obyvatelé Jindřichova Hradce a jeho okolí o těchto tradicích, zvycích a obyčejích a zda se podílejí na jejich udržování či uchovávání. Do zmíněné problematiky je rovněž zahrnuta tematika tradičních řemesel, jakožto nezbytné součásti nemotné kultury a nemotného kulturního potenciálu.

Bakalářskou práci lze rozdělit do tří dílčích cílů, přičemž tyto specificky zaměřené cíle jsou postupně rozpracovávány v teoretické a empirické části práce. Teoretická část je uvedena vymezením základních pojmů problematiky regionálního rozvoje a rozvoje venkova, nemotného kulturního potenciálu a lokální kultury. **Studium elementárních pojmů, které jsou v práci používány, je tedy prvním dílčím cílem práce,** přičemž pro dosažení tohoto cíle je využito analýzy odborné literatury.

Jelikož téma „Nemotný kulturní potenciál v rozvoji regionu Jindřichohradecko“ spadá do okruhu odborné disciplíny regionální rozvoj a rozvoj venkova, je **druhým dílčím cílem studium tematiky regionálního/rurálního rozvoje a nemotné lokální kultury, resp. nemotného kulturního potenciálu v obecné rovině,** čemuž se věnuje následná teoretická část. V tomto oddílu práce objasňuje základní principy regionálního/rurálního rozvoje, s důrazem na endogenní a exogenní přístup, přičemž tato problematika je následně implementována do kontextu České republiky. Dále práce obecně pojednává o nemotné kultuře, jakožto součásti kulturního bohatství a nemotného kulturního potenciálu. Je tudíž přiblížena její základní charakteristika a prvky.

Teoretickou část uzavírá kapitola orientovaná již na region Jindřichohradecko. Práce se zde věnuje tradicím, zvykům, obyčejům a tradičním řemeslům, které jsou pro region Jindřichohradecko charakteristické a činí jej výjimečným. Cílem této části, tedy **třetím dílčím cílem bakalářské práce, je studium takových tradic, zvyků a obyčejů regionu Jindřichohradecko,** se kterými bylo, nebo stále ještě je, možné se setkat. Pozornost je rovněž věnována tamním tradičním řemeslům, jež se zde v minulosti vykonávala, popř. se stále ještě vykonávají, a pro svou tradici tak proslavila kraj. Jsou totiž významným prvkem v utváření místní kultury a kulturního potenciálu.

K dosažení těchto dílčích cílů je použita metoda analýzy sekundárních zdrojů dat, tedy studium příslušné odborné literatury a regionálně zaměřených publikací.

Po obecném uvedení do problematiky nemotné kultury ve zvoleném regionu, **pokračuje třetí dílčí cíl práce empirickým rozpracováním vlastního tématu, tedy zkoumáním tradic,**

zvyků, obyčejů a řemesel ve zvolené lokalitě. Empirická část je tvořena popisem lokality a terénním šetřením, k němuž je využita technika dotazování ve formě semistandardizovaného rozhovoru. V rámci popisu lokality jsou zmíněny základní historické mezníky, demografické, geografické a socio-kulturní údaje. **Specifickým cílem empirické části bakalářské práce je tedy zjistit, jaké povědomí mají obyvatelé Jindřichova Hradce a jeho blízkého okolí o tradicích, zvycích, obyčejích a řemeslech, které se v jejich regionu vyskytují, a zda se podílejí na dodržování a uchovávání alespoň některých z nich.** Cíle je dosaženo prostřednictvím uplatnění kvalitativního přístupu, konkrétně semistandardizovaného rozhovoru.

Kvalitativní výzkum Disman (Disman, 2000) definuje jako nenumerické šetření, jež ve svém cíli usiluje o interpretaci sociální reality. Důraz je proto kladen zejména na pochopení citů, idejí, motivů a celkové porozumění, které se tak stává základem pro vytváření nových hypotéz a nových teorií. Jinými slovy, jak uvádí Disman: *“Rozumět, to je úkolem kvalitativního výzkumu,”* (Disman, 2000, s. 131). Mezi základní charakteristiky kvalitativního výzkumu proto patří velké množství informací o malém počtu jednotlivců. Právě z důvodů této silné redukce počtu sledovaných jedinců je dosti problematická a leckdy až nemožná generalizace výsledků výzkumu na celou populaci. Lze tak hovořit o slabé standardizaci informací, která je příčinou relativně nízké informační reliability (spolehlivosti) ve srovnání s výzkumem kvantitativním. Na druhou stranu volnější až zcela volná forma otázek a odpovědí přináší značný potenciál vysoké validity (platnosti) informací. Kvalitativní výzkum využívá tzv. induktivní metodu logiky, neboť usiluje o vytvoření nových hypotéz a teorií na bázi sledování několika málo jedinců (Disman, 2000). Kvalitativní přístup se semistandardizovaným rozhovorem, jakožto konkrétní technikou sběru dat, jsem tedy zvolila z důvodu hlubšího a podrobnějšího zpracování problematiky, než které by umožnil přístup kvantitativní.

3. Vymezení základních pojmů problematiky regionálního rozvoje, rozvoje venkova, nehmotného kulturního potenciálu a lokální kultury

Nezbytným východiskem pro přehledné a srozumitelné zpracování tématu bakalářské práce je definice základních pojmů problematiky regionálního rozvoje, rozvoje venkova, nehmotného kulturního potenciálu a lokální kultury.

Regionální rozvoj a rozvoj venkova

Výchozími literárními zdroji pro vymezení základních pojmů jsou publikace Regionální rozvoj od Wokouna a kol., Lokální a regionální politika v České republice od Patočky a Heřmanové a Kultura - společnost - tradice od Uhlíkové a kolektivu, doplňujícím pramenem je pak titul Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova od autorů Hudečkové, Lošťáka, Ševčíkové. Ačkoliv odborná literatura nabízí celou řadu charakteristik základních pojmů, bude v této kapitole podpůrně použito i definic Velkého sociologického slovníku, z něhož většina autorů vychází.

Primárním termínem, k němuž se problematika regionálního rozvoje vztahuje, je pojem „**region**“. Velký sociologický slovník (Linhart, Vodáková, Klener, 1996) používá pro definici pojmu „region“ výraz regionalizace, tedy *“rozčlenění míst nebo oblastí tvořících území do regionů, a to podle určitého hlediska (určitých hledisek), vyjadřujícího účel regionu. Zvláštním případem regionu je členění území pro potřeby vykonávání státní správy, resp. samosprávy,”* (Fialová in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 916). Uvedenou citaci je důležité doplnit o pojetí předloženého pojmu z hlediska regionalistiky, kde je region chápán jako objekt tohoto interdisciplinárního vědního oboru. Regionalistika, jejímž hlavním záměrem je přenesení poznatků z ostatních vědních oborů na vlastní předmět zkoumání, tedy prostorové vztahy, jevy a procesy, označuje regiony jako *“typické, od sebe vzájemně odlišitelné jednotky, na které lze rozložit složitou prostorovou organizaci soudobé společnosti,”* (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008, s. 24). Kromě pojmu region se v bakalářské práci užívá také výraz „**mikroregion**“, který je v problematice regionalistiky velmi významný. Mikroregiony jako územní celky tvoří nejmenší jednotky regionální struktury (makroregion, mezoregion, mikroregion) a probíhají v nich nejintenzivnější regionální procesy, tj. například dojíždka za prací či základní služby (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008).

V rámci pojednání o regionálním rozvoji práce zachází i s pojmy **nerovnost** a **disparita**. Výstižně nerovnost a disparitu charakterizuje Hudečková, Lošťák, Ševčíková (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008) , dle kterých nerovnost vyjadřuje jakoukoliv rozdílnost a odlišnost mezi regiony (geografická, infrastrukturní, demografická apod.), zatímco *“jako disparita se pak označuje nerovnost týkající se ekonomických a v souvislosti s tím také sociálních záležitostí a okolností*

lidského života včetně skupinového života,“ (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008, s. 2). Znamená to tedy odlišné socioekonomické podmínky obyvatel určitého regionu způsobené faktory nejrůznější povahy (historickými, administrativními, geografickými aj.), což vede ke vzniku sociálního problému, jehož podstatou je pocit nespravedlnosti a nemožnosti vyřešit situaci vlastními silami (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008).

Nezbytné je objasnit taktéž výraz „**rozvoj**“. Rozvojem se myslí rozvoj trvale udržitelný, což je český překlad pojmu „sustainable development“. Tento termín byl poprvé použit ve zprávě Our common future (Naše společná budoucnost)¹ *“V jejím pojetí je rozvoj trvale udržitelný takový vývoj lidské společnosti, který umožňuje žijícím generacím uspokojovat potřeby tak, aby nebyly omezovány možnosti budoucích generací uspokojovat své potřeby. V podstatě jde o rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů,*“ (Plamínek in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 956).

Obecný záměr a **cíl regionálního/rurálního rozvoje** lze generalizovat na snahu utvářet podmínky a předpoklady pro lepší kvalitu života obyvatel určitého regionu a tím zároveň eliminovat regionální nerovnosti a disparity. Problematika regionálního rozvoje zasahuje do každodenních činností člověka a je nezbytná pro fungování ekonomických, socio-kulturních a enviromentálních systémů, a to nejen v rámci státu, ale také i v nadnárodním prostředí (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008).

V zásadě lze pojímat regionální rozvoj ve dvou primárních stanoviscích – **praktickém** a **akademickém**. **Praktický přístup** chápe regionální rozvoj jako využívání a navyšování potenciálu určitého vymezeného území, vznikajícího *“v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů,*“ (Damborský, 2008, Prostorový rozvoj in Wokoun a kol., Regionální rozvoj, s. 11). Na druhé straně lze vnímat **akademický přístup**, jenž považuje regionální rozvoj za aplikaci poznatků různých vědních oborů, především ekonomie, sociologie a geografie, vztahujících se na prostorové jevy, procesy a vztahy daného regionu, které jsou ovlivněny tamními socio-ekonomickými a přírodně-geografickými podmínkami. Ve svém hlavním cíli akademický přístup hledá příčiny rozmístování ekonomických aktivit a nerovnoměrného osidlování území. Následně zkoumá ovlivnitelné a neovlivnitelné faktory rozvoje a usiluje o nalezení nástrojů pro ovlivnění výše uvedených procesů (Damborský, 2008, Prostorový rozvoj in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

¹ Dokument Světové komise pro životní prostředí a rozvoj, schválený Valným shromážděním OSN roku 1987 (Linhart, Vodáková, Klener, 1996).

Potenciál regionu se určuje prostřednictvím ukazatelů, mezi něž se řadí hrubý domácí produkt na obyvatele, míra nezaměstnanosti, průměrná mzda, struktura vzdělanosti, dostupnost a kvalita infrastruktury. Dále množství, kvalita nerostných surovin, znečištění půdy, vod a ovzduší, jedná-li se o potenciál přírodně geografický (Damborský, 2008, Prostorový rozvoj in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Žádoucí je doplnit pojmy také o termín **venkov²** (resp. venkovská oblast, venkovský region). Charakteristickými znaky venkovských oblastí je relativně vysoký podíl zaměstnanosti v zemědělství (nemusí se jednat o hlavní činnost), větší soulad fyzického prostředí s přírodou, svébytná venkovská subkultura (pevná normativní subkultura, spjatost s přírodou), cyklické chápání času, diferenciovaná sociální struktura (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008). Pojetí **rozvoje venkova** má v podstatě dvě formy. Je-li venkov chápán jako jeden z možných regionálních typů založených na základě několika kritérií pro jejich klasifikaci (zejména pomocí kvantifikace v ČR jsou nejčastěji užívané dvě označení – venkovský region a venkovské sídlo), pak problematika rozvoje venkova spadá do oblasti regionálního rozvoje v obecné rovině. Pokud je však venkov chápán jako určitá část národní společnosti s mnohými specifiky, mezi něž patří např. vysoké zastoupení zaměstnanosti v zemědělství, životní styl vyplývající z tradiční venkovské kultury, atd., pak rozvoj venkova reprezentuje spletité aktivity a procesy propojené s principy zemědělské politiky a pomocí stimulace venkovských obyvatel usiluje o snižování až vyrovnávání rozdílů mezi městem a venkovem a zároveň o využití specifčnosti venkova jakožto svébytného socioekonomického prostoru za účelem trvale udržitelného rozvoje venkova (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008).

Nehmotný kulturní potenciál

Jelikož se bakalářská práce věnuje také tématice nehmotného kulturního potenciálu a lokální kultury, definice „**kultury**“ se jeví jako nezbytná. Matějů a Soukup (Matějů, Soukup in Linhart, Vodáková, Klener, 1996) uvádějí, že kultura je *“jedna z centrálních kategorií společenských věd, ve svém nejširším pojetí vyjadřující specifický způsob organizace, realizace a rozvoje činností, objektivovaných ve výsledcích fyzické a duševní práce. Pojem byl původně spojován s obděláváním zemědělské půdy (agri kultura). Marcus Tullius Cicero v Tuskulských hovorech (r. 45 př. n. l) nazval filosofii „kulturou ducha“, a tím položil základ pojetí kultury jako charakteristiky lidské vzdělanosti,”* (Matějů, Soukup in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 547).

² Venkov je jako typ sídla v porovnání s městem starší vývojovou formou vyznačující se dominující zemědělskou funkcí, což se projevuje i v jeho vzezření (hospodářská stavení, přilehlé zemědělské plochy atp.). Jelikož však v současné době vykazuje ryze zemědělská funkce venkova klesající tendenci, objevují se i jiné úlohy venkova. Jedná se zejména o funkci obytnou (rekreační účely atp.), obslužnou (skladové zóny měst) a průmyslovou (zóny průmyslové). Pro tyto sídla zavádějí Hudečková, Lošťák, Ševčíková označení „přechodná“ (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008).

V nejobecnějším pojetí je tedy kultura chápána jako přínos společnosti k účelnému uspořádání přírodních jevů a procesů, dále také k uspokojení individuálních a společenských potřeb člověka a jako pohlízení na přírodu z hlediska vývoje člověka a společnosti. Patočka a Heřmanová (Patočka, Heřmanová 2008) pak kulturu obecně charakterizují jako soubor či souhrn veškerých hmotných i nehmotných statků a hodnot vzniklých v průběhu lidské historie, popř. hodnot majících velký význam pro určitou společnost (Patočka, Heřmanová, 2008).

Práce pojednává také o tématice „**lokální nehmotné kultury**“, resp. nehmotného kulturního potenciálu. Ve Velkém sociologickém slovníku (Linhart, Vodáková, Klener, 1996) je pojem lokální kultura vysvětlen jako *“autonomní, regionálně, časově i prostorově vymezený kulturní systém zahrnující artefakty a sociokulturní regulativy (obyčeje, mravy, tabu). Jeho základní gnoseologickou funkcí je vést hraniční čáru mezi odlišnými způsoby kulturní adaptace, které si v průběhu dějin vypracovaly historické pospolitosti obývající různé geografické regiony,*“ (Soukup in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 552). Lokální kultura, již lze označit jako specifickou subkulturu regionů, je tvořena jak hmotnými, tak nehmotnými prvky. **Nehmotné kulturní prvky** mohou být definovány jako „neviditelné“ či obtížněji zachytitelné a zmapovatelné prvky, jež jsou zastoupeny převažujícím způsobem života, folklórem, tradicemi, zvyky, obyčeji, náboženským a spolkovým životem a ostatními nehmotnými složkami lokální kultury (dialekty, typická jména atp.). **Hmotné prvky kultury** se dělí obecně na dvě skupiny - stavební kulturní památky, kam se řadí lidová architektura, sakrální památky (kláštery, kostely, atd.), funerální památky (hřbitovy, kostnice, aj.), technické a vojenské památky (mlýnice, papírny, manufaktury, pevnosti, apod.), a ostatní prvky hmotné lokální kultury (umělecké, uměleckořemeslné památky jako např., milníky, pranýře, morové sloupy atp., drobné artefakty - lidové kroje, kroniky, pracovní nástroje aj., kulturní krajina, historické parky a zahrady, památky archeologické, genofond flóry a fauny). Na pomezí mezi hmotnou a nehmotnou kulturou se nachází tradiční výrobní postupy či tradiční gastronomie (Patočka, Heřmanová, 2008).

Dalším termínem je „**potenciál**“. Potenciálem je míněn „**sociokulturní potenciál**“, který Patočka a Heřmanová (Patočka, Heřmanová, 2008) definují jako *“dosud nevyužívané nebo jen málo využívané, nicméně za určitých podmínek využitelné zdroje rozvoje společnosti v oblasti kultury. Zejména jde o možnosti lepšího využití lidského potenciálu, využití kulturního dědictví a efektivního využívání kulturní infrastruktury,*“ (Patočka, Heřmanová, 2008, s. 51). Je dán zejména demografickými, sociálními charakteristikami obyvatelstva daného regionu a tamními životními podmínkami a investice do něj jsou považovány za důležitý rozvojový faktor (Patočka, Heřmanová, 2008). Definici lze doplnit citací z Velkého sociologického slovníku (Linhart, Vodáková, Klener, 1996), který termín

vysvětluje jako *“sociokulturní naladěnost, potence, která může stimulovat vývoj lokální kultury nebo mu naopak bránit,”*(Matějí in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 815).

Význačným pojmem pro tematiku nehmotné kultury je termín **„folklor“**. Folklor (lidová tradice) znamenal v původním významu soubor lidové moudrosti, avšak v současnosti nabývá jiné interpretace - konkrétně představuje součást lidové kultury zahrnující lidové aktivity a výtvoř zachované na určitém území po předcích. Typickým rysem folkloru je ústní předávání, a proto jeho základ tvoří ústní lidová slovesnost (příslloví, pohádky, legendy, říkanky, lidové písničky, apod.) doplněná lidovými řemesly, hudebními, dramatickými a tanečními projevy (Patočka, Heřmanová, 2008). Velký sociologický slovník (Linhart, Vodáková, Klener, 1996) doplňuje, že *“bývá svázán s určitou lokální komunitou, bývá jevem mezigeneračním, spojeným s místními zvyky a obyčejí. Chápe se jako součást kulturní tradice, resp. místní kultury,”*(Uherek in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 319).

Dále Velký sociologický slovník (Linhart, Vodáková, Klener, 1996) definuje termín **„tradice“**, coby *“přetrvávající vzory chování, redukující nejistotu rozhodování. Je to jeden ze způsobů orientace kolektivního jednání. Kromě uvedené pragmatické funkce plní tradice funkci symbolickou: zpřítomňuje hodnoty, které jsou v dané kultuře či subkultuře považovány za zvlášť významné a které se proto často mění v normativní vzorce chování, ve zvyky, obyčeje, mravy,”*(Keller in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 1326). V souvislosti s pojmem tradice je nutné vysvětlit i pojmy **„obyčej“** a **„zvyky“**. **Obyčej** je *“komplexnější vzorec chování, který se vytváří opakováním určitých činností v určitých sociálních situacích ve skupině s dlouhodobějším kontinuálním trváním, většinou v lokální komunitě. Obyčeje jsou aktivity, které jsou přijímány a vykonávány jako samozřejmost, nejsou podrobovány opakovanému rozhodování a vážení účelu. Akceptování místních obyčejů bývá vnímáno jako důležitý indikátor identifikace s daným společenstvím,”*(Vodáková in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 706). **Zvyk** charakterizuje Vodáková (Vodáková in Linhart, Vodáková, Klener, 1996) jako *“ustálený způsob vykonávání činnosti nebo myšlení, resp. vzor chování rozpoznatelný v opakovaném, rutinním počínání,”*(Vodáková in Linhart, Vodáková, Klener, 1996, s. 1452). Součástí kulturní problematiky jsou i **„stereotypy“** (resp. kulturní stereotypy), s nimiž je v kontextu část páté kapitoly práce. Uhlíková a kol. (Uhlíková a kol., 2005) definuje stereotypy jako *“standardizované představy o určitých skupinách lidí nebo předmětů, které poskytují jednoduchý model pro zobrazení neobyčejně diferencované a různorodé „masy“ a určují omezené množství rysů všem jejím členům,”*(Uhlíková, 2005, Kulturní stereotypy v etnologii a v dalších společenských vědách in Uhlíková a kol., Kultura-společnost-tradice, s. 10).

4. Regionální rozvoj a rozvoj venkova v kontextu ČR (endogenní a exogenní přístup)

Následující kapitola se orientuje na problematiku regionálního a rurálního rozvoje (rozvoje venkova) v kontextu ČR, přičemž pozornost je věnována zejména endogenním a exogenním přístupům. Za účelem uceleného zpracování daného tématu vychází tato kapitola z pojednání o regionálním/rurálním rozvoji a regionální politice v obecné rovině, neboť existují určité základní souvztažnosti a souvislosti, které přirozeně nacházejí uplatnění i v prostředí ČR.

4.1 Regionální politika

Zrod regionální politiky spadá do 30. let 20. století, tedy do období velké hospodářské krize, kdy Velká Británie čelila závažné otázce, jak řešit důsledky krize především v klasických industriálních regionech. Od tohoto mezníku se regionální politika dynamicky rozvíjela a obměňovala v souvislosti s měnícími se teoriemi regionálního rozvoje (Wokoun, 2008, Regionální politika in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Regionální politiku je možné charakterizovat jako konkrétní projev snahy společnosti o eliminaci regionálních rozdílů, disparit pomocí poznatků výše zmíněného akademického pojetí regionálního rozvoje. Jedná se v podstatě o nedílnou součást souboru hospodářských, sociálních a leckdy také ekologických politik, prostřednictvím kterých státy usilují o dosažení národních cílů, mezi něž se řadí hospodářský růst, udržitelný rozvoj, kvalitní životní prostředí, sociální a politická stabilita apod. (Wokoun, 2008, Regionální politika in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Obecně lze klasifikovat dvě primární pojetí regionální politiky a těmi jsou „tradiční“ a „moderní“. Toto členění do značné míry vyplývá z teorií regionálního rozvoje (Wokoun, 2008, Regionální politika in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

4.1.1 Teorie regionálního rozvoje a tradiční regionální politika - exogenní přístup

Teorie a strategie regionálního rozvoje, potažmo i regionální politiky (která je chápána jako tradiční), spojuje až do 70. let 20. století uplatňování spíše exogenního přístupu. Usilovaly totiž o zvýšení kvantitativního ekonomického rozvoje a eliminaci regionálních disparit prostřednictvím meziregionálního přerozdělování integrovaných méně výhodných hospodářských odvětví. Postupy těchto regionálních politik spočívaly především v extrémních faktorech, totiž v soukromém kapitálu, podnikatelských aktivitách, technologiích a inovacích, veřejných фонdech a externí poptávce. Nevyužívaly však rozvojový potenciál regionu, jehož oslabení tak mohlo zapříčinit další nerovnosti, zejména ekonomického charakteru. Shodně tematiku analyzuje také Wokoun a kol., podle kterého se

tedy tradiční regionální politika vyznačuje vysokou centralizovaností a koncentruje se na problém umístění kapitálu a využití surovin (Wokoun, 2008, Regionální politika in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Mezi tradiční regionální politiky lze zařadit regionální politiku v době neoklasické teorie regionálního rozvoje. Tato teorie má spíše neintervencionalistickou povahu, nicméně u mnohých států vedla k zavedení opatření, jež si kladla za cíl zvýšit mobilitu pracovních sil v rámci koncepce nazývané některými autory jako „dělníci za práci“. Tato opatření se opírala o finanční pomoc dojíždějícím pracovníkům, podporu při stěhování, obstarávání bytů a profesní rekvalifikaci v imigračním regionu. Jednalo se však o velmi pasivní postoj k hospodářsky a sociálně slabším regionům, neboť politika nevyvíjela snahu řešit příčiny problémů, nýbrž usilovala pouze o redukci následků (Blažek, Uhlíř, 2002).

Další tradiční regionální politika je politika vycházející z teorie růstových pólů³. Spolu s teorií kumulovaných příčin tvoří nejvýznamnější teorie 50. let 20. století, přičemž obě shledávají nerovnoměrný vývoj za přirozený, jelikož není možné, aby růst probíhal všude stejnoměrně. Z podobného principu vychází také teorie růstových center J. Boudevilla (Blažek, Uhlíř, 2002).

Poslední regionální politikou využívající zejména exogenní přístup je regionální politika vycházející z keynesiánství a teorií skupiny jádro-periferie, které chápou regionální růst za nerovnoměrný proces a na základě keynesiánských idejí zdůrazňují zejména roli poptávky jakožto stimulu hospodářského růstu. Východiskem těchto teorií je domněnka, že řešení problémů, jako je např. nezaměstnanost, je záležitostí státu, a ten má tudíž usilovat o prostorově vyrovnanější rozdělování pracovních příležitostí, čehož lze dosáhnout pomocí podpory vzniku nových pracovních míst v soukromém i veřejném sektoru. Předpokladem je také podpora obou sektorů (relokace státních podniků a institucí je jedna z možností podpory veřejného sektoru a zrychlené odpisy, daňové úlevy spadají do podpory sektoru soukromého) (Blažek, Uhlíř, 2002).

4.1.2 Integrovaný endogenní regionální rozvoj

Strategie integrovaného regionálního rozvoje se začala uplatňovat v 70. letech 20. století, kdy regionální politika musela hledat nové strategie pro rozvojové země. Později ji však použila Evropská unie především v rámci regionální politiky pro rurální rozvoj. Pro takto pojatou regionální politiku je

³ Zmiňované póly růstu lze definovat jako oblasti či sféry vlivu v ekonomice, které odborná literatura člení především na hnací a hnaná odvětví. Hnací odvětví (propulsive industrie) jsou „rychle se rozvíjející odvětví, kterému dominují velké, neustále inovující firmy, vysílající silné rozvojové impulsy do svého okolí, tedy firmám hnaných odvětví, takže i ty rostou rychleji než jiné srovnatelné firmy.“ (Blažek, Uhlíř, 2002, s. 82).

charakteristické, že bere v potaz území a prostor⁴ regionu a jeho historická, kulturní a institucionalistická specifika (Jehle, 1998).

Dalším klíčovým bodem rozvoje regionů zdola (endogenně) je předpoklad spolupráce národní, regionální, lokální rady a dalších zájmových skupin včetně účastníků rozhodování a předpoklad určité autonomie na regionální úrovni. Nepostradatelný význam zde má rovněž endogenní rozvojový potenciál lokality, jenž Jehle (Jehle, 1998) definuje jako *“úhrn rozvojových možností regionu v určitém čase a určitém prostoru. V tomto případě to znamená maximum možných ekonomických, sociálních a ekologických aktivit regionu,”* (Jehle, 1998, s. 12). Důležité je také podporovat vznik odpovídajících vnitřních institucí a organizací (Jehle, 1998).

Zmírnění regionálních disparit pomocí využití vnitřního potenciálu uplatňuje čtyři výzkumné přístupy. Prvním přístupem je hypotéza nízkého rozvojového potenciálu regionu, který představuje tzv. limitující faktor rozvoje, a tudíž překážku, kterou je nezbytné překonat. Druhý přístup apeluje na využívání specifických regionálních vloh a talentů, přičemž se vychází z předpokladu kvalitativní i kvantitativní diferenciací regionů. Je tedy nutné vymezit potenciály, které nabízí regionům absolutní a relativní výhody vzhledem k regionům ostatním. Třetí přístup zdůrazňuje regionální integraci těchto potencionálů podněcováním meziregionálních cyklů a čtvrtý přístup se orientuje na změnu institucionálních podmínek, tzn. zlepšení a rozšíření autonomie na subnárodní úrovni (Jehle, 1998).

Z ekonomického hlediska usiluje endogenní regionální rozvoj o nízkou závislost hospodářské struktury, vysoký stupeň rozmanitosti pro region, široké využívání existujících zdrojů regionu, endogenní inovace ve veškerých odvětvích regionu, nové formy kooperace, zohledňování sociálních a ekologických aspektů při výrobě, omezení dovozu, produkci pro vlastní spotřebu regionu a o export vysokokvalitních výrobků. Ze socio-kulturního pohledu vynakládá úsilí o eliminaci bariér socio-kulturního rozvoje, o rozvoj současných existujících forem spolupráce s důrazem na tradiční formy svépomoci a spolupráci v komunitě, o posílení regionální identity (účast občanů na regionálním rozvoji), atd. A politické hledisko stimuluje větší participaci obyvatel regionu na rozhodování související s regionem s akcentem na rozhodování zdola a vyšší politickou zodpovědnost za vlastní region (Jehle, 1998).

Jak konstatuje Wokoun a kol., z principů a zásad endogenního regionálního rozvoje vychází moderní regionální politika, která podněcuje decentralizační procesy, podporuje inovativnost a snaží

⁴ Prostor je zde míněn nejen ve fyzickém slova smyslu, ale také v sociálním pojetí (vazby a vztahy mezi lidmi). Regionální rozvoj tedy má územní podstatu, nicméně aby byl efektivní, je třeba respektovat lokální podmínky (Jehle, 1998).

se řešit problémy vzniklé procesem rychlé restrukturalizace (Wokoun, 2008, Regionální politika in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Regionální politiky založené na výše uvedených teoriích regionálního rozvoje jsou považovány za moderní a následující odstavce se jim věnují blíže.

Regionální politika podložená institucionálními teoriemi

Tato regionální politika je založena na bázi kooperace veřejného a soukromého sektoru a obecně na zásadách veřejného sektoru za účelem napomáhat vzájemné součinnosti a učení individuálních aktérů. Finanční prostředky plynoucí do oblastí vzdělání, vědy a výzkumu, či do vzniku organizací ulehčujících mezipodnikovou komunikaci jsou považovány za nejefektivnější investice. K dalším oblastem potencionálního zákroku veřejného sektoru patří vytváření příjemného životního prostředí. Významným determinantem úspěchu této regionální politiky je existence specializovaných služeb na daném území, jako např. právních služeb, poradenství v oblasti daní, patentů, apod. (Blažek, Uhlíř, 2002).

Souhrnně tak doporučení institucionalistů spojuje snaha zachovat institucionální rozmanitost regionů a využít ji ke tvořivým procesům, k sebereflexi aktérů. Jedná se o fenomén inovací a učení - tzv. „learning to learn“ (Blažek, Uhlíř, 2002).

Současná éra (eklektické) regionální politiky

V této éře, datované od 2. poloviny 70. let 20. století, jsou v rámci regionální politiky aplikovány nástroje již z předchozích období, které jsou však rozšířeny o nové přístupy, jenž si kladou za cíl řešit příčiny regionálních problémů, nikoliv pouze jejich důsledky. Tyto přístupy, vycházející z presumpce zásadního významu lidské iniciativy a lidských zdrojů pro rozvoj regionů, se opírají zejména o podporu vznikajících malých a středních podniků, stimulují šíření technických inovací, decentralizačních opatření v oblasti veřejné správy, lokální iniciativy, deregulačních opatření aj. (Blažek, Uhlíř, 2002).

Fenoménem eklektického období je prolínání regionální politiky se státními politikami, jako je např. politika sociální, zemědělská či průmyslová. Dále se akcentuje monitorování průběhu podpůrných programů a hodnocení jejich efektivity. Místní a regionální orgány usilují o využití endogenního potenciálu například tím, že prostřednictvím poskytování volných prostor (pozemků či budov), poradenstvím podnikatelům a dotacemi vytvářejí podmínky pro budoucí vývoj místních podniků a podporují vznik nových společností⁵. Cílem těchto snah je vytvoření dlouhodobějších partnerských vztahů, jež zastřešuje výraz PPP (public private partnership). Další uplatnění zde také

⁵ Současná regionální politika také vychází z rozvojových programů, jenž mají stanovovat strategii rozvoje a definovat slabé a silné stránky určitého regionu např. pomocí SWOT analýzy (Blažek, Uhlíř, 2002).

nachází tzv. networking (založen na principu vzájemné výměny informací a služeb pro vzájemný prospěch), decentralizační opatření (založeno na přenesení rozhodovacích pravomocí na ty, kterých se přijatá opatření budou týkat) a deregulační opatření (princip omezeného regulačního rámce společnosti) (Blažek, Uhlíř, 2002).

4.2 Východiska koncepce regionálního rozvoje a regionální politiky v ČR

Hlavním záměrem regionálního rozvoje je zajištění rovnoměrného a harmonického rozvoje regionů pomocí zmírnění negativních regionálních disparit a využití endogenního potenciálu regionu (tzv. pozitivních regionálních disparit). Jen tak lze dosáhnout socioekonomického a environmentálního růstu země, o což usiluje přirozeně i Česká republika. Aby však byla problematika regionálního rozvoje v ČR komplexní, je třeba zabývat se faktory, z nichž vychází. Patří mezi ně sídelní struktura, otázka regionálních disparit a typologie regionů. (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj). Pro účely bakalářské práce jsou zpracovány regionální disparity a typologie regionů.

Regionální disparity

Regiony v České republice se vyvíjí na základě dílčích okolností a činitelů, mezi něž se řadí například výchozí podmínky, zeměpisná poloha, úroveň urbanizace aj. a které mají zásadní vliv na jejich rozvoj. Vzhledem k tomu, že tyto determinanty nejsou ve všech regionech shodné, dochází k jejich odlišné dynamičnosti a struktuře hospodářství (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Existence regionálních disparit se projevuje v silné polaritě mezi Prahou a ostatními kraji. V řadě makroekonomických ukazatelů (například: HDP na obyvatele, míra nezaměstnanosti, průměrná mzda) totiž hlavní město značně převyšuje jiné regiony. V důsledku existence disparit také dochází k navyšování porovnatelně nevýhodné rozdílnosti venkovského prostředí vůči městům (nepříznivé podmínky pro podnikatelskou činnost, stárnutí obyvatelstva) a k hospodářské zaostalosti severovýchodního pohraničí. Celorepublikově tak lze regionální disparity vymezit na pomalé narůstání rozdílů v sociálních podmínkách obyvatelstva (u Prahy a Středočeského kraje patrné zlepšení, naopak na Ústecku a Moravskoslezsku viditelný pokles, Vysočina a Olomoucký kraj stagnují na nízké úrovni), dále na relativně podstatné prohlubování diferencí v intraregionální ekonomické výkonnosti (např. v Jihomoravském kraji brněnská aglomerace roste, zatímco jih naopak klesá), a v neposlední řadě na rozdílnou regionálně rozčleněnou ekonomickou atraktivitu (mikroregion Mladá Boleslav a Kolínsko rostou, naopak u Kutnohorska je patrná

stagnace)⁶ (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Typologie regionů

Z hlediska socioekonomického rozvoje lze klasifikovat regiony na úrovni krajů na rychle se rozvíjející regiony (hl. m. Praha), rozvíjející se regiony (Středočeský, Plzeňský a Jihomoravský kraj), regiony s nízkou dynamikou růstu (Jihočeský, Královohradecký, Pardubický, Zlínský a Liberecký kraj), zaostávající regiony (Vysočina, Karlovarský kraj) a regiony v poklesu (Moravskoslezský, Olomoucký a Ústecký kraj) (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Velká města a městské aglomerace se členěnou hospodářskou strukturou a s existencí odvětví způsobilých podporovat růst v okolí představují tzv. póly rozvoje, jenž se vyznačují vysokým počtem obyvatelstva, konkurenceschopností a komunikačním propojením. Pólem rozvoje je z hlediska evropského měřítka pouze hlavní město Praha. K dalším pólům rozvoje patří města jako Brno, Ostrava, Plzeň, Olomouc, Liberec a jiná větší města. Tato centra rozvoje jsou regionálně hierarchizována a plynou z nich tzv. rozvojové osy (viz příloha č. 1), konkrétně osa urbanizační a osa rozvojová⁷ (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Rozvojové osy přirozeně nezasahují do všech regionů, a tudíž existují i takové regiony, jimiž žádná neprochází a ani v nich neleží žádný pól růstu. Venkovské osídlení, nepřítomnost technické infrastruktury, nepříznivá věková struktura obyvatelstva a vzdělání způsobují, že jsou tyto regiony hospodářsky nejméně výkonné. Jedná se zejména o venkovské oblasti a periferní regiony na mikroregionální úrovni, především v pohraničí a horských oblastech na severovýchodě země, popř. na Českomoravské vrchovině. Odlehlost těchto regionů, zapříčiněná nedostatečným dopravním propojením s centrem, se projevuje na tamní nadprůměrné nezaměstnanosti a *“celkovém útlumu ekonomických aktivit v území, který není plně kompenzován příjmy z cestovního ruchu a zemědělství”* (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj, s. 378-379).

⁶ Řešení regionálních disparit

Předpokladem pro udržení či posílení ekonomického růstu a zaměstnanosti v konkurenceschopném prostředí regionů v České republice je splnění tří vzájemně propojených souborů podmínek. Za prvé, regiony musí být vybaveny adekvátní a účelnou technickou infrastrukturou (dopravní, telekomunikační a energetické sítě, ekologická zařízení) a musí disponovat vhodnou úrovní lidského kapitálu (kvalifikovaná pracovní síla). Druhý soubor požaduje ekonomiku vycházející ze zkušeností, z inovací a ze schopností využívat know-how a třetí podmínku představuje ekologická udržitelnost rozvoje (Wokoun, 2008, Regionální politika in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

⁷ Urbanizační osu charakterizuje Wokoun (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj) jako *“lineární prostorový útvar, který propojuje urbanizační oblasti nebo urbanizační centra,”* (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj, s. 388). Rozvojové osy lze pak popsat jako *“kanály, kterými se šíří socioekonomický růst z pólů rozvoje do okolí,”* (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj, s. 388).

V souvislosti s typologií regionů je také spjata vymezení tzv. regionů se soustředěnou podporou státu. Ty se podle charakteru jejich zaostávání člení na strukturálně postižené regiony, hospodářsky slabé, venkovské a ostatní regiony (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Členění regionů nutno doplnit o klasifikaci dle EUROSTATU (Evropského statistického úřadu), který používá shodné demografické a geografické ukazatele spolu s OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj). Tyto organizace používají pro kategorizaci venkovské obce na úrovni LAU 2 ukazatel hustoty zalidnění v obci na km² - mezníkem je 100 obyvatel/km². Pro vymezení venkovského regionu na úrovni LAU 1 (=NUTS 4) nebo NUTS 3, 2 se pak užívá jako determinanta podíl obyvatel určitého regionu žijících ve venkovských obcích na celkovém počtu obyvatel, kde je hranicí 2000 obyvatel. Na základě těchto ukazatelů se pak regiony rozdělují na převážně venkovský region (predominally rural region - PRR, přes 50% obyvatel z celého regionu žije v obcích s hustotou obyvatel do 100 obyvatel/km²), významně venkovský region (significantly rural region - SRR, 15-50% obyvatel celého regionu žije v obcích s hustotou obyvatel do 100 obyvatel/km²), převážně městský region (predominantly urban region - PUR, méně než 15% obyvatel celého regionu žije v obcích s hustotou obyvatel do 100 obyvatel / km²) (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008).

4.2.1 Regionální politika v ČR

Regionální politika v České republice je považována za koncepční činnost orgánů na státní, regionální a místní úrovni, jejímž účelem je podpora regionálního rozvoje (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

K formování regionální politiky v ČR došlo až po pádu komunismu, tedy v 90. letech 20. století. V této době bylo předním celostátním cílem podporování problematičtých územních jednotek a regulace prostorového uspořádání socioekonomických činností v dílčích regionech. Negativní dopady restrukturalizačního procesu, promítnuté například ve vysoké nezaměstnanosti, sociálních a ekologických problémech, byly podnětem dřívějších programů „shora dolů“ (exogenní přístup) s cílem podpořit malé a střední podniky. Nestabilní a obtížné období politické a ekonomické transformace, překrývání státní správy a samosprávy však představovaly značné překážky pro realizaci efektivní regionální politiky. Implementovat integrovaný endogenní regionální rozvoj je podle Jehleho (Jehle, 1998) totiž možné teprve až po transformaci veřejné správy a po vytvoření administrativní úrovně mezi vládou a obcemi, což vede k jejich sebevymezení. Východiskem pro tuto teorii je předpoklad, že váha samosprávy obce v regionu vzroste, což poskytne místním iniciativám větší šance na úspěch, tím pádem větší zájem místních obyvatel a vyšší participaci na

rozvoji. Dále je pro realizaci endogenního regionálního rozvoje nutná orientace na inovace a infrastrukturu, vybudování konzultační a informační sítě a zřízení výcvikových středisek pro obchodní záležitosti, tržní ekonomiku pro místní obyvatele regionu (Jehle, 1998).

Současná regionální politika v ČR

Zásadním mezníkem pro vývoj regionální politiky do současné podoby byl rok 2000, kdy bylo přijato několik významných a zásadních zákonů a usnesení vlády, přičemž mezi nejvýznačnější patří zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Akceptováním tohoto zákona došlo v prostředí ČR poprvé k právní úpravě⁸ problematiky regionálního rozvoje a k přiblížení se k legislativní úpravě Evropské unie. Od tohoto roku se česká regionální politika orientuje na rozvoj lidských zdrojů, výzkum, technologický vývoj, rozkvet cestovního ruchu, zkvalitňování infrastruktury v regionech, rozvoj občanské vybavenosti, služeb sociální a zdravotní péče a ochranu životního prostředí (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Nejvýznamnějším strategickým dokumentem regionální politiky je Strategie regionálního rozvoje České republiky, který v prvním znění přijala vláda v roce 2000 a na který navázaly Programy rozvoje krajů ČR. V návaznosti na tyto programy byly ve věcné rovině odvozeny operační programy (pro úroveň NUTS 2) (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

V současné době probíhá plánovací období 2007-2013, které je řešeno ve Strategii regionálního rozvoje pro léta 2007 - 2013 přijaté vládou 17. 5. 2006. Dokument se opírá o Strategii udržitelného rozvoje České republiky a o Strategii hospodářského růstu. V tomto období se klade akcent na implikaci nových nařízení EU ve sféře hospodářské a sociální soudržnosti do strategie, priorit a opatření české regionální politiky a v rámci politiky soudržnosti vychází z programových dokumentů národní úrovně, a to z Národního rozvojového plánu a Národního strategického referenčního rámce (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Strategie regionálního rozvoje České republiky 2007 - 2013

Následující odstavec se detailněji věnuje tomuto programovému dokumentu, neboť je aktuální a opírá se o něj současná regionální politika. Dokument Strategie regionálního rozvoje obsahuje *“analýzu stavu regionálního rozvoje, analýzu silných a slabých stránek v rozvoji*

⁸ Otázky regionálního rozvoje v ČR jsou legislativně upraveny několika zásadními zákony, mezi nimiž je nejdůležitější již zmiňovaný zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, v platném znění, dále zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o hlavním městě Praze (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

jednotlivých krajů a okresů, strategické cíle regionálního rozvoje v ČR, vymezení státem podporovaných regionů, doporučení dotčeným ústředním správním úřadům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do jejich působnosti,“(Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj, s. 415). Strategie regionálního rozvoje reprezentuje strategickou orientaci pro budoucí programy regionálního rozvoje, jež budou uskutečňovány na národní nebo regionální úrovni a financovány buď s podporou EU, či bez ní. Strategie regionálního rozvoje je koncipována horizontálně, přičemž k účelnému trvale udržitelnému rozvoji regionů využívá jejich endogenní potenciál a současně diferenciované působení aktivit dílčích odvětví národního hospodářství (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

Česká republika chce být do roku 2013 *“aktivní, ekonomicky výkonnou a konkurenceschopnou zemí, dosahující jako celek standardů Evropské unie ve všech základních kritériích; zemí, jejíž způsob a kvalita života odpovídá naší historické tradici a postavení v Evropě,*“(Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj, s. 416). Mají být také značně sníženy regionální disparity a poroste počet regionů ekonomickou silou a dynamikou růstu srovnatelných s regiony EU, bude zajištěn minimální rozvojový potenciál ve veškerých mikroregionech (zejména v oblasti infrastruktury a životního prostředí), zvýšen podíl inovativní a činné populace v regionech (Wokoun, 2008, Regionální politika v Evropské unii a v České republice in Wokoun a kol., Regionální rozvoj).

4.2.2 Rozvoj venkova v ČR

V hospodářské aktivitě venkova dominuje zemědělství, a tudíž je politika rozvoje venkova velmi úzce spjata se zemědělskou politikou - v prostředí EU se konkrétně jedná o integraci Společné zemědělské politiky EU. Tato politika trvale udržitelného rurálního rozvoje vychází z endogenních zdrojů a za účasti místních aktérů usiluje o podporu všech hledisek života na venkově., tzn., že mezi její hlavní cíle patří například uchování agrárního výrobního potenciálu a jeho zaměření na nové technologie, orientované na kvalitu výrobků, dále podpora nezemědělských produkcí na venkově, rozvoj ekonomických činností a podpora vzniku nových *“pracovních míst s cílem zabezpečit lepší využití existujícího vlastního vnitřního potenciálu venkova,*“(Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008, s. 105). Základní záměry a strategie rurálního rozvoje v ČR pro programovací období 2007-2013 jsou vymezeny v programových dokumentech Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) a Program rozvoje venkova na období 2007-2013. NSPRV se orientuje na zvyšování ekonomického růstu, tvorbu nových pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj. Zabezpečuje tak vazby

mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova a rozvojem v ČR korespondujícím se třemi strategickými rozvojovými osami (ochrana životního prostředí, diverzifikace venkovského života, konkurenceschopnost). Program rozvoje venkova je rozčleněn do čtyř prioritních os (čtvrtou osu představuje Leader, metodická osa pro vzájemně propojenou realizaci výše uvedených os) a navazuje na dokumenty předešlého programovacího období 2004-2006 - Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství v ČR“, Horizontální plán rozvoje venkova, SPARAD a Leader ČR⁹ (dostupné na :<<http://www.mze.cz>>).

⁹ Důležitou otázkou problematiky rurálního rozvoje jsou také příčiny vzniku disparit ve venkovských oblastech. Z hlediska geograficko-klimaticko-geologických faktorů se jeví jako nejvýznamnější problém nemožnost plného využití horských oblastí k zemědělství a také zábor zemědělské půdy kvůli nové zástavbě. Z pohledu infrastrukturálních determinantů jde zejména o problém sociální (občanské) a technické vybavenosti (např. ZŠ, zdravotní péče, vodovod, kanalizace atd.). V rámci socio-kulturních faktorů lze uvést např. dosažené vzdělání obyvatel venkova (pro porovnání-v obcích do 2000 obyvatel žije lehce přes 5% procent lidí s vysokoškolským vzděláním, v Praze je to kolem 20%). U ekonomických faktorů se jedná především o záležitost nižších příjmů a vysoké nezaměstnanosti, demografické determinanty poukazují zejména na vyšší podíl poproduktivního obyvatelstva, vysoký podíl obyvatelstva dojíždějícího za prací a na fenomén emigrace do měst. Nízké zastoupení politických stran v obcích se pak nejvýrazněji projevuje u politických faktorů (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2008).

5. Kultura jako součást nehmotného kulturního potenciálu rozvoje regionu

Kultura je v současnosti chápána mimořádně obšírně a má celou řadu významových oblastí, a proto následující odstavec věnuje pozornost čtyřem základním významovým okruhům, sestaveným M. Rassemem (Rassem in Patočka, Heřmanová, 2008).

První význam zastřešuje veškerou lidskou činnost ekonomické organizace a využívání přírodního potenciálu (péče o půdu, pěstování rostlin, chov zvířat a s tím spojené využívání půdního fondu). Ve druhém smyslu je kultura spojena s procesem kultivace člověka v rámci procesu socializace (včleňování jedince do společnosti pomocí vzdělání, výchovy, normativní kultury společnosti, atp.). Ve třetím významu je tento pojem vztažen ke kvalitě mezilidských vztahů, resp. k jejich zdokonalování a vylepšování. A konečně čtvrtý významový okruh zahrnuje kulturu duchovní, náboženskou, ideologickou (tématika mýtů, rituálů atp.) V nejširším pojetí je kulturou chápáno vše, co *“přesahuje biologickou podstatu člověka, a není proto geneticky přenositelné z jedné generace na druhou,”* (Patočka, Heřmanová, 2008, s. 10).

Intergeneračně i intrageneračně se kultura uchovává prostřednictvím kulturních vzorců a hodnot dané společnosti (normativní kulturou). Tyto kulturní vzorce podléhají vývoji společnosti, a tudíž mohou být ovlivněny různými ideologiemi či střetem tradicionalismu (časová a generační kontinuita, postupné změny kulturních vzorců a hodnot, atd.) a modernismu (radikální změny v zájmu vyšší efektivity společenské organizace) (Patočka, Heřmanová, 2008).

Kulturní dědictví je termín zahrnující nejen historické soubory památek, sbírkové předměty, krajinu, přírodní i zastavěná místa, ale také nehmotné odkazy společnosti, jako jsou kulturní zkušenosti, tradice, výrobní postupy atp. Jak uvádějí Patočka a Heřmanová (Patočka, Heřmanová, 2008) *“důležitým atributem kulturního dědictví je také to, že sociokulturní vztahy, kulturní díla a artefakty, které vznikly v minulosti, svým významem přesahují období svého vzniku a obohacují naši současnou kulturu,”* (Patočka, Heřmanová, 2008, s. 23). Jedná se tedy o kolektivně sdílené výsledky materiální a duchovní činnosti členů určité společnosti, resp. kultury, jež jsou předávány z generace na generaci jako specifický druh dědictví a jež tímto procesem udržují jistou míru spojitosti a kontinuity lidské společnosti. Nutno zdůraznit, že se jedná pouze o tu část sociokulturního systému, která je v životě určité společnosti již pevně vžita a zakořeněna, je „živá“, a proto je i nadále předávána potomkům. Jakmile některé kulturní prvky začnou postrádat svou funkci pro danou společnost, do kulturního dědictví již nespádají a nabývají pouze estetické, duchovní či historické hodnoty. Tato funkční ztráta

je zapříčiněna neustálým působením kulturní tradice a kulturní inovace. Péče o kulturní dědictví¹⁰ tkví kromě různých politických opatření rovněž v péči o sociokulturní potenciál místa (Patočka, Heřmanová, 2008).

Sociokulturní potenciál regionu, jež se promítá do specifických podmínek životního stylu, do specifických rysů lokální kultury, je chápán jako velmi významný faktor ovlivňující kulturní rozvoj regionu a určující specifickou determinantu sociokulturního působení tradic a inovací na obyvatele. Hlavní důraz je při vymezení sociokulturního potenciálu regionu kladen především na aktéry kulturně významných aktivit, přičemž za zásadní osobnostní rysy jsou pojímány ty, jež prostupují do kulturních vzorů, stylu života, do vztahu ke kulturnímu dědictví a tradicím a zároveň do snahy regulovat přírodní a životní prostředí pomocí schopnosti akceptovat inovace a využívat také i jiné kulturní hodnoty, standardy a normy (Patočka, Heřmanová, 2008).

5.1 Lokální kultura

Lokální kultura¹¹ se od „kultury“ jako takové liší především spjatostí s daným místem, lokalitou. Jinými slovy ji lze definovat jako *“stav kultury a jejich složek v prostorově omezeném rámci a čase,”* (Zemánek in Patočka, Heřmanová, 2008, s. 63).

Pojem „folklor“ byl již předložen ve třetí kapitole práce. Jeho definici lze však rozšířit, pojednává-li se o něm jakožto o obřadním folkloru. Termínem „obřadní folklor“ se rozumí všechny slovesné, hudební, taneční a divadelní projevy spojené s lidovými obřady a obyčejí. V závislosti na životním a přírodním cyklu je zde však nutno rozlišovat obřadní folklor rodinný a obřadní folklor kalendářní. Obřady rodinné se pojí k významným událostem lidského života, jako je narození, svatba, smrt, zatímco kalendářní obřady a obyčeje jsou cyklické (periodické), což znamená, že se váží na určité dny a období roku (Uhlíková a kol., 2005).

Nehmotné prvky (lokální) kultury

Ačkoliv odborná literatura klasifikuje na teoretické úrovni kulturní prvky na hmotné a nehmotné, v praxi je často velmi obtížné oddělit tyto části určitých kulturních jevů striktně, jelikož naprostá většina těchto jevů a zvyklostí má úzkou spojitost s konkrétními artefakty (např. Vánoce a adventní věnce, Velikonoce a pomlázky atp.). Za vyloženě nehmotné prvky lze považovat pohádky,

¹⁰ Existence kulturního dědictví a péče o něj je v současné době v ekonomicky vyspělých zemích považována za zcela nezbytnou a mnoho států kromě toho, že podporuje produkci kulturních statků a participaci občanů na kulturním životě, vynakládá značné úsilí kulturní dědictví ochraňovat, což zahrnuje památkovou péči a restaurování památek (Patočka, Heřmanová, 2008).

¹¹ V souvislosti s tematikou lokální kultury nacházejí své významné uplatnění také pojmy venkovská a městská lokální kultura. Rozdíl mezi takto vymezenými kulturami je v současné době nevýrazný, vzhledem k procesům suburbanizace a nepřímé urbanizace, nicméně určité odlišnosti jsou zde stále. Sociokulturní heterogenita měst způsobuje, že jsou kulturními a inovačními centry, což je ovšem doprovázeno silným vlivem populární (masové) kultury a procesem globalizace. Venkov je naopak sociálně homogennější, a proto je zde pevněji zakořeněna tradiční lidová kultura a lokální venkovská kultura je obecně konzervativnější (Patočka, Heřmanová, 2008).

pověsti, pranostiky, specifické chování, normativní kulturu dané společnosti atd., ovšem *“čistě materiální složka kultury neexistuje vůbec,”* (Patočka, Heřmanová, 2008, s. 66). Tuto hypotézu Patočka a Heřmanová (Patočka, Heřmanová, 2008) podkládají tím, že žádný hmotný prvek by nevznikl bez tradičních zvyklostí předávaných z generace na generaci a bez nehmotných vlivů místa a doby (Patočka, Heřmanová, 2008).

Převažující způsob života představuje podmnožinu lokální kultury, přičemž každá lokální kultura se pak liší v míře tradicionality - rozdílné schopnosti akceptovat cizorodé prvky, nové ideje, myšlenky a postupy, dale v odlišné míře sociální kontroly a homogenity atp. Různé hodnotové orientace, upřednostňované volnočasové aktivity či volební preference jsou pak projevem obecného způsobu života (Patočka, Heřmanová, 2008).

Náboženský život, resp. jeho intenzita, vychází z historických tradic, generačního předávání hodnot a procesu sekularizace obyvatelstva, a proto v současné době ustupuje do pozadí a jeho význam ve společnosti výrazně klesá. Na jeho místo se dostává v naprosté většině obcí život spolkový, *“který představuje významný integrační faktor a současně v řadě případů i ožívuje některé místní tradice,”* (Patočka, Heřmanová, 2008, s. 80).

Lidová slovesnost, dialekty, lokální pověsti, tradiční místní tance, často užívaná tamní jména či příjmení (např. častá moravská příjmení jsou Sekanina, Nohavica, atp.) a názvy míst (obcí a sídel) se pak řadí do kategorie ostatní nehmotné složky lokální kultury (Patočka, Heřmanová, 2008).

Mezi aktéry spolkového života patří zejména oficiální zájmová seskupení jako jsou hasiči, myslivci, místní tělovýchovná jednota, ochotníci a dále ostatní neformální skupiny místních usedlíků (Patočka, Heřmanová, 2008).

U řady zvyků a slavností došlo v období před rokem 1989 k výraznému zesvětštění, nicméně i dodnes zastávají, zejména ve venkovské kultuře, svou společenskou funkci (Patočka, Heřmanová, 2008).

5.1.1 Kulturní stereotypy a předsudky

I v dnešní době, jež se vyznačuje výraznou racionalitou a moderností, nacházejí v lidské společnosti odezvu i jevy (či stereotypy) lidového myšlení odrážející úvahy o světě. Jedná se zejména o tradiční představy a názory, a pokud dochází k jejich časté a dlouhodobé implementaci, mění se tyto *“navyklé otisky ve stereotypy,”* (Šalanda, 1990, s. 8).

Šalanda tento jev vysvětluje tím, že *“duchovní dějiny lidstva jsou mnohem bohatší, než je zmíněná vyhraněná filosofická nebo vědecká forma,”* (Šalanda, 1990, s. 6).

Vznik kulturních stereotypů spadá do dob feudalismu, kdy byli lidé ovlivňováni a utvářeni stejnými informacemi. Povědomí a úvaha o světě byly dány stejnými zprávami ze života nejbližších

sousedů, stejnými mýty, pověstmi či pohádkami. Díky všeobecně známým motivům a syžetům tak nebyla nutná další a další orientace ve světě, poněvadž pro každou situaci vždy existovala určitá paralela, která prožívanou skutečnost prezentovala jako již dříve prožitou. Tyto syžety přetrvaly ve společnosti dodnes. Člověk je těmito stereotypy určitým způsobem omezen a spoután, co se týká jeho reflexe světa, nicméně na druhé straně mu poskytují pocit opory a jistoty. Svět tak má podle člověka řád, je uspořádaný. Protože stereotypy ovlivňují lidstvo samo, promítají se tyto ustálené motivy a představy přirozeně i do folklóru, a tak se objevují tendence být na straně slabých a utiskovaných, pokořit mocné a dobro vždy vítězí nad zlem (Šalanda, 1990).

5.2 Výroční obyčeje (tradice, zvyky, obyčeje) ČR v současnosti

Rychlost a intenzita, s jakou se mění dnešní moderní společnost, se značně projevuje mj. i v oblasti kulturního života člověka, a to zejména v těch kulturních jevech, jenž jsou spojeny s jeho životem, s jeho reflexí světa, zkušenostmi a postoji, vyvíjejícími se v závislosti na převratných změnách v hospodářské, sociální i duchovní sféře (Frolec, 1982). Jak se shodují Patočka, Heřmanová (Patočka, Heřmanová, 2008) a Frolec (Frolec, 1982), význam tradic, obyčejů a zvyků v soudobé společnosti se přesouvá především do oblasti společenské¹².

Sociální realita ve výročních obyčejích

U všech oblastí folkloristiky dochází ke zřetelnému pronikání tzv. sociální reality. Tento jev je nejvýraznější právě v oblasti výročních obyčejů, které již neplní svou původně převážně magicko-prosperitní funkci, ale vykonávají se spíše pro svůj *“zábavný obsah spojený s chápáním obyčeje jako projevu společenského života v dané komunitě,”* (Frolec, 1990, s. 74).

Pronikání reality do folkloristiky je patrné například v oblečení obřadníků a koledníků, v darech za koledování, v doprovodných žánrech obyčejů (např. v repertoáru písní) a v užívaných rekvizitách. Zatímco ve způsobu ustrojení se projevuje apel módy, dary jsou odrazem vyšší životní úrovně apod. V současné době se průnik sociální reality nejzjevněji projevuje v masopustní tradici, kde se odráží již v převlecích a maskách aktérů. Účastníci masopustního průvodu se přestrojují za masky, jež jsou výsledkem jejich kognice sociálního života. Časté jsou převleky za filmové či literární hrdiny nebo za výjimečné osobnosti známé z místní historie. Reálný svět je také zachycen v textech písní užívaných při této tradici (Frolec, 1990).

¹² Frolec dále doplňuje uplatnění tradic, zvyků a obyčejů také ve vědecké sféře. Nutno však podotknout, že bádání po lidových tradicích, obyčejích a zvycích se omezuje pouze na popis a rekonstrukci staršího stavu, přičemž je třeba brát v úvahu i existenci některých hlubokých nedostatků. Jedná se především o absenci informací z jedné časové roviny poskytující pohled o životnosti obyčejů v určitém období (Frolec, 1982).

Tradice, zvyky, obyčej, pověry a současnost

Ve městech, ale i ve vesnicích postupem času a dynamickým rozvojem moderní společnosti některé pověry mizí ze společenského povědomí. Děje se tak jednak proto, že určité sociální skupiny, především ty, které se chtějí ve společnosti prosadit, musí de facto bojovat proti pověrám a obyčejům, které jejich „rozvoj“ brzdí, a jednak je to způsobeno vědeckým a společenským pokrokem, jež s sebou přináší například racionální vysvětlení přírodních úkazů, změn počasí, vznik bouří, větrů apod (Robek, Vařeka, 1987). Je pozoruhodné, že i přesto mají v dnešní době své místo ve společnosti i určité „přežitky“ pověr. Jde především o lidové léčení, které zůstává v zájmu lidí i vzhledem k současným ekonomickým podmínkám, aj. *“Ukazuje se, že pověra se objevuje jako v minulosti všude tam, kde člověk nemůže reálnými prostředky zajistit vždy a všude úspěch,”* (Robek, Vařeka, 1987, s. 148).

Na významu ztrácí v soudobé společnosti obyčej, u nichž existuje přímá vazba na soukromé zemědělství a u nichž tím pádem nevzniká předpoklad pro změnu jejich základní funkce. Týká se to např. zvyků souvisejících s pastvou, magických praktik proti uhrnutí dobytka, modlení za dobrou úrodu, zvonění proti mrakům, dávání zbytku štedrovečerní večeře dobytku atd. Stejně jako u pověr, i zde jsou příčinou zániku těchto iracionálních prostředků nové vědecké poznatky a zlepšení agrotechniky (Robek, Vařeka, 1987).

Léta po druhé světové válce daly vzniknout novému druhu tradic, založených na tehdejší ideologické základě, jež se na určitou dobu staly součástí ročního cyklu slavností organizovanou Jednotnými zemědělskými družstvy (např. oslavy 1. máje, výročí osvobození Československa Rudou armádou, Velká říjnová socialistická revoluce, MDŽ, MDD, Silvestr apod) (Robek, Vařeka, 1987).

6. Popis zkoumané oblasti – region Jindřichohradecko

6.1 Historie Jindřichohradecka

Na místech dnešního Jindřichova Hradce se dříve rozprostíral *“nepřehledný, hustý prales, neprostupný, s četnými močály a velmi řídké obydleny”*, (Gantner, Bauer, 1925, s. 14). Česká knížata začala díly tohoto odlehlého kraje udělovat jako odměnu za vykonanou vojenskou službu, a právě tak získal na počátku 13. století oblast okolo dnešního Jindřichova Hradce mocný rod Vítkovců. Jindřichův Hradec, ležící na křižovatce významných obchodních cest spojujících Čechy s Moravou a Rakouskem, se stal hlavním rodovým sídlem na několik století¹³ (Gantner, Bauer, 1925). Osada vzniklá u panského hradu se stále rozšiřovala a ve 2. polovině 13. století získala charakter středověkého města. Přestože byl Jindřichův Hradec poddanské město, nabyt již v předhusitském období velmi významného postavení, a mohl tak konkurovat i městům královským, a stal se proto hospodářským centrem držav pánů z Hradce. V 16. století získala doména pánů z Hradce na českém jihu mimořádné postavení, obzvláště díky výhodné poloze na zmíněné křižovatce obchodních cest, a byla hned na druhé pozici za statky Rožmberků. Roku 1694 připadl Jindřichův Hradec jako dědictví Černínům z Chudenic (Kuthan, 1982).

Jindřichův Hradec, nazývaný také jako „město růže“ podle zlaté pětilisté růže ve znaku odnože Vítkovců, je v současnosti významným městem zejména z historického a kulturního hlediska a lze jej označit za kulturní a historické centrum českého jihovýchodu (Kuthan 1982).

6.2 Region Jindřichohradecko

Charakteristika regionu Jindřichohradecko vychází z údajů pro regionální úroveň LAU 1 (NUTS 4) - okres Jindřichův Hradec.

Okres Jindřichův Hradec je situován na jihovýchodě jižních Čech, spadá do Jihočeského kraje (Langhammerová, 2001), skládá se ze 106 obcí a svou rozlohou 1944 km² představuje největší okres v ČR (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>). Území okresu z části zasahuje do úrodné oblasti Třeboňské pánve s rozsáhlými lány obilí a rybníky, avšak jelikož se nachází na pomezí s Českomoravskou vrchovinou, je zde patrný plynulý přechod v chudší, pahorkovitou krajinu (Langhammerová, 2001) tvořenou také Jindřichohradeckou a Dačickou pahorkatinou a na předělu území Novobystřickou vrchovinou a Jihlavskými vrchy (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>). Podnebí okresu ovlivňují rozlehlé vodní plochy, přičemž nejvýznamnějším řekou je Lužnice. Region není bohatý na surovinové zdroje

¹³ Nově získanou državu bylo potřeba osadit, protože však místní kolonisté k dostatečnému zalidnění oblasti nemohli postačit, povolali Vítkovci německé rytíře, proslulé svými kolonizačními schopnostmi, kteří pod lákadlem oporostění se od tvrdého a přísného německého poddanství a odpuštění 30-50 let roboty, přemlouvali německé obyvatelstvo k přesídlení do Čech (Gantner, Bauer, 1925).

(surovinovou základnu skýtají ložiska šterkopísku, různých druhů jílu a místy rašeliny), 38% plochy však zaujímají lesy (listnaté i jehličnaté), které tak představují nejvýznačnější surovinový zdroj (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>).

Údaje o počtu obyvatel z roku 2010 vykazují hodnotu 93 180 obyvatel, čímž se Jindřichohradecký okres řadí na třetí pozici v Jihočeském kraji. Ukazatel počtu obyvatel má periodickou povahu, protože ještě v letech 1993-1996 okres čítal 94 tis. obyvatel. Pokles je způsoben vyšším počtem zemřelých oproti narozeným a stěhováním. Statistika posledních let však vykazuje kladné migrační saldo. Co se týká hustoty osídlení regionu, která je 48 obyvatel/km², patří k jednomu z nejméně osídleným okresům v celé republice (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>).

Z tabulky, jež je k dispozici k nahlédnutí v příloze č. 2, vyplývá, že v okrese žije 60,99 % obyvatelstva ve venkovských obcích (tj. v obcích s hustotou obyvatel do 100 obyvatel/ km²), což z hlediska typologie regionů podle metodiky EUROSTATU znamená, že se jedná o převážně venkovský region (PRR).

Na základě údajů ze sčítání lidu v roce 2001, žije v okrese 47 tisíc ekonomicky aktivních obyvatel. V odvětvové skladbě zaměstnanosti výrazně dominuje zemědělství, v němž je zaměstnán dvojnásobek obyvatel oproti kraji. V roce 2009 tedy bylo v okrese 33 tisíc ekonomicky aktivních obyvatel v oblasti zemědělství.¹⁴ Průmysl a tržní služby jsou vzhledem ke kraji naopak zastoupeny podprůměrně (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>).

Jak informuje Příbyl (Příbyl, 2011) v Jindřichohradeckém zpravodaji pro měsíc únor 2011, Rada města schválila podání dvou žádostí na investiční aktivity města do 13. výzvy Regionálního operačního programu NUTS 2 Jihozápad. První projekt se orientuje na rekonstrukci komunikace Horní Žďár - Dolní Pěna, spadá do prioritní osy 1 - Dostupnost center a předpokládaná výše financování je až 11,5 mil. Kč. Stavební úpravy veřejného prostranství Parkány v rámci prioritní osy 2 - Stabilizace a rozvoj města a obcí (financování až do výše 6,5 mil. Kč) pak představuje projekt druhý (Příbyl, 2011). Nutno zmínit, že od roku 2002 působí v okrese Mikroregion Jindřichohradecko – Svazek obcí Jindřichohradecko čítající 18 obcí (viz příloha č. 3) a jeho hlavním cílem je vzájemná kooperace a postup při rozvoji členských obcí a území jako celku (dostupné na : <<http://www.jh.cz>>).

Co se týká náboženského vyznání, statistika udává, že v Jihočeském kraji žije více než 60% obyvatelstva bez vyznání¹⁵ (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>).

¹⁴ V České republice je zaměstnanost v zemědělství velmi nízká. Ve 4. čtvrtletí roku 2010 pracovalo v tomto sektoru pouze 148, 4 tisíc ekonomicky aktivních obyvatel z celkového počtu 10 526,7 tisíc obyvatel pro toto období (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>).

¹⁵ Český statistický úřad nabízí statistiky náboženského vyznání pouze na úrovni krajů a vybraných okresů (dostupné na : <<http://www.czso.cz>>).

Z pohledu tradiční rustikální kultury, dle které je možné rozčlenit jihočeskou oblast na čtyři významné celky - Doudlebsko, Blata, Tábořsko a Prácheňsko, je region řazen do okrajové části Blat. Jak o této oblasti uvádí Langhammerová (Langhammerová, 2001), *“úrodnost krajiny a jisté uzavření v tradičním společenství obce a rodiny daly vykvést zcela osobité rustikální kultuře nesoucí mentalitu selské rozšafnosti, vážnosti a duchovní tradice,”*(Langhammerová, 2001, s. 3-4). Pro tamější lidovou architekturu je charakteristické tzv. „selské baroko“, tedy honosné sedlácké usedlosti s bohatě zdobenými a štukovanými štíty (Langhammerová, 2001). Výjimečné jsou také blatské lidové kroje bohatých tvarů, pestrých barev a bohatých výšivek a krajek (zdobené našitými flitry, korálky). V krojích převažuje kombinace zelené, žluté a sytě růžové barvy¹⁶ (viz příloha č. 4) (Langhammerová, 2004).

¹⁶ *“Zelená na vlněných kusech ženského i mužského oblečení – sukních, kabátech, živůtcích, žlutá na mužských kalhotách z jelení kůže, v kombinaci s červenou pak tvoří nespočetné variace ornamentálních výšivek na bílém plátně ženských zástěr, rozměrných plen na hlavě, na košilích žen i mužů,”*(Langhammerová, 2004, s. 4). Duchovní kulturu jižních Čech je třeba vnímat jako obecný jev udržovaný ve všech českých oblastech v totožném časovém sledu i významu (Langhammerová, 2004).

7. Tradice, zvyky, obyčeje Jindřichohradecka

Následující kapitola bakalářské práce pojednává o tradicích, zvycích a obyčejích vyskytujících se v regionu Jindřichohradecko, přičemž tématicky je rozdělena do tří částí. Jindřichohradecko spadá do jižních Čech, proto je první podkapitola věnována lidovým obyčejům a zvykům udržovaným ve větší či menší míře v celé této oblasti, nicméně kde je to možné, orientuje se na jejich výskyt v Jindřichohradecku. Jedná se o obyčeje spjaté s životním cyklem, ale i běžnými činnostmi. Druhý oddíl již zpracovává výroční obyčeje ve zvoleném regionu a zahrnuje tradice, zvyky a obyčeje vycházející z církevního kontextu či zemědělské činnosti regionu. Oddíl také zachycuje kulturní aktivity v soudobém Jindřichově Hradci. A poslední část kapitoly se orientuje na tradiční řemesla Jindřichohradecka, jež tvoří významnou část jindřichohradecké lokální kultury.

7.1 Lidové zvyky a obyčeje v jižních Čechách a na Jindřichohradecku

Jihočeskou výroční obřadnost lze v podstatě charakterizovat jako obraz typického zemědělského cyklu doplněný obyčejí místních řemeslníků. Tento cyklus zahrnuje jednak zvyky, jež byly jinde v Čechách zaznamenány ojediněle, a jednak ty obyčeje, které nabyly na jihu Čech specifickou podobu. K těm druhým se řadí např. pojetí obyčeje Masopustu, velikonoční zvyk zhotovovat na „Beránkovou neděli“ tzv. „berany“, vysypávání chodníčků apod.

Zvykoslovné periody přirozeně neprobíhaly ve všech lokalitách stejně, vždy totiž záleželo na účasti dělnictva. Situace na vesnicích (zemědělsky činných) byla zcela odlišná od té na malých či větších městech, kde se tovární dělnictvo neúčastnilo výročních zvyků spjatých se zemědělskou činností a naopak vytvořilo nový druh společenské zábavy, jakou byly různé bály či akce organizované společenskými spolky a *“dělnické prvomájové manifestace s typicky jihočeským budičkem,”*¹⁷ (Robek, Vařeka, 1987, s. 200).

Obtížnější ekonomické postavení jihočeských zemědělských dělníků se v dřívějších dobách projevovalo ve skromnějším charakteru zvykových příležitostí (např. chudší vánoční jídelníček apod.). Řada zvyků však zůstala nezměněna i přes účast chudších dělníků, neboť cílem bylo hlavně pobavit. V dělnickém prostředí na Jindřichohradecku byl v minulosti například přijat prvomájový zvyk vysypávat chodníčky k milenčinu domu a na většině území zůstal po dlouho dobu nezměněn ani obyčej masopustu s aktivní účastí dělníků (Robek, Vařeka, 1987).

Ve městech bývaly řemeslné tradice, slavnosti a zábavy spojeny s cechovní organizací, ovšem po zrušení cechů postupně zanikly (Robek, Vařeka, 1987).

¹⁷ Jihočeský budiček znamená ranní obcházení místní hudby ulicemi nebo i dům po domu (Robek, Vařeka, 1987).

Kromě výše zmíněných kulturních specifíků jsou pro jižní Čechy charakteristické i další obyčejy či pověrečné představy zmapované v následujících oblastech každodenního života.

Jihočeská obydlí a stavení

Celou řadu zajímavých a významných obyčejů lze nalézt již ve spojení se stavbou domů a lidskými příbytky a obydlími obecně, a tudíž je jim náležitá pozornost věnována v následujícím odstavci.

Se stavbou se obvykle počínalo ihned zjara, a to v sudý den, jenž byl považován za šťastný, nikdy však ne v pátek, v neděli či ve svátek. Jako stavební plocha či místo se volila tzv. „močidla“, tedy území v blízkosti vody a do základů domu se přidávala vejce, mince a železné či další předměty, *“které měly zajistit pevnost domu a jeho obyvatelům plodnost a ochranu před zlými silami,”* (Robek, Vařeka, 1987, s. 33). Jakmile se dostavěly obvodové zdi a krov, připevnila se do vrcholu střechy ozdobená břízka či smrček a slavila se tzv. glajcha¹⁸. Novostavba pak byla vykropena svěcenou vodou a vykourěna kadidlem. Dodnes si zvyk opentlených břízek ve vrcholu střechy zachoval životnost prakticky ve všech oblastech jižních Čech (Robek, Vařeka, 1987).

Další obyčej se pojily k lidským příbytkům a zvláště ke světnicím a jejich hlavním posláním bylo ochránit dům a zejména jeho obyvatele před negativními, zlými silami. Největší uplatnění nacházely zejména před důležitými svátky, kterými byl například předvečer Tří králů. Tehdy hospodyně vykuřovaly příbytek kadidlem, označovaly svěcenou křídou nábytek třemi křížky a nade všechny dveře psaly iniciály Tří králů a letopočet, přičemž mezi iniciálami nakreslily křížek. Aby byl obyčej úplný, musely dveře třikrát obejít. Množství obyčejů se také vázalo k prahu domu, jež lidé museli při odchodu na významnou cestu překročit pravou nohou, při vstupu nevěsty o něj rozbíjeli hrnce a při vynášení zesnulého k němu třikrát lehce sklonili rakev s nebožtíkem, aby se mrtvý již nevracel (tento obyčej byl typický i pro region Jindřichohradecko). A v noci ze 30. dubna na 1. května, tedy o Filipojakubské noci, bylo zvykem vysypat před práh písek a popel a před stájemi rozprostřít slámu. To proto, aby čarodějnice nemohly vejít do stavení a činit lidem a dobytku příkoří, neboť nejprve by musely do půlnoci spočítat všechn písek a stěbla (Robek, Vařeka, 1987).

Co s týká lidové stravy¹⁹, mezi moučnými pokrmy zaujímal přední postavení chléb, jemuž byla prokazována velká úcta a bylo s ním spjato mnoho příkazů a pověr. Tradičním pečivem jižních

¹⁸ Ve slovníku cizích slov definována jako dostavení zdi až ke střeše či druhovýznamově jako ozdobený stromek zdobící střechu po dostavění domu, (Klimeš, 1987).

¹⁹ V jižních Čechách se strava obyvatel v podstatě příliš neodlišovala od ostatních regionů, nicméně starší úpravy jídel se zde udržovaly déle (až do přelomu 19. / 20. století), z důvodu samozásobitelského způsobu hospodaření a menšího přílivu cizinců. Za sváteční pokrmy byl považován např. bílý chléb. Kromě pečiva se také v některých oblastech podávalo i maso. K pití bylo na výběr z piva a pálenky. Časté byly moučné a luštěninové pokrmy, od 19. století i brambory, pokrmy z mléka, vdolky, koláče a maso, to bylo však připravováno zejména o svátcích. O kávě nebyly v jižních Čechách dlouho zmínky, ačkoliv jinde v Čechách se již pila. (Robek, Vařeka, 1987).

Čech byl tzv. chléb „rodeník“, jímž byl nazýván chléb (bochník nebo krajíc), prostřednictvím kterého se oznamovalo narození dítěte. Narodilo-li se nemanželské dítě, zaslal se rodeník údajnému otci a pakliže pečivo přijal, uznal otcovství. V tomto případě se zvyk nazýval „rodeník donešnej“. *“Na Jindřichohradecku a Českobudějovicku hrál chléb-rodeník důležitou roli při sjednávání sňatků,”* (Robek, Vařeka, 1987, s. 71-72).

Rodinné obřady v oblasti jižních Čech

Narození²⁰

V jižních Čechách se hluboko do 20. století dodržoval zvyk kladení novorozeněte pod stůl, odkud jej poté bral otec do náruče. Původní význam tohoto zvyku, tedy přiznání otcovství, byl později pozměněn na zajištění toho, aby se chlapani nebáli a dívky nebyly pyšné. Pár dní po narození se konaly křty, aby dítě nezemřelo nepokřtěné. Dítě mívalo zpravidla tři kmotry volené ze starousedlíků obce. Ti dávali dítěti do peřinky dar v podobě peněz či obrázku svatého patrona. Na Jindřichohradecku byly křtiny a hody nazývány „hodi“, zřejmě vlivem silného zastoupení německého obyvatelstva (Robek, Vařeka, 1987).

Sňatek²¹

Mezi tradiční obyčeje se od 19. století řadilo i v jižních Čechách vyhrávání v předvečer svatby, posílání naturálií do svatebního domu, výkup nevěsty, aj. Často také docházelo k zatahování svatebního průvodu (tzv. šraňkování), nabízení falešné nevěsty, rozbíjely se talíře, svatebčané bývali „ohazování“ např. hrachem či obilím, nevěsta byla podrobena zkoušce pilnosti a tzv. čepení (přijetí mezi vdané ženy). Řada těchto svatebních zvyků vycházela z lidových pověr. Obilím byli novomanželé zasypáni, aby měli hodně dětí; nevěsta měla mít na sobě tři vypůjčené věci, což jí mělo učinit šťastnou; aby na ní muž byl hodný, musela ho vidět v den svatby jako první; nesměla mít na sobě nic modrého - to proto, aby jí muž nebil a neměla modřiny a v neposlední řadě nesměla mít nic špičatého, co by jí mohlo „rozpíchat štěstí“ (Robek, Vařeka, 1987).

U Němců sídlících v oblasti Jindřichova Hradce docházelo samozřejmě k určitým odlišnostem - například nevykonávali čepení, hosté se finančně podíleli na nákladech svatby, typické také bylo „kradení“ nevěsty a převážení výbavy nevěsty již před svatbou (Robek, Vařeka, 1987).

²⁰ Hlavním smyslem obyčejů a pověrečných představ spojených s narozením dítěte bylo zajištění zdraví a prosperity jedince a jeho přijetí jako nového člena rodiny (Robek, Vařeka, 1987).

²¹ Bohaté jihočeské selské svatby se nejčastěji konaly v období masopustu a listopadu, většinou v úterý. Krom toho, že byly patřičně hlučné, doprovázené veselou hudbou, zpěvem a střelbou, patřilo k atributům jihočeské svatby také zdobení svatebčanů, koní a vozů pestrobarevnými fáborů a rozmarýnou, kterou v 19. století nahradila snítka myrty s bílou stužkou, dále také zelený májíček („svatební stromek“), zelené věnečky pokládané snoubencům na hlavy při oddavkách a červený šátek jako dar od nevěsty ženichovi. (Robek, Vařeka, 1987).

Smrt²²

Ještě v první třetině 19. století bylo na Jindřichohradecku zvykem, že se v předvečer svátku Všech svatých peklo pečivo z bílé a černé mouky zvané „dušičky“. Následující den si pro dušičky přicházeli známí, strýcové a tety, kmotři, chasa i podruzi, konšel a děti, přičemž každému byla podle věku darována velká nebo malá bílá dušička. Na druhé straně žebračům z okolních vsí a města, kteří obcházeli stavení až v den Dušiček, byly rozdány dušičky z černé mouky (popř. chléb.) Za dušičky koledníci slibovali pomodlení se za duše zesnulých v navštívených staveních (Robek, Vařeka, 1987). Ke smrti se pojil rovněž obyčej trojitého sklánění rakve se zesnulým, popsany v předchozí podkapitole.

7.2 Tradice, zvyky a obyčeje na Jindřichohradecku

Pro Jindřichohradecko, stejně jako pro většinu dalších venkovských regionů, je charakteristické udržení mnoha lidových zvyků, obyčejů a tradic provázejících kalendářní rok a spjatých se všemi různými svátky, památnými a slavnostními dny. Tyto zvyky se ve větší či menší míře udržují i dodnes, avšak nepostradatelný význam mívaly zejména v dřívějších dobách, kdy zpestřovaly *“život v lopotném zápase o chleba s chudobnou tvrdou zemí, kterou přes to však její obyvatelé věrně milovali,”* (Muk, 1941, s. 43).

Následující část práce zachycuje církevní rok a lidové výroční obyčeje z oblasti Jindřichohradeckého regionu.

7.2.1 Rok na Jindřichohradecku

Tři králové²³

S Tříkrálovými obchůzkami se v současnosti v regionu již nesetkáváme, ačkoliv v minulosti se jednalo o velmi živý obyčej. Bílé nápisy K + M + B s letopočtem v dnešní době nacházíme pouze v Jindřichově Hradci, v blízkosti proboštského kostela, kde katolická obec usiluje o připomenutí starobylé tradice (Zvonařová, 2001a).

²² *“Lidové obřady, obyčeje a pověry doprovázející smrt měly zajistit duši klid, připravit mrtvého na cestu na posmrtný život, odvrátit vliv na pozůstalé a na hospodářství, věnovat mu vzpomínku při různých výročích a rodinných slavnostech,”* (Robek, Vařeka, 1987, s. 136). Památka na zesnulé se konala stejně jako dnes 1. a 2. listopadu, na církevní svátek Všech svatých a na Dušičky, (Robek, Vařeka, 1987).

²³ Svátek Tří králů zakončuje cyklus vánočních svátků. V tento den se obvykle odstrojuje vánoční stromeček a ve většině měst a vesnic dříve probíhala Tříkrálová obchůzka, či koleda. Skupinky tří chlapců přestrojených za biblické krále Kašpara, Melichara a Baltazara chodily po staveních v obci a na dveře každého obydlí, kde se králové zastavili a přednesli koledu, napsali svěcenou křídou své iniciály králů, mezi nimiž byly vyznačeny křížky, a celý nápis zakončoval aktuální letopočet. Dříve také všichni členové rodiny zapalovali v předvečer tohoto svátku svíce a věřilo se, že komu shoří první, nejdříve zemře. V souvislosti s tímto zvykem se také hledělo na směr kouře svíček. Směřoval-li kouř nahoru, duše člověka se měla dostat do nebe, pokud naopak klesal dolů, čekalo ji peklo. Mladé dívky se časně ráno, ještě před rozedněním, omývaly ledovou vodou, což jim mělo zajistit bělostnou pleť. Ponoření do ledové vody pak zaručovalo pevné zdraví na celý rok a napití svěcené tříkrálové vody mělo chránit před nemocemi (Zvonařová, 2001a).

Masopust²⁴

V obci Bednárec chodívaly ještě ve 40. letech 20. století v úterý před masopustní středou skupinky mužů přestrojených za různé maškary a rozdělené do dvou menších podskupin. Jedna z podskupin se snažila zabavit sedláka, druhá mezitím hledala něco k snědku. Lup byl pak spolu se sousedy spořádán v hostinci, kam byli sousedé dovezeni na saních tažených maškarami zapřaženými v chomoutech (Muk, 1941).

V Jarošově byl masopustní průvod pořádán na masopustní pondělí a byl doprovázen veselou muzikou a žertovnými rýmovačkami, za které se vybíralo na večerní zábavu. V Kunžaku chodíval průvod v úterý a cílem celého procesí bylo postranní náměstí, kde se konalo stínání kohouta a další kratochvíle. V Lásenici se masopust pochovával o Popelčnické středě. Odpoledne se mládež i starší usedlíci sešli v hospodě, kde se po tři dny konala masopustní zábava. Pochovávání „Masopusta“ probíhalo následovně - slámou vycpaný panák byl posazen na pluh a následovala masopustní obchůzka, přičemž v čele průvodu byli hudebníci, dále „Masopust“ a truchlící pozůstalí (masky dědka a báby) a další. Maškary truchlícího dědka a báby malovaly ostatním členům průvodu „slzy“ hadrem namočeným v sazí, což se neobešlo bez křiku a vřavy. Průvod končil svou pouť na mostě, na němž byl „Masopust“ posazen, zastřelen a za doprovodu hudby a pískotu se pak skácel do řeky. Mládenci ho poté z řeky vylovili a vrátili se zpět do hostince, kde již byla zábava v plném proudu. Podobný obyčej se praktikoval i v Rodvínově, kde byl „Masopust“ také shazován do řeky za bujarého křiku (Muk, 1941).

Ve Střížovicích se masopust slavil ve dvou hospodách. O masopustním pondělí muziku platila děvčata. Obdobně tomu bylo ve Vlčicích, kde nedělní zábava byla neplacená a v pondělí rovněž platila děvčata. Úterní masopustní veselí bylo zapláceno z výslužky, kterou obdržely skupinky mládenců při obchůzkách po vesnicích, při nichž vesele vyhrávaly (Muk, 1941).

Masopustní průvody a maškary se konaly i v dalších obcích jako např. ve Vydří či v Kostelní Radouni, kde se mezi maškarami nejčastěji objevovaly báby, hadníci, muzikanti, žebráci nebo dokonce i kozy s košíky na výslužku. Ta byla nejčastěji představována penězi, vejci, buchtami, koblíhami či uzeným masem. Co se týká taneční zábavy, bývalo zde zvykem, že masopustní neděle byla určena svobodným a ženatí se do tance nemohli připlétat do té doby, než jim svobodní vyhlásili

²⁴ Masopust, konkrétně jeho závěr, patří k nejveselejším lidovým obyčejům nejen v Jindřichohradeckém regionu. Veselé oslavy v podstatě nevychází z křesťanské liturgie, přesto však je plně podřízen běhu církevního kalendáře. Jedná se o období ohraničené na jeho začátku svátkem Tří králů a na konci Popelčnické středou, v němž se pořádají bujaré karnevaly, plesy, svatby, zábavy a zabíjačky. Popelčnickou středou začínal 40 denní půst trvající až do Velikonoc, a tudíž vrchol masopustu připadal a připadá stále na dny Popelčnické středě předcházející. Během těchto dní se dodnes pořádají různé bály a taneční zábavy, které byly zakončeny většinou úterním masopustním průvodem maškar, při kterém se „Masopust“ pochovával (Zvonařová, 2001b).

sólo. Pondělí bylo naopak pro ženaté, kdy zase svobodní nemohli svévolně tančit. Novomanželé pak museli platit ženám kořalku (Muk, 1941).

Na Jindřichohradecku se v současné době organizují masopustní průvody asi ve 30 obcích, přičemž nejpočetnější občůzky bývají v samotném Jindřichově Hradci. V Jindřichově Hradci pořádá tuto akci již od 20. let 20. století obec baráčníků „Kunifer“ a průvod, pojatý jako „vynášení basy“ (viz příloha č. 5), případně vždy na masopustní neděli odpoledne, kdy se vedle masek účastní také představitelé města. Nejdůležitější atributem průvodu je basa, jež je nesena v čele průvodu hned za bryčkou s hudebníky a „Masopustem“. *“Před basou jde rychtář, ponocný a policajt, následuje bílá družička a dva funebráci s basou, černá družička, sudí a ostatní členové průvodu,”* (Zvonařová, 2001b, s. 3).

Smrtná neděle²⁵

Pro pátou neděli, označovanou jako „smrtná“, byl typický obyčej vynášení smrtky. *“Tento obyčej se zřejmě zrodil v pohanských dobách, kdy byl spojen s koncem zimy a začátkem jara,”* (Zvonařová, 2001c, s. 3).

V Kostelní Radouni byla smrtná neděle oznamována děvčaty,²⁶ většinou školního věku, jež běhající po vsi ohlašovala, že *“Morana končí svou vládu a že zavítá k nám milé jaro,”* (Muk, 1941, s. 47).

V obci Bednárec se „smrt“ dříve topila v rybníce za vesnicí. V dalších vesnicích, jako např. v Lásenici, v Německé Olešné či Vlčicích, se „smrt“ vynášela ze vsi opět za doprovodu říkanky, velmi podobné té, jež je uvedena u Kostelní Radouni, a většinou se také topila v přilehlých rybnících (Muk, 1941).

V Jindřichově Hradci, kde se o zachovávání tohoto obyčeje v současné době stará baráčnická obec „Kunifer“, je již po dlouhá léta hlavní postavou průvodu figurka smrtky, vyrobená z různých hadrů. Na vycpané hlavě je nakreslen obličej a okolo krku jí zdobí korále z navlečených dutých vajec. Smrtka je nasazena na dřevěnou kostru s tyčí a nesena v čele průvodu. Následuje jí rychtář, ponocný, dráb, soudce v černém taláru, za nímž jdou soudci odění do červených talárů, dále hudebníci a skupina smrtek s kosami a další členové průvodu a přihlížející. Průvod je zakončen u malého Vajgaru, kde je smrtka po vnesení rozsudku utopena (viz příloha č. 6) (Zvonařová, 2001c).

²⁵ Po masopustu nastává čtyřicetidenní půst trvající až do Božího hodu Velikonočního. Lidová víra přikládá největší význam obyčejům vykonávaným o šesti postních nedělích. První postní neděle nese název „černá“, neboť ženy se v období postu převlékaly do černého oblečení. Druhá neděle je označována jako „pražná“ a název je odvozen od postního jídla pražmo (pražené nedozrálé obilí). Třetí neděle bývá mezi lidmi známá jako „kýchavá“, jelikož v ten den pověra praví, že kolikrát člověk kýchne, tolik let bude ještě živ. Na čtvrtou neděli, označovanou jako „družebnou“ bylo možné částečně uvolnit postní kázeň a do domu nevěsty chodívala na návštěvu družba s ženichem. Šestá neděle, „květná“, nese označení dle květů, jimiž byl Kristus údajně vítán v Jeruzalémě (Zvonařová, 2001c).

²⁶ Obyčejně chodívala dvě děvčata - jedna nosovala koš a druhá pannu reprezentující smrt zlé Morany (zimy). Tyto panny si dívky vyráběly samy například z vařečky a barevných pentlí. Dívky pak společně obešly vesnici, přičemž u každého stavení přednesly melodickou říkanku: *“Smrt nesem ze vsi, nové léto do vsi. Kdes tak dlouho byla? U studánky, u rubánky, nohy, ruce myla...A ty malá Markýtko, dej nám pozor na žito, a na všecko obilí, čím nás Pánbůh podělí? Podělí nás s Kristem Pánem, až na věky věkův, amen,”* (Muk, 1941, s. 41).

Velikonoce²⁷

Tradiční pondělní pomlázka byla typická například v obci Bednárec. Za koledu, kterou obdrželi mládenci za vyšlehání, pak museli děvčatům koupit o pouti perníkové srdce. V Jarošově býval například zažit zvyk zametat na Bílou sobotu práh domu, aby se tam nedržely blechy (Muk, 1941).

Zajímavý zvyk býval typický pro obci Lásenice, kde Velikonoce začínaly již na květnou neděli, jež také nese označení „beránková“. Chlapci v ten den chodívali do kostela ve Stráži nad Nežárkou nechat si posvětit jívové ratolesti (kočičky a kocoury) svázané do svazků, tzv. „beranů“. Tyto svazky se pak věšely ve světnicích za obrazy, do stáje, kůlny, stodoly a na pole. Na Velikonoční pondělí pak měli synové hospodářů silně práskat bičem na dvoře (Muk, 1941, s. 51-52).

V Německé Olešné hospodáři zapichovali o Velikonočním pondělí do žita jívové pruty, aby vyrostlo do jejich výše, ve Vlčicích zase přikládali svěcený jasan kolem zdí, „*aby se nedělala jedovatost*“, (Muk, 1941, s. 52). Podobný zvyk jako je svěcení prutů a jejich zapichování, byl zaznamenán s různými drobnými obměnami například v Kostelní Radouni či na Strmilovsku, kde hospodáři zapichovali nejdelší jívový prut do ozimu, aby jej chránili před krupobitím a aby obilí přerostlo proutek (Muk, 1941).

Filipojakubská noc a 1. máj²⁸

V Bednárci se obyčejně spjaté s touto magickou nocí nelišily například v kladení písku před práh a slámy před stáje, stejně jako ve Vlčicích. Zvyk spojený s příchodem měsíce lásky tkvěl ve vysypávání cestiček mezi milenci ve vesnici. Za zajímavý a téměř ojedinělý obyčej lze pokládat trhání kvítí. Děvčata během Filipojakubské noci trhala devatero kvítí na devíti loukách, z něhož pak uvila dva věnečky. První přehazovala za sebe přes lípu a věřila, že přeletí-li věneček strom, do roka se vdá. Druhý věnec si pak dávala pod polštář s pověrečnou představou, že o kom se jí v noci zdálo, ten bude jejím mužem. V Rodvínově chodívali obyvatelé vsi na rozcestí, odkud shrnovali písek po cestě až ke chlěvu, aby ochránili dobytek od zlých duchů a sil. Ve Vlčicích a Střížovicích bylo zvykem, že

²⁷ Velikonoce, jeden z nejvýznamnějších křesťanských svátků, jsou spjaté s památkou umučení a vzkříšení Krista a od 1. niceského koncilu (325) je ustanoven termín těchto svátků na první neděli po prvním jarním úplňku. Velikonocům předchází pašijový týden, někdy zvaný též svatý, v němž se nachází několik dnů významných pro lidovou tradici. Řeč je zde o škarredé středě (Jidáš v ten den údajně zaškaredil Krista. Nikdo by se v ten den neměl škaredit, aby mu to nezůstalo), dále také o Zeleném čtvrtku (v ten den smí naposledy zvonit kostelní zvony, neboť poté „odlétají do Říma“), o Velkém pátku (Ukřižování) a Bílé sobotě (vzkříšení). Neodmyslitelnou součástí Velikonoc je Boží hod a Pondělí velikonoční s tradiční velikonoční pomlázkou (Zvonařová, 2001d). V dřívějších dobách se tedy od Zeleného čtvrtku do Bílé soboty v kostelech nezvonilo a místo toho se ráno, poledne a večer ohlašovalo řehtačkami, kterými řehtali obvykle chlapci (Muk, 1941).

²⁸ Filipojakubská noc (ze 30. dubna na 1. května) dle lidové pověry patřila k několika dnům a nocím v roce, kdy se věřilo, že nečisté síly mají větší moc než jindy. Podobné pověrečné představy se vztahovaly například na svatodušní svátky (50 dnů od Velikonoc) či na svátek svatě Lucie (13. prosince). V nočním čase ze 30. dubna na 1. května měl uplatňovat samotný Dábel svou moc na Zemi nejčastěji prostřednictvím starých žen, jež byly považovány za čarodějnice. Proti čarodějnicím se lidé bránili všemožnými silami, kdy se kromě níže uvedených praktik na návsi práskalo bičem a střílelo, aby se zlé baby zalekly. Nejúčinnějším prostředkem bylo ovšem pálení ohňů, z čehož vznikl dodnes velmi živý zvyk „pálení čarodějnic“. Pro tuto noc je také charakteristický obyčej spojený s příchodem máje jakožto času lásky, a udržovaný dnes jen v některých regionech. Řeč je o malování symbolických srdcí s iniciálami dívky a jejího domnělého chlapce či nápadníka před dívčino obydlí (Zvonařová, 2001e).

chlapci stavěli 1. máje dívkám „májky“ (malé ozdobené stromečky), ve Střížovicích navíc mládež malovala srdce na vrata milenců a mezi jejich domy se vysypávaly cestičky. Tyto pěšinky mapovaly naprosto přesně, kudy milenec chodíval za milenkou, a tudíž leckdy vedly například i přes plot u zahrady. V Zahrádkách u Strmilova se na 1. máje věšely pod vrškem máje “kartounové” – děvčaty darované šátky, jenž se pak při kácení máje prodávaly. V noci se máj hlídala před „nepřáteli“ z okolních vesnic (Muk, 1941).

Pro prakticky všechny obce Jindřichohradecka je typickým jarním obyčejem dochovaným dodnes stavění májek. Tento obyčej je pokračováním tradice vztyčování staročeských májů symbolizujících vítězství jara a života nad zimou a smrtí. Máje se obyčejně staví v předvečer prvního máje na návších a náměstích, přičemž každá obec usiluje o to mít májku co nejvyšší. Buď se očistí celý kmen a nechá se zelený jen vršek, nebo se k očištěnému kmenu připevní mladý stromek. Pod korunu se zavěšuje věnec z chvojí zdobený pestrobarevnými fábory. Nedílnou součástí tohoto zvyku je hlídání májky. Májky se dříve nechávaly stát obvykle do svatodušních svátků, nicméně dnes je v mnoha obcích májka ponechána až do dalšího roku, kdy je vystřídána novou. Tato prvomájová tradice vykazuje v obcích na Jindřichohradecku značnou životnost, stejně jako „pálení čarodějnic“ (Zvonařová, 2001f).

Předvečer sv. Jana Křtitele

V Jarošově chodívaly po setmění mladé dívky trhat na devatero luk devatero kvítí, z něhož posléze vily věneček. Ten si pak před usnutím daly na hlavu a opět se věřilo, že o kom se jim zdál sen, toho dostanou za muže. Velmi podobný obyčej se konal i ve Strmilově, kde děvčata vyla věneček ze sedmera kvítí a poté jej házela na bez. Pověra pravila, že zachytil-li se, dívka se do roka vdá. Ve Vlčicích dívky chodívaly večer pro bylinky, které do rána nechaly venku, aby je Sv. Jan posvětil. Podobný obyčej probíhal i v nedalekém Kunžaku, kde se s květy lidé léčili a vykuřovali jimi dobytek (Muk, 1941).

Dožínky²⁹

V Bednárci bývalo například zvykem, že hudebníci nechali zahrát sólo tomu, komu se při svážení podařilo svrhnout fůru. V Jarošově dívky pekly veliký věnec, který se pak nesl v průvodu od nejbližšího statku do hostince, kde se tančilo a zpívalo. Podobná tradice byla zaznamenána i v Rodvínově, kde děvčata vytvořila věnec z klasů, který se pak na zábavě věšel ke stropu. V Německé Olešné připadaly dožínky na první zářijovou neděli, kdy při poslední fůře ženci svázali

²⁹ Tato tradice začíná na den sv. Markéty, která dle lidového přísloví „hází srp do žita“ nebo také „vede žence do žita“, čímž započiná období žni. Žně byly - a tuto vážnost si uchovaly až do konce 90. let 20. století - nejvýznamnějším obdobím zemědělců, neboť bývaly “*vyvrcholením celoročního snažení celého hospodářství*,” (Zvonařová, 2001g, s. 3). Dožínky byly provázány celou řadou obyčejů, jako například převlékání posledního snopu do mužských a ženských šatů - tzv. „bába“ či „dědek“, či „nevěsta“ a „žebrák“. Tyto figurky byly dovezeny na statek s posledním vozem úrody (Zvonařová, 2001g).

z klasů květinu a za doprovodu zpěvu jeli zpět z polí. Pro Vlčice byl typický dožínkový zvyk, že v sobotu zvali sedláci žence na nedělní oběd a při pozvání jim darovali bochník čerstvého chleba a velikou buchtu. Následující den se po obědě konala zábava v hostinci (Muk, 1941).

Současná doba ovšem příliš nepřeje zemědělským aktivitám, a tudíž se dožínky a dožínkové veselice na Jindřichohradecku již nekonají (Zvonařová, 2001g).

Posvícení

V Bednárci se v pondělí drželo tzv. „vorání“, jehož průběh byl následující. K ruchadlu byla vyrobena oj, posléze se zapřáhli mládenci nazývaní „pohůnci“. Někdo ze starších obyvatel dělal formana a další oráče, přičemž takto zapřažená chasa jela na pole. To zorala, osela a za bujarého pokřiku odjela k hrázi rybníka, kde oráče i s ruchadlem hodila do vody. Velice obdobný podzimní obyčej byl i v Rodvínově, kde bylo zvykem „orati s čertem“, kdy jeden z místních obyvatel byl přestrojen za sedláka s rozsívkou a další dva za čerty, jenž táhli pluh na pole u potoka. Tam se za doprovodu muziky a bujaré vřavy oralo. Sedlák, který v rozverném náladě házel rozsívku i mezi přihlížející, rozséval plevy a volal: *“Kam se hodí, tam se rodí,”*(Muk, 1941, s. 57). Střížovická posvícenecká zábava byla velmi hlučná. Chalupníci museli za to, že pásli na obecních pastvinách, přinést pečenou husu sedlákům do hostince. Neměli-li husu, zaplatili pití. V pondělí o posvícení musel obecní kovář darovat v hospodě pekáč vlastní vepřové pečeně. Děti byly pobaveny žebrákem, jenž jim za zlatku vyhrával, co si přály. Podobně vesele se posvícení slavila například i ve Vlčicích, ve Vydří a dalších obcích (Muk, 1941).

Poutě³⁰

“Tradice poutí byla v minulosti na Jindřichohradecku velmi oblíbená, a to nejen jako oslava jednotlivých obcí regionu, ale často se s procesím putovalo do známých poutních kostelů,”(Zvonařová, 2001h, s. 3).

V Kostelní Radouni se pout' konala po sv. Vítu, kdy se sešli kramáři, kolotočáři, kejklíři, hračkáři, perníkáři a další, a umožňovali tak vesničanům zábavu zakončenou v hostinci (Muk, 1941). K nejvyhlášenějším poutím v regionu se řadí tradiční jindřichohradecká porcinkule. Její název je odvozen od názvu kaple „Porcinkule“ ve františkánském klášteře a koná se každým rokem první srpnovou nedělí v Jindřichově Hradci. Střed města je stejně jako v minulosti zaplněn stánky a trhy se všelijakým zbožím a výrobky, od sladkostí, před uzeniny a sýry až po další pochutiny. K těmto trhovcům se také postupem času přidali věštkyně, prodavači zázračných léků, další šarlatáni a

³⁰ Poutě byly jediným obdobím, kdy se během náročných letních prací, uvolnilo vysoké pracovní nasazení. Původní význam poutí byl církevní, pout' totiž byla oslava patrona, jemuž byl zasvěcen kostel v obci. Poutě však měly také hluboký společenský význam, jelikož se celá vesnice sešla nejen při mši, ale také u pout'ových atrakcí, stánků obchodníků se zbožím a výrobky všeho druhu a při večerní zábavě v hostinci. Byla to také vhodná příležitost k návštěvě příbuzných (Zvonařová, 2001h).

neodmyslitelným atributem bývají také kolotoče a další zábavné atrakce (Muk, 1941). K dalším pořádaným poutím patří na Jindřichohradecku svatováclavská pouť, neboť mnoho kostelů regionu je zasvěceno právě národnímu patronu (Zvonařová, 2001i).

Podzimní obyčeje

V různých obcích se na podzim předkládaly veřejné obecní účty, s čímž bylo spojeno mnoho zvyků a obyčejů. Tak například v Německé Olešné byly účty předkládány na Martinské hromadě, kde starosta četl příjmy a výdaje a jeden z obyvatel psal křídou čísla na stůl. Sedláci museli věnovat husy, maso a chléb a nově oženěný sedlák musel dát ¼ hl piva příjemného. V Rodvínově byla v den vyhlášení obecních účtů konána sbírka obilí pro ponocného, dále se pekla husa a kořalka tekla proudem (Muk, 1941).

Památka všech zesnulých³¹

Sv. Mikuláš³²

V Jarošově dříve chodily průvody i z okolních vesnic a pro nadílku dětem se peklo tzv. Mikulášské pečivo ve tvaru čertů, věnečků, dětí, fajfek, ptáčků apod. V Lásenici bývalo zvykem, že příchod Sv. Mikuláše a jeho doprovodu ohlašoval voják s tasenou šavlí, jenž hlásil: *“Přiblížil se den sv. Mikuláše, vašim dítkám k potěšení, mým Mikulášům k vyrazení. Hospodáři a hospodyně, já se vás ptám, smím-li se svými Mikuláši vstoupit k vám,”* (Muk, 1941, s. 62-63). Do stavení pak vešla skupina v následujícím pořadí - svatí, anděl, čert, dráteník, sedlák, Žid, medvědář s medvědem, brusič pil, koza, bába s dědkem, smrt, holič a procesí zakončovali tzv. hanzbuřti (přihlízející). Každá z těchto postav přednesla nějakou žertovnou říkanku, za kterou obdržela výslužku. Ta se buď propila v hospodě, nebo byla věnována na dobročinné účely. I v Německé Olešné chodily kromě Mikuláše, anděla a čerta také jiné postavy, jako např. Žid a kominík. Ve Strážovicích byla součástí průvodu místo čerta maska kozy. Podobná skladba Mikulášských průvodů byla zaznamenána i v Kostelní Radouni (Muk, 1941).

³¹ Tento svátek, jenž je v dnešní době spojován víceméně pouze se zapalováním svíček a zdobením hrobů zemřelých příbuzných a vzpomínkou na ně, byl v minulosti na Jindřichohradecku doprovázen zajímavým obyčejem pečení pečiva (Dušíšek), jak je uvedeno v předchozí kapitole.

³² Obchůzky Sv. Mikuláše s doprovodem v předvečer jeho svátku se ve více či méně obměněné podobě vykonávají dodnes prakticky ve všech obcích, Jindřichohradecký region nevyjímaje. V dnešní době tvoří průvod Sv. Mikuláš, andělé a čerti, kteří obdarovávají děti zejména sladkostmi a ovocem, nicméně v dřívějších dobách měl tento obyčej i jinou podobu (Zvonařová, 2001j).

Lucie³³

V Jarošově dříve chodily v předvečer svátku Sv. Lucie a Sv. Barbory bíle oděné dívky, které zkoušely děti z modlení a za úspěšně složenou zkoušku je podarovaly jablkem. Neposlušné děti naopak pokáraly a vyplatily vařečkou či metlou. V Německé Olešné a ve Strážovicích "Lucky" chodily také, avšak v tmavém oblečení. Jejich převlek tvořily černé sukně, tmavé živůtky a bílé halenky, obličej měly zakrytý tylem a důležitým atributem těchto postav byly i zde vařečky, kterými škádlily a popichovaly chlapce. V obou obcích s nimi chodil také "Lucák", jenž s sebou míval koště a tím vymetal pod postelemi. "Lucky" obcházely stavení ve vesnici a popichováním vařečkami nutily k výslužce (Muk, 1941).

Kostým "Lucek" se lišil i ve Vlčicích, kde se skládal z krátkých sukní, bílých košil, sametových šněrovaček a červených šátků. Obličej byly zakryté závoji a ani zde nechyběly vařečky. Děti dostávaly ořechy a cukroví. V Zahrádkách u Strmilova byly "Lucky" doprovázeny hochy převlečenými za medvědy, Židy aj., kteří škádlili dívky, zejména na přástkách (Muk, 1941). Ačkoliv tyto zvyky vykazují zanikající tendenci, na Jindřichohradecku se udržely i po druhé světové válce (Frolec, 1982).

Štědrý den³⁴

Zajímavé zvyky konané na Štědrý den byly zaznamenány například v Jarošově, kde po štědrovečerní večeři chodily dívky ven třást plotem za následující rýmovačky: "*Třesu, třesu bez, ozvi se mi pes, kde můj milý večeří dnes*," (Muk, 1941, s. 65). Jak již říkanka napovídá, dívky se snažily uhádnout, odkud bude jejich ženich. Podobné úsilí predikovat milostnou budoucnost v sobě nesl i další zvyk. Děvčata potmě nasbírala polínka dříví pod kolníkem, načež je nanosila do kuchyně. Sudý počet přinesených polínek předpovídal vdavky do roka, lichý značil, že ještě zůstanou svobodné. Dalším obdobným zvykem bylo ukrytí předmětů do hmečků. Vdavekchtivým děvčatům byly předloženy hmečky, které v sobě obsahovaly určité předměty (chléb, peníz, růženec, voda), které představovaly vlastnost jejich budoucího ženicha. Dívka vybírala hmeček se zakrytými očima, a pokud si zvolila hmeček s chlebem, značilo to chudobu jejího nastávajícího, peníz naopak

³³ Sv. Lucie představovala patronku předání (někdejší hlavní práce žen), a proto byla v dřívějších dobách oslava jejího svátku ukotvena jako symbolika ženské svrchovanosti. Ženská práce v lidových obyčejích symbolizuje ženský princip a mateřský kult, přičemž hlavní ženské poslání je, znázorňováno různě. V jižních Čechách "Lucky" symbolicky chovají dítě. Zároveň se v tomto zvyku často promítá i dominantní postavení žen - v oblasti Pošumaví dodnes chodí "Lucky", které v navštívených domácnostech "*mají právo obracet se žertovnými, často i fyzickými útoky proti mužskému pokolení*," (Langhammerová, 2004, s. 268). Přirozeně se zvyky na den Sv. Lucie také pojily se zimním slunovratem - časovým přelomem, k čemuž se pojilo pravidlo mlčenlivosti. V jižních Čechách vcházely "Lucky" do stavení, kde perutí z husího křídla symbolicky metly smetl, čímž symbolizovaly obecnou očistu (Langhammerová, 2004). Převlek "Lucek" se regionálně různil. Atributem těchto postav byla také vařečka (Muk, 1941), která zřejmě vyjadřovala již zmíněný symbol ženské svrchovanosti a dominance (foto obchůzek "Lucek" viz příloha č. 7) (Langhammerová, 2004). Stejně jako obchůzky "Lucek", byly v dřívějších dobách časté i průvody "Barbor", přičemž na Jindřichohradecku se v mnohých oblastech vykonávalo obojí (Muk, 1941).

³⁴ Štědrý den je dle lidové víry nejpříhodnějším dnem pro věštění budoucnosti, a proto se v dřívějších dobách vztahovalo k tomuto dni mnoho obyčejů a zvyků, jejichž hlavní funkcí bylo předpovědět budoucnost (Zvonařová, 2001).

symbolizoval bohatství, růženec pobožnost a voda nestřídmost. Děvčata také psala na lístky jména svých nápadníků, které pak vložily do knedlíkového těsta. *“Který knedlík s lístkem nejdříve při vaření vyplaval, ten měl rozhodnouti o volbě děvčete,”*(Muk, 1941, s. 65). Nechyběl zde ani zvyk házením střevíců ke dveřím, rozkrajování jablka či lití olova pro věštbu zdraví (Muk, 1941).

V Německé Olešné se tradičně nosily štípanky či třáslo plotem. Ve Střížovicích se udržovala pověrečná představa, že vešel-li na Štědrý den do stavení jako první muž, měly krávy hodně mladých býků a naopak příchod ženy věštil mnoho jaloviček. Na Štědrý den také obyvatelé Střížovic zapichovali do buchty a chleba nůž a vše poté položili na trám. Na Boží hod pak byly nože vytahovány. *“Byl-li rezatý v chlebě - přišla s příštím rokem zkáza na ozimy. Když zrezivěl nůž, který byl zabodnut do buchty, neurodily se jařiny,”*(Muk, 1941, s. 66). Také se zde vykonával zvyk podobný Jarošovským hrnečkům. Tentokrát se však místo hrnečků odkrývaly talíře. V Jindřichově Hradci bylo období Vánoc spojeno s tradičními jindřichohradeckými betlémy, což se uchovalo dodnes (Muk, 1941).

Obec baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Obec Baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec vychází z tradice tzv. stolní společnosti z roku 1882 a byla založena v roce 1928 s názvem Vlastenecko - dobročinná Obec Baráčníků „Kunifer“. Spolek sdružuje občany každého věku a jeho hlavní náplní je udržování blatských krojů, starodávných zvyků a obyčejů. Sídlí na rychtě v přízemním domku Na Příkopech 152/II. Činnost obce v současné době spočívá v udržování dvou výročních obyčejů - masopustu a vynášení smrtky. Za spolupráce s městem Jindřichův Hradec pořádají v období masopustu baráčníci tradiční masopustní průvod, který je pojat jako tzv. pochovávání basy. Na Boží hod Velikonoční obec uchovává a udržuje obyčej pochovávání smrtky spojený s vítáním jara (Šprinclová, 2009).

Ročenka Obce baráčníků Kunifer“ Jindřichův Hradec pro rok 2009 je umístěna v příloze č. 8.

7.3 Tradiční řemesla na Jindřichohradecku

Rozmach soukenictví

Jindřichův Hradec a jeho okolí měly díky své výhodné poloze skvělé obchodní podmínky, a proto, i když se jednalo o město poddanské, patřilo v minulosti mezi nejbohatší a nejvýznamnější česká města v zemi. Nutno dodat, že jindřichohradeckým obchodníkům výrazně pomáhala i tamní vrchnost - páni z Hradce, jejichž moc umožnila hradeckým obchodníkům lehce odstranit nejrůznější překážky a potíže, které středověký obchod kladl. Páni z Hradce pomáhali svým obchodníkům vyhrávat spory s jejich konkurencí z jiných měst a získávali pro ně výhody v cizině, *“kde již jméno pánů z Hradce otvíralo úvěr a zajišťovalo důvěru,”*(Muk, Pokorný, 1947, s. 6). Za těchto podmínek bylo

přirozené, že hospodářský život v Jindřichově Hradci byl velmi aktivní a čilý³⁵. Obchod s řemeslem byl vždy neodmyslitelně spjatý a v Jindřichově Hradci vycházel z pevných a staletými osvědčených základů cechovního zřízení (Muk, Pokorný, 1947). K nejvýznamnějším, nejbohatším a zároveň také nejváženějším hradeckým cechům patřili odpradáвна soukeníci, jejichž cech měl ve srovnání s ostatními cechy v podstatě výsadní postavení³⁶ (Muk, Pokorný, 1947).

K rozvoji soukenictví v Hradci přispíval velmi rozšířený chov ovcí (hornaté území neposkytovalo mnoho úrodné půdy), který dosáhl největšího rozmachu po Třicetileté válce. Pod heslem „*ovčičky mají zlaté nožičky*“, (Muk, Pokorný, s. 13) se tak zakládalo čím dál tím více ovčínů v okolí města (Muk, Pokorný, 1947). Když v 15. století využili hradečtí soukeníci tísnivé situace kolegů z Jihlavy, ovládli svými výrobky celou Českomoravskou vrchovinu. Sukno vyráběli buď obyčejné „sedlské“ či „nádeniční“, nebo i vyšší kvality, nejčastěji cihlové, zelené či černé barvy. Pro ženy však nabízeli i sukno bílé a žluté. V dochovaných záznamech o účtech se ovšem objevují také sukna papoušková, protkávaná zlatem či azurová (Muk, Pokorný, 1947).

Spolu se soukenictvím patřilo v Jindřichově Hradci k nejstarším cechům **tkalcovství**. Přestože se len na Jindřichohradecku pěstoval již od pradávna, stejně jako jinde na Českomoravské vrchovině, žili členové tkalcovského cechu ve stínu bohatých soukeníků. Jindřichohradečtí tkalci, jenž vyráběli zejména tlustá plátna na pytle, sukne, košile, zástěry, plachty pro výlovy rybníků a mnoho dalšího, obchodovali v podstatě pouze na domácím trhu (Muk, Pokorný, 1947).

Zlom cechovního zřízení

Polovina 18. století znamenala pro české, a tedy i jindřichohradecké soukenictví, potažmo i tkalcovství, hlubokou krizi způsobenou zejména merkantilisticky idealizovanými vývozy sukna z Francie. Francouzskému suknu vyráběnému ve velkém v manufakturách nemohlo tradičně cechově zhotovované jindřichohradecké sukno konkurovat co do kvality i kvantity. Ačkoliv postupem času kvantita převyšovala kvalitu sukna, rozmohl se tento typ výroby i přes počáteční odpor rovněž v jindřichohradeckém okolí, a to za vlády Karla VI. a Marie Terezie, kdy se hovoří o období konjunktury. Válečné konflikty a zbrojení stále větších armád si vyžadovaly dostatek uniforem, punčoch a dalšího vybavení, čímž se existence manufaktur stala de facto nutností. Začaly se zřizovat školy a vydávat povolení k provozování podnikatelům nezávisle na přijetí či nepřijetí do

³⁵ Výrobky jindřichohradeckých soukeníků se těšily dobrému jménu jak v Hradci, tak v okolních městech, ba dokonce i v zahraničí, a tak není divu, že v roce 1559 si cech pořídil u zlatníka stříbrnou pečeť a cechovní kotvu, kterou používal jako ochrannou známku a označoval jí své výrobky. „*Tento znak hradeckého původu, jaké si „Made in Jindřichův Hradec“ byl i v cizině všude plně hodnocen,*“ (Muk, Pokorný, 1947, s. 7). Velká pečeť měla z jedné strany růži a nápis „Nova Domus“ a ze strany druhé velkou kotvu, korunku, věnec a kotvičku. U menší pečetě chyběl věnec a kotvička (Muk, Pokorný, 1947).

³⁶ Byla jim například vyhrazena zvláštní kaple při kostelu Sv. Jana Křtitele, zvaná příhodně „soukenická“ a za projev statečnosti v období husitských nepokojů jim byla přidělena výsada nosit kordy, což bylo v řemeslnické třídě prakticky neslýchané. Mezi další privilegia patřilo například právo soukenických tovaryšů ženit se, kupovat ve městě domy a cech jako celek získal také tovaryšské pozemky a rybníky (Muk, Pokorný, 1947).

cechu. Existence odborných škol manufaktur znamenala nové pracovní příležitosti a další zdroj příjmů pro venkovský lid, který se nechal najímat do rozrůstajících se manufaktur v okolí Jindřichova Hradce (Muk, Pokorný, 1947).

Konec 18. Století, spojený s vynálezem parního stroje a mechanického tkalcovského stroje, znamenal znehodnocení dosavadní zdatnosti ručních tkalců. *“S takovou soutěží byl každý zápas předem beznadějně ztracen,”*(Muk, Prokop, 1947, s. 26). Tento zásadní technický zlom znamenal rozmach soukenických a tkalcovských továren i v okolí Jindřichova Hradce. Mezi tři nejvýznamnější střediska patřila Langova přádelna v Rozkoši, továrna na sukno v Novém Etyнку a novobystřické továrny. Na Novobystřicku vycházel textilní průmysl ze silné tradice krajkářství, která se později rozšířila i o soukenickou, tkalcovskou výrobu a dále také o punčochářství, které bylo velmi rozšířené zejména v Kunžaku (Muk, Pokorný, 1947). Nutno podotknout, že i přes dosavadní krizové období, existovaly podniky, které zlé časy „ustály“. Příkladem může být textilní továrna přímo v Jindřichově Hradci, největší textilní továrna na Jindřichohradecku, kterou zde založil v 18. století židovský obchodník Bobele³⁷ (Muk, Pokorný, 1947).

Rok 1848 však zasáhl velmi nepříznivě do vývoje hradeckého soukenictví, což vyvrcholilo o 20 let později, kdy rakousko-uherská vláda udělila monopol na vojenská sukna brněnské továrně Skenově. To znamenalo definitivní zničení soukeníků - řemeslníků i většiny továren v Hradci. Tuto situaci „nepřežila“ ani Bobelova obří továrna (Muk, Pokorný, 1947). Po hluboké ráně zasazené rakouskou národohospodářskou politikou se textilní výroba na Jindřichohradecku trochu vzpamatovala až na přelomu 19./20. století, kdy byly v Jindřichově Hradci založeny Singerovy českomoravské továrny na pletené zboží, vznikla zde mechanická tkalcovna hedvábí a v Bobelově továrně se až do r. 1928 vyráběly tkaničky a prýmky. Významným rokem „obnovy“ textilních tradic v regionu byl rok 1910. Marie Hoppe-Teinitzerová tehdy založila v Jindřichově Hradci své umělecko-textilní dílny vyrábějící mj. gobelíny (foto viz příloha č. 9), kterými reprezentovala trvale vysokou úroveň českého textilního umění i v zahraničí³⁸ (Muk, Pokorný, 1947).

³⁷ Na základě svých bohatých obchodních zkušeností založil na svou dobu skutečně kapitálově mohutný podnik, skládající se ze dvou přádelen, tkalcovny, barvírny, valchovny a válcovny (Muk, Pokorný, 1947). Tomuto velikánovi se snažil postavit soukenický mistr Třebický se svou rodinou, který sázel na slavnou tradici soukenického města. Časem pochopil, že v konkurenci bez továrny obstát nemůže, a tak založil rodinnou továrnu na jemná sukna s anglickými přádlacemi a postřihovačskými stroji. (Muk, Pokorný, 1947).

³⁸ Za sérii gobelínů dle návrhu prof. Kyselý získala v roce 1925 Grand Prix v Paříži a dále byly dílny oceněny například v Miláně, Turíně, Vídní, Kolíně nad Rýnem a Stockholmu (Muk, Pokorný, 1947).

8. Povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích a jejich významu v regionu Jindřichohradecko mezi jeho obyvateli

8.1 Vlastní terénní šetření

Terénní šetření bakalářské práce si klade za cíl zjistit povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích a zároveň odhalit jejich životnost v regionu Jindřichohradecko mezi jeho obyvateli. Pro účely výzkumu je region Jindřichohradecko vymezen na město Jindřichův Hradec a jeho blízké okolí, čímž jsou myšleny vybrané obce do vzdálenosti 15 km od Jindřichova Hradce. Toto vymezení je zvoleno pro následnou komparaci městského sídla a sídla venkovského.

Semistandardizovaný rozhovor, sestavený pro terénní šetření bakalářské práce, se skládá z 10 otázek - konkrétně ze 6 uzavřených a 4 otevřených otázek. U uzavřených otázek měli dotazovaní na výběr ze 2 či 3 možností odpovědí, u otázek otevřených byl dotazovaným poskytnut prostor pro volné vyjádření svých odpovědí. Tradice, zvyky a obyčeje v rozhovorech zastřešuje pojem „výroční obyčeje“. Šetření bylo uskutečněno na počátku roku 2011 a tázaní odpovídali na tyto otázky:

- 1. Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte – ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka).***
- 2. Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete časově zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka).****
- 3. Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo neudržujete (viz tabulka).*****
- 4. Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.**
- 5. Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje.**
- 6. Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí výjimečným, oblíbeným?**
- 7. Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)?**
- 8. V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčnická obec "Kunifer". Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).**
- 9. Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blat'ácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a).**
- 10. Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a).**

Pro zachycení odpovědí bylo použito záznamového archu, uvedeného v příloze č. 10. Rozhovory byly provedeny celkem se 12 dotazovanými, kteří jsou rozděleni do dvou věkových kategorií. První skupina v intervalu 20 - 30 let, druhou skupinu pak představují dotazovaní v rozmezí 50 - 60 let věku. V obou věkových skupinách pochází 3 dotazovaní z Jindřichova Hradce (dále jen

„JH“) a 3 z okolních obcí. V každé věkové kategorii jsou 2 ženy a 4 muži. Jednotlivé rozhovory jsou k dispozici k nahlédnutí v příloze č. 11. Charakteristiku dotazovaných zachycuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 – Charakteristika dotazovaných

Číslo	Pohlaví	Věk	Místo bydliště	Místo rozhovoru	Datum rozhovoru	Čas	Délka
Dotazovaný č. 1	Muž	33	Lásenice	Lásenice	25. 2. 2011	16:30-17:08	38 min.
Dotazovaný č. 2	Žena	20	Popelín	Jindřichův Hradec	25. 2. 2011	18:00-18:40	40 min.
Dotazovaný č. 3	Muž	27	Jindřichův Hradec	Jindřichův Hradec	26. 2. 2011	10:15-10:51	36 min.
Dotazovaný č. 4	Muž	26	Jindřichův Hradec	Jindřichův Hradec	26. 2. 2011	13:00-13:45	45 min.
Dotazovaný č. 5	Žena	20	Jindřichův Hradec	Jindřichův Hradec	26. 2. 2011	14:30-15:09	39 min.
Dotazovaný č. 6	Muž	23	Střížovice	Střížovice	4. 3. 2011	18:00-18:35	35 min.
Dotazovaný č. 7	Muž	51	Jindřichův Hradec	Jindřichův Hradec	25. 2. 2011	19:15-19:48	33 min
Dotazovaný č. 8	Muž	64	Horní Žďár	Horní Žďár	27. 2. 2011	10:00-10:37	37 min.
Dotazovaný č. 9	Žena	48	Jindřichův Hradec	Jindřichův Hradec	27. 2. 2011	14:00-14:40	40 min.
Dotazovaný č. 10	Muž	47	Jindřichův Hradec	Jindřichův Hradec	3. 3. 2011	17:00-17:36	36 min.
Dotazovaný č. 11	Žena	45	Jindřiš	Jindřiš	3. 3. 2011	18:30-19:11	41 min.
Dotazovaný č. 12	Muž	61	Nová Olešná	Nová Olešná	4. 3. 2011	16:30-17:07	37 min.

Zdroj: Vlastní zpracování

8.2.1 Vyhodnocení vlastního terénního šetření

V této části kapitoly je uvedena příslušná analýza ke všem otázkám uskutečněných rozhovorům. Výroční obyčeje jsou v rozhovorech rozčleněny do čtyř kategorií, tj. jarní obyčeje; letní a podzimní obyčeje; zimní obyčeje; obyčeje spjaté s obydlím a životními mezníky.

Tabulka č. 2. – Jarní výroční obyčeje

	ZNÁ VÝROČNÍ OBYČEJE				DOVEDE ZAŘADIT VÝROČNÍ OBYČEJE				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-Z RODINY				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-NE Z RODINY			
	Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12			
	Město	Věnkov	20-30	50-60	Město	Věnkov	20-30	50-60	Město	Věnkov	20-30	50-60	Město	Věnkov	20-30	50-60
Masopust	12/12				11/12				4/12				3/12			
	6	6	6	6	5	6	5	6	1	3	2	2	1	2	1	2
Vynášení smrtky	6/12				5/12				0/12				0/12			
	2	4	4	2	1	4	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Zametání prahu na Bílou sobotu	1/12				2/12				0/12				0/12			
	0	1	1	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svěcení svazků jívových ratolestí	4/12				3/12				1/12				0/12			
	0	4	1	3	0	3	1	2	0	1	0	1	0	0	0	0
Zapichování jívových prutů do žita	3/12				2/12				1/12				0/12			
	0	3	0	3	0	2	0	2	0	1	0	1	0	0	0	0
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdí stavení	0/12				0/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Práskání bičem na Velikonoční pondělí	7/12				9/12				0/12				0/12			
	4	3	3	4	4	5	5	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Velikonoční pomlázka	12/12				12/12				7/12				3/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	4	3	4	3	1	2	2	1
Sypání písku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc	0/12				2/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Pálení Čarodějnic na Filipojakubskou noc	12/12				12/12				9/12				2/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	4	5	4	5	1	1	2	0
Malování srdíček před milenčino obydlí na Filipojakubskou noc	3/12				5/12				0/12				1/12			
	0	3	1	2	0	5	2	3	0	0	0	0	0	0	0	1
Vysypávání cestiček mezi dony milenců na Filipojakubskou noc	1/12				2/12				0/12				0/12			
	0	1	1	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Stavění májí	12/12				12/12				2/12				2/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	1	1	1	1	1	1	1	1
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje	2/12				6/12				0/12				0/12			
	0	2	1	1	1	5	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak je z tabulky č. 2 patrné, mezi nejznámější jarní výroční obyčeje patří v obou věkových skupinách masopust, Velikonoční pomlázka, pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc a stavění májí. Tyto jarní výroční obyčeje zná všech 6 dotazovaných z obou skupin. Obyčej trhání devatera

kvítí na devatero loukách v noci na 1. máje znají obě skupiny takžtéz shodně – tj. z obou skupin zná tento obyčej 1 tázaný. Oba dva tito dotazovaní pochází z okolí JH. Nikdo z tázaných nemá povědomí o zvyku kladení prutů svěceného jasanu kolem zdí stavení a o zvyku sypání písku před práh a slámy před stáje na Filipojakubskou noc. Jak zobrazuje tabulka č. 1, obyčej vynášení smrtky, zvyky zametání prahu na Bílou sobotu a vysypávání cestiček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc zná více dotazovaných ze skupiny 20 – 30 let a v komparaci sídel více obyvatel z venkovských obcí. Zvyky svěcení svazků jívových ratolestí, práskání bičem na Velikonoční pondělí, zapichování jívových prutů do žita a malování srdíček před milenčino obydlí znají naopak více dotazovaní ze starší věkové kategorie, z venkovských sídel. V celkovém porovnání věkových kategorií má nepatrně vyšší povědomí o výročních obyčejích starší generace, ovšem rozdíl je téměř zanedbatelný (zhruba o $\frac{1}{10}$ výročních obyčejů více zná starší generace). Minimální rozdíl je i ve srovnávání městského sídla se sídly venkovskými, kdy zhruba o $\frac{1}{4}$ znají jarní výroční obyčeje více lidé z venkovských sídel. Z tabulky rovněž vyplývá, že téměř totožné výsledky vykazuje i schopnost dotazovaných jarní výroční obyčeje časově zařadit. Nutno však zdůraznit, že některé jarní výroční obyčeje dotazovaní dovedou časově vymežit pouze proto, že znají období, ke kterému se daný výroční obyčej vztahuje, což pro šetření není směrodatné a relevantní. Mezi jarní výroční obyčeje, které lze časově zařadit pouze tehdy, znají-li je dotazovaní, patří obyčej masopustu a vynášení smrtky, zvyky svěcení svazků jívových ratolestí, zapichování jívových prutů do žita, kladení prutů svěceného jasanu kolem zdí stavení, stavejí májí a tradice Velikonoční pomlázky. A tyto výroční obyčeje dovede v porovnání věkových skupin lépe časově zařadit (a tedy je skutečně zná) skupina 50 – 60 let a v komparaci sídel více venkovské obyvatelstvo.

K nejčastěji udržovaným/uchovávaným jarním obyčejům patří mezi obyvateli JH a jeho okolí obyčej pálení čarodějnic a tradice Velikonoční pomlázky. Tyto výroční obyčeje vykazují nadprůměrnou životnost u obou věkových kategorií, a tedy i v obou typech sídla. Průměrně živými jarními výročními obyčejí je obyčej masopustu a obyčej stavění májí, a to jak v obou skupinách, tak v městském i venkovském sídle. Ačkoliv dotazované dívky věděly, jak se obyčej stavění májí udržuje/uchovává, zohledněna je v případě zkoumání životnosti tohoto výročního obyčeje pouze mužská část tázaných, jakožto potenciálních aktérů tohoto zvyku. Mizivou životnost vykazují zvyky svěcení svazků jívových ratolestí a zapichování jívových prutů do žita, které jsou v obou případech uchovávané vždy pouze jedním z dotazovaných ze skupiny 50 – 60 let, z venkovských oblastí. Ostatní jarní výroční obyčeje jsou neživé (tj. obyčej vynášení smrtky, zvyky zametání prahu na Bílou sobotu, kladení prutu svěceného jasanu kolem zdí stavení, práskání bičem na Velikonoční

pondělí, sypaní písku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc, vysypávání cestiček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc a obyčej trhání devatera kvítí na devatera loukách v noci na 1.máje). U všech živých jarních výročních obyčejů převažuje způsob udržování předáváním z původní rodiny (z generace na generaci), tedy uchovávání. Lze generalizovat, že v komparaci mladší a starší věkové skupiny udržují/uchovávají jarní výroční obyčeje nepatrně více starší dotazovaní (o $\frac{1}{10}$ jarních výročních obyčejů) a při srovnávání města a venkova je vyšší životnost jarních výročních obyčejů ve venkovských sídlech (o slabou $\frac{1}{4}$ výročních obyčejů, kteří více udržují venkované).

Tabulka č. 3 – Letní a podzimní výroční obyčeje

	ZNÁ VÝROČNÍ OBYČEJE				DOVEDE ZAŘADIT VÝROČNÍ OBYČEJE				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-Z RODINY				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-NE Z RODINY			
	Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12			
	Město	Venkov	20-30	50-60	Město	Venkov	20-30	50-60	Město	Venkov	20-30	50-60	Město	Venkov	20-30	50-60
Trhání devatera kvítí na devatero loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele	0/12				2/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Převlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách	1/12				4/12				0/12				0/12			
	0	2	1	0	1	3	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Pečení věnců na oslavu dožinek	1/12				4/12				0/12				0/12			
	0	1	0	1	1	3	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
"Orání s čertem" v době posvícení	0/12				2/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčeje	0/12				0/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jindřichohradecká porcinkule	12/12				10/12				9/12				1/12			
	6	6	6	6	6	4	4	6	5	4	4	5	0	1	1	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 3 zřetelně zobrazuje velice nízké povědomí obyvatel JH a okolí o letních a podzimních obyčejích, a to v obou sledovaných skupinách. Jediným zcela známým výročním z tohoto okruhu výročních obyčejů je tradice jindřichohradecké porcinkule, kterou znají všichni dotazovaní z obou skupin. Zvyk převlékání posledního snopu obilí za „bábu“ a „dědka“ při dožínkách zná pouze jediný dotazovaný a překvapivě se jedná o dotazovanou z kategorie 20 – 30 let. Tradice pečení věnců na oslavy dožínek existuje rovněž v povědomí pouze jediného tázaného, kterým je dotazovaná ze skupiny 50 – 60 let, z venkovského sídla. Obyčej trhání devatera kvítí na devatero loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele, zvyk „orání s čertem“ a obyčej hromadného čtení obecních účtu v období podzimu nezná nikdo z dotazovaných. V povědomí o letních a podzimních výročních obyčejích mezi věkovými skupinami existuje naprostá shoda. Ve srovnání města a venkova bylo zjištěno nepatrně vyšší povědomí u obyvatel venkova (zhruba o $\frac{1}{3}$ výročních obyčejů). Časově zařadit obyčej trhání devatera kvítí na devatero loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele, zvyk „orání s čertem“ v době posvícení a tradici jindřichohradecké porcinkule dokáží lépe starší dotazovaní, převážně z venkovských sídel (výjima jindřichohradeckou porcinkuli, kterou dovedou lépe zařadit měšťané). Jedná se však o výroční obyčeje, jejichž časové vymezení se dá odvodit od termínu konání, a protože například v případě dožínkových výročních obyčejů se jedná o výroční obyčeje spjaté se zemědělskou činností, je zřejmé, že v časovém vymezení si vedou lépe venkované, jejichž životní prostředí je více spjato s agrárními aktivitami. U zvyku převlékání posledního snopu obilí za „bábu“ a „dědka“ a tradice pečení věnců na oslavu dožínek existuje shoda mezi věkovými skupinami, ovšem časově vymezit tyto výroční obyčeje opět dokáží lépe venkované, a to ze stejných důvodů. Pro skutečné povědomí o letních a podzimních výročních obyčejích z hlediska časového určení je tedy relevantní údaj vykazující znalost daného výročního obyčeje, tj. vyšší povědomí existuje u starší generace a u obyvatel venkovského sídla.

Životnost vykazuje v tomto okruhu výročních obyčejů pouze tradice jindřichohradecká porcinkule, kterou shodně udržují dotazovaní z obou skupin i z obou typů sídla. Jak je z tabulky č. 3 zřejmé, jindřichohradecká pouť je evidentně tradiční rodinnou záležitostí, neboť naprostá většina dotazovaných uvádí, že si tuto tradici přinesla z původní rodiny, a tedy ji uchovává.

Tabulka č. 4 – Zimní výroční obyčej

	ZNÁ VÝROČNÍ OBYČEJE				DOVEDE ZAŘADIT VÝROČNÍ OBYČEJE				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-Z RODINY				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-NEZ RODINY			
	Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12			
	Město	Věnkov	20-30	50-60	Město	Věnkov	20-30	50-60	Město	Věnkov	20-30	50-60	Město	Věnkov	20-30	50-60
Mikulášské obchůzky	12/12				12/12				8/12				2/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	4	4	5	3	1	1	1	1
Obchůzky "Lucek"	5/12				5/12				0/12				0/12			
	1	4	2	3	2	3	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Obchůzky "Barborek"	0/12				0/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nošení polínek zpod kolníku na Štědrý den	0/12				12/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukrývání předmětů do hmečků či pod talířky na Štědrý den	0/12				12/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Zabodávání nože do buchet a do chleba na Štědrý den	0/12				12/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Pověra prvního příchozího na Štědrý den	1/12				12/12				0/12				0/12			
	0	1	1	0	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozkrajování jablka na Štědrý den	12/12				12/12				2/12				0/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	0	2	1	1	0	0	0	0
Házení střevice na Štědrý den	12/12				12/12				0/12				0/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Třesení plotemna Štědrý den	0/12				12/12				0/12				0/12			
	0	0	0	0	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Lití olova na Štědrý den	12/12				12/12				0/12				0/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Váření knedlíku se jmény na Štědrý	0				12/12				0				0			
	0	0	0	0	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Koleda na Sv. Štěpána	9/12				9/12				0/12				0/12			
	3	6	4	5	3	6	4	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Tříkrálové obchůzky	12/12				12/12				2/12				2/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	1	1	0	2	1	1	1	1
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	12/12				12/12				0/12				0/12			
	6	6	6	6	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky č. 4 je patrné stoprocentní povědomí o všeobecně známých zimních výročních obyčejích, jako jsou Mikulášské obchůzky, rozkrajování jablka na Štědrý den, lití olova na Štědrý den, házení střevíce na Štědrý den, Tříkrálové obchůzky a označování dveří v předvečer Tří králů. Tyto výroční obyčeje znají všichni z obou skupin, a tedy i z města a venkova. Povědomí o tradici koledy na Sv. Štěpána je vysoce nadprůměrné, přičemž vyšší povědomí je zaznamenáno u starší generace a u venkovanů. Průměrně známým zimním výročním obyčejem je zvyk obchůzek „Lucek“, kde rovněž při komparaci skupin a sídel převažuje vyšší povědomí u starších dotazovaných a u dotazovaných z venkovských obcí. Pouze 1 tázaný zná pověrečný obyčej prvního příchozího na Štědrý den. Jedná se o dotazovaného ze skupiny 20–30 let, pocházejícího z venkova. Zvyky obchůzky „Barborek“, nošení polínek zpod kolníku na Štědrý den, ukryvání předmětů do hmečku či pod talířky na Štědrý den, třesení plotem na Štědrý den, zabodávání nože do buchety či do chleba na Štědrý den a vaření knedlíků se jmény na Štědrý den, nezná nikdo z dotazovaných. Co se týká dovednosti zařadit zimní výroční obyčeje, u zvyků Mikulášských obchůzek a obchůzek „Lucek“ a následně všech zvyků konaných na Štědrý den, všichni dotazovaní je dovedli přesně zařadit, což je však dáno známým termínem konání tohoto obyčeje, totiž Štědrým dnem, popř. svátkem Sv. Lucie. V tomto případě však existuje skutečná dovednost zařadit zimní výroční obyčej pouze u dotazovaných, kteří uvádějí, že jej znají. Za tohoto předpokladu dovedou zimní výroční obyčeje lépe časově vymezit (a tedy je i více znají) starší dotazovaní (o pouhých 3% výročních obyčejů více) a v komparaci sídel venkované (o $\frac{1}{5}$ výročních obyčejů). Celkově tedy zimní výroční obyčeje znají nepatrně více starší dotazovaní a opět spíše dotazovaní z venkova.

Živé jsou z tohoto okruhu výročních obyčejů pouze 3. Mikulášské obchůzky, které udržují všichni mladší dotazovaní a 4 starší dotazovaní, z toho shodné zastoupení u obou typů sídla. Dále zvyk rozkrajování jablka na Štědrý den, udržovaný pouze 2 tázanými (po jednom z obou skupin, oba z venkova) a zvyk Tříkrálových obchůzek, jenž vykazuje životnost u 4 dotazovaných a je více udržovaný staršími tázanými (pasivně), shodně u obou typů sídel. I zde převažuje způsob udržování předáním z generace na generaci. Neživé jsou mezi obyvateli JH a okolí výroční obyčeje obchůzek „Lucek“ i „Barborek“, nošení polínek zpod kolníku na Štědrý den, ukryvání předmětů do hmečků či pod talířky na Štědrý den, zabodávání nože do buchety či do chleba na Štědrý den, vaření knedlíku se jmény, pověrečný obyčej prvního příchozího na Štědrý den, házení střevíců na Štědrý den, třesení plotem na Štědrý den, koleda na Sv. Štěpána a označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů.

Tabulka č. 5 – Výroční obyčeje spjaté s obydlím a životními mezníky³⁹

	ZNÁ VÝROČNÍ OBYČEJE				DOVEDE ZAŘADIT VÝROČNÍ OBYČEJE				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-Z RODINY				UDRŽUJE VÝROČNÍ OBYČEJE-NE Z RODINY			
	Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12				Celkem/12			
	Něsto	Věnkov	20-30	50-60	Něsto	Věnkov	20-30	50-60	Něsto	Věnkov	20-30	50-60	Něsto	Věnkov	20-30	50-60
Glajcha	10/12				/				4/12				2/12			
	5	5	4	6	/	/	/	/	2	2	2	2	0	2	0	2
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu	9/12				/				3/12				2/12			
	3	6	5	4	/	/	/	/	1	2	0	3	1	1	1	1
"Rodeník donešnej"	0/12				/				0/12				0/12			
	0	0	0	0	/	/	/	/	0	0	0	0	0	0	0	0
Čepení nevěsty, šraňkování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby	5/12				/				3/12				0/12			
	2	3	2	3	/	/	/	/	1	2	2	1	0	0	0	0
Trojité sklánění rakve se zesnulým k prahu domu	1/12				/				1/12				0/12			
	0	1	0	1	/	/	/	/	0	1	0	1	0	0	0	0
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a na Dušičky	1/12				4/12				1/12				0/12			
	1	0	0	1	3	1	2	2	1	0	0	1	0	0	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 5 znázorňuje, že nejznámějšími výročními obyčejí, spjatými s obydlím a s životními mezníky, je zvyk glajcha a zvyk překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu. Ačkoliv ani jeden z těchto výročních obyčejů nezná všech 6 dotazovaných z obou skupin, jsou nadprůměrně známé. Zvyk glajcha existuje více v povědomí starší generace, avšak mezi povědomím obyvatel města a venkova je naprostá shoda. Dalším nadprůměrně známým výročním obyčejem je pověrečný obyčej překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu, který znají více dotazovaní z mladší generace a v komparaci sídel více venkované. Průměrně znají obyvatelé JH a okolí atributy tradiční jihočeské svatby. Více tyto atributy zná starší generace, při porovnávání sídel více lidé z venkova. Zvyk trojitého sklánění rakve se zesnulým k prahu domu zná pouze jeden dotazovaný, pocházející z venkova a spadající do kategorie 50 – 60 let. Stejně tak obyčej pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a na Dušičky existuje

³⁹ Většina výročních obyčejů z tohoto okruhu probíhá kontinuálně, v průběhu celého kalendářního roku, a tudíž je nelze časově vymezit do jednoho konkrétního měsíce v roce. Tyto výroční obyčeje jsou ve sloupci „Dovedete zařadit výroční obyčeje“ označeny symbolem lomítka „/“.

v povědomí pouze jediné dotazované, ze skupiny 50–60 let, pocházející z JH. Zvyk „rodeník donešnej“ nezná nikdo z tázaných. Lze tedy uzavřít, že i výroční obyčeje z tohoto okruhu znají nepatrně více starší lidé (o $\frac{1}{4}$ výročních obyčejů) a v komparaci města a venkova více venkované (o $\frac{1}{4}$ výročních obyčejů). Časově vymezit do přibližného měsíce v roce lze z těchto výročních obyčejů pouze obyčej pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a na Dušičky. Ačkoliv 2 dotazovaní z obou skupin uvádějí, že tento obyčej dovedou časově určit, u 3 z těchto dotazovaných je to z toho důvodu, že pouze vědí, kdy je svátek Všech svatých a Dušičky. Pouze jedna dotazovaná uvedený obyčej zná, a tudíž pouze její odpověď je směrodatná.

Životnost vykazuje zvyk glajcha - převážně u starší generace a u obyvatel venkova. Dále pověrečný obyčej překračování prahu pravou nohou, jenž udržují opět spíše starší dotazovaní, převážně z venkovských sídel. Atributy tradiční jihočeské svatby udržují více mladší lidé a více obyvatelé venkova. Obyčej pečení pečiva (dušiček) na den Všech svatých a na Dušičky udržuje pouze jeden dotazovaný, konkrétně žena ze skupiny 50–60 let, žijící v JH, a rovněž obyčej trojitého sklánění rakve se zesnulým udržuje pouze jeden dotazovaný, taktéž ze skupiny 50–60 let, z venkovského sídla.

Z výše uvedených analýz lze sumarizovat následující vyhodnocení. Konfrontace povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích mezi věkovými skupinami 20–30 let a 50–60 let vykazuje nepatrně vyšší povědomí u dotazovaných ze skupiny 50–60 let. Obecně je však rozdíl v povědomí mezi skupinami minimální (o $\frac{1}{5}$ výročních obyčejů, které znají více starší dotazovaní) a lze tedy generalizovat, že obě věkové skupiny znají a zároveň neznají prakticky stejné výroční obyčeje. Mezi nejznámější obyčeje patří masopust, Velikonoční pomlázka, pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc, stavění májí, jindřichohradecká porcinkule, Mikulášské obchůzky, rozkrajování jablka na Štědrý den, házení střevíce na Štědrý den, lití olova na Štědrý den, koleda na Sv. Štěpána, Tříkrálové obchůzky a označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů – tyto obyčeje dosahují 100% úspěšnosti, co se týká povědomí o nich. Je patrné, že kromě jindřichohradecké porcinkule a označování dveří před svátkem Tří králů, se jedná o zvyky vyznačující se vysokou životností po celé České republice, což je příčinou tohoto vysokého povědomí. U tradice jindřichohradecké porcinkule je vysoké povědomí způsobeno faktem, že tato tradiční pouť je určitým symbolem regionálního patriotismu a je téměř hanebné, aby ji rodilý „Jindřichohradečák“ alespoň jednou nenavštívil.

Samozejmě existují i výroční obyčeje, které znají více mladší dotazovaní a nebo naopak starší dotazovaní. Poměrně překvapivě však nelze generalizovat, o jaké výroční obyčeje se jedná, neboť například jarní výroční obyčeje spjaté se zemědělskou činností znají více dotazovaní ze starší

generace, což je pochopitelné, jelikož agrární aktivity jsou upozadřovány až v posledních 20-ti letech, avšak u podzimních obyčejů spjatých s agrární činností je stav již vyrovnaný. Zvyk malování srdíček před milenciho obydlí na Filipojakubskou noc znají více starší dotazovaní, ale zvyk vysypávání cestiček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc znají naopak více mladší dotazovaní. Zvyk obchůzek „Lucek“ zná spíše starší generace, ale obecně je tento výroční obyčej málo známý. Zvyk glajcha a atributy tradiční jihočeské svatby rovněž znají více starší dotazovaní, stejně jak obyčej trojitého sklánění rakve se zesnulým k prahu (ovšem zde velmi nízký počet). Pověrečný obyčej překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu naopak více znají mladší dotazovaní. V porovnání mezi městským a venkovským sídlem je prokazatelně vyšší povědomí u obyvatel z venkovských sídel.

Z povědomí obyvatel JH a okolí mizí nebo již zcela vymizely méně známé a hlouběji nezakořeněné výroční obyčeje spjaté s magickými rituály usilujícími o ochranu před zlými silami (zvyky kladení prutů svčeného jasanu kolem zdí obydlí a kladení písku před práh a slámy před stáje nezná nikdo), o predikci milostné budoucnosti (obyčej trhání devatera kvítí na devíti loukách na 1. máje znají celkem 2 dotazovaní ze 12, tentýž obyčej s jiným datem konáním, tj. na Sv. Jana Křtitele již nezná nikdo; zvyky nošení polínek zpod kolníku, třesení plotem na Štědrý den a vaření knedlíků se jmény na Štědrý den rovněž nezná žádný dotazovaný; ukryvání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den pouze 1 dotazovaný ze 12) a o předzvěst budoucnosti zemědělství (obyčej zabodávání nože do buchet a do chleba na Štědrý den nezná žádný dotazovaný; pověrečný obyčej prvního příchozího na Štědrý den je v povědomí pouze jediného tázaného). Nikdo z tázaných také nezná obecní podzimní výroční obyčeje. Z povědomí mizí rovněž výroční obyčeje spjaté se zemědělstvím obecně (zvyk převlékání posledního snopu obilí za „bábu“ a „dědka“ při dožínkách a tradici pečení věnců na oslavy dožínek zná vždy jen 1 dotazovaný). Příčina nízkého povědomí o těchto výročních obyčejích úzce souvisí s jejich významem v životě dotazovaných, což je zanalyzováno níže.

S povědomím o výročních obyčejích úzce souvisí i jejich životnost v regionu Jindřichohradecko. Mezi nejvíce udržované výroční obyčeje patří přirozeně ty nejvíce známé. Nejvyšší životnost vykazují mezi obyvateli JH a okolí tradice Velkonoční pomlázky, obyčej pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc, tradice jindřichohradecké porcinkule a zvyk Mikulášských obchůzek. Kromě jindřichohradecké porcinkule se opět jedná o výroční obyčeje hluboce zakořeněné, a tedy i živé na celém území České republiky a u tradiční jindřichohradecké pouti jde o určitou součást lokální normativní subkultury, tedy o výraz společenské konformity. Ačkoliv zmíněné

výroční obyčej udržuje z obou skupin vysoký počet dotazovaných, dodržují uvedené tradice, zvyky a obyčej nepatrně více mladší generace (výjma tradice jindřichohradecké porcinkule, které se účastní 5 tázaných z obou věkových kategorií). Jedná se o výroční obyčej, u jejichž aktivního udržování je zapotřebí vynaložení energie a elánu, a proto nachází uplatnění zejména u mladších dotazovaných, starší generace je dodržují již spíše pasivně. Pozoruhodně udržuje mladší skupina více také atributy tradiční jihočeské svatby, které jsou však obecně vzato velice málo živým výročním obyčejem. Životnost svatebního obyčeje „kradení“ nevěsty je důkazem infúze německé kultury do té české vlivem skladby původního obyvatelstva regionu. Zvyk stavění májí, jenž udržuje polovina z dotazovaných mužů z obou skupin, patří spolu s obyčejem masopustu k průměrně živým výročním obyčejům. U masopustu však mírně převažuje životnost u starších dotazovaných. Kromě obyčeje masopustu udržuje skupina 50 – 60 let více také zvyky svěcení svazků jívových prutů, zapichování jívových prutů do žita, malování srdíček před milenčino obydlí na Filipojakubskou noc (tyto výroční obyčej však vykazují obecně velmi nízkou až zanikající životnost - vždy pouze 1 dotazovaný). Dále také udržuje zvyky Tříkrálových obchůzek, glajchu, pověrečný obyčej překračování prahu pravou nohou při odchodu na vyznanou cestu, obyčej pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a na Dušičky (opět zanikající tendence - pouze 1 dotazovaný) a trojitého sklánění rakve se zesnulým k prahu domu (taktéž jen 1 dotazovaný – zanikající tendence). Zanikající tendenci vyazuje v obou skupinách zvyk rozkrajování jablka na Štědrý den, který je udržován pouze jedním dotazovaným z každé skupiny.

Zcela neživými výročními obyčejí jsou v obou skupinách obyčej vynášení smrtky, zametání prahu na Bílou sobotu, dále zvyky kladení prutů svěceného jasanu kolem zdí stavení, sypání písku před práh a slámy před stáje na Filipojakubskou noc, zvyk vysypávání cestiček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc, obyčej trhání devatera kvítí na devíti loukách v noci na 1. máje a v předvečer Sv. Jana Křtitele, zvyk převlékání posledního snopu obilí za „bábu“ a „dědka“ při dožínkách, tradice pečení věnců na oslavy dožínek, zvyk „orání s čertem“ a obyčej hromadného čtení obecních účtů v období podzimu, zvyky obchůzek „Lucek“ i „Barborek“, nošení polínek zpod kolníku na Štědrý den, ukryvání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den, zabodávání nože do buchet a do chleba na Štědrý den, pověrečný obyčej prvního příchozího na Štědrý den, zvyky lití oliva na Štědrý den, házení střevíců ke dveřím na Štědrý den, třesení plotem na Štědrý den a koleda na Sv. Štěpána, označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů a zvyk „rodeník donešnej“. Příčiny neživotnosti souvisí opět zejména s významem výročních obyčejů v životech dotazovaných, což bude přibliženo dále.

Lze tedy konstatovat, že mladší generace udržuje méně výročních obyčejů ve srovnání s generací starší, ovšem s nízkým rozdílem (o $\frac{1}{5}$ výročních obyčejů méně). Nutno rovněž zdůraznit, že nejživější výroční obyčeje v obou skupinách udržují mladí aktivněji, což je pro udržení životnosti výročních obyčejů nezbytné. Jedná se v podstatě o přirozený životní koloběh. Výrazněji diferenciovaná životnost je však zřejmá mezi obyvateli JH a obyvateli okolí. Dotazovaní z města znají a rovněž udržují o $\frac{1}{4}$ méně výročních obyčejů než tázaní z venkovských obcí, což dosvědčuje sociálně homogennější charakter venkovského prostředí, kde je díky tomuto rysu pevněji vžita tradiční lidová kultura, oproti městům, z nichž se kvůli masivním inovačním a urbanizačním procesům tradiční lidová kultura vytrácí.

Následující část přibližuje, jak dotazovaní výroční obyčeje udržují. Způsob udržování lze rozdělit na aktivní a pasivní. Pasivní způsob je možno vymezit např. v případě zvyků spojených s obchůzkami pouhou přípravou pohoštění a přivítání koledníků. Aktivní způsob udržování obou skupin se již zcela neshoduje se způsoby uvedenými v kapitole č. 7. Ve srovnání s dřívější dobou, kdy se výročních obyčejů účastnili prakticky všichni obyvatelé obce, jsou v současnosti výroční obyčeje soukromějšího charakteru, což souvisí s významem tradic, zvyků a obyčejů jakožto příležitostí k rodinným a přátelským návštěvám v užších kruzích. Podstata způsobu udržování však jinak nevykazuje žádné výraznější odchylky od tradičního způsobu.

Masopust patří k živým obyčejům v obou zkoumaných věkových skupinách, avšak způsob udržování je mezi kategoriemi již rozdílný. Oba 2 dotazovaní z mladší generace dodržují masopust aktivně, tj. ve skupinkách přátel chodí v tradičních převlecích v obci, zpívají, vyhrávají a takto obcházejí všechny domy. Při obchůzkách jsou vždy náležitě pohoštěni (např. koláč a kořalka) a většinou obdrží koledu v podobě drobného peněžního obnosu. Ve skupině 50 – 60 let takto udržuje masopust pouze 1 z ze 4 “aktivních” dotazovaných. Ostatní z druhé kategorie udržují tento obyčej pasivně, tj. připraví pohoštění a koledu a “masky” poté vřele přivítají, zatančí a zazpívají si s nimi. Pouze ojedinele se dotazovaní účastní masopustního průvodu pořádaného v JH obcí baráčníků “Kunifer” (tento způsob uvedla pouze 1 dotazovaná, z JH).

Zvyky **svěcení svazků jívových ratolestí** a **zapichování jívových prutů do žita** udržuje pouze jedna dotazovaná. Zvyk svěcení svazků jívových ratolestí si přinesla z původní rodiny, avšak dnes jej udržuje spíše pasivně, jelikož pomáhá starším obyvatelkám v obci vyzdobit svazky kostel. Co se týká zvyku zapichování jívových prutů do žita, udržuje jej se svou rodinou každoročně, i přes to, že pro své soukromé hospodářství používají vyspělé zemědělské techniky.

Velikonoční pomlázka představuje jeden z nejživějších jarních výročních obyčejů mezi dotazovanými ze zvoleného regionu, ať se již jedná o obyvatele JH, či obyvatele okolních obcí. Dotazovaní muži shodně uvádějí, že pár dní před Velikonočním pondělním si obstarají pomlázku, kterou pak vyšlehají ženské příslušníky rodiny a ve většině případů pak s přáteli obejdou pár známých. Rozdíl je patrný ve způsobu obstarání si pomlázky. Zatímco muži z venkovských sídel si pomlázku sami splétají, muži z města si ji spíše kupují u stánků, což zdůvodňují nedostatkem času na shánění vrbových prutů a pletení. Přístup dotazovaných dívek a žen k udržování tohoto zvyku je rovněž totožný a zahrnuje barvení vajíček, pečení velikonočního beránka a výzdobu domácnosti. Zvykosloví praví, že přijdou-li koledníci po 12. hodině, dívky je mají polít vodou, aby příští rok přišli včas. Tato součást zvyku však ustupuje do pozadí, stejně jako koupě perníkového srdce na porcinkuli dívkám, které koledník vyšlehal a obdržel od nich koledu. Objevuje se i dávání si drobných dáreků.

Pálení čarodějnic vykazuje mezi oběma skupinami nejvyšší životnost, přičemž všichni dotazovaní shodně vypovídají, že tento obyčej slaví spolu s příbuznými či s přáteli, se kterými se sejdou u ohně, povídají a baví se. Nechybí ani opékání masa, zpěv a hudba. Jedná se však o soukromé oslavy. Účast na akcích pořádaných vesnicí je velmi nízká.

Stavění májí. Dotazovaní muži ze skupiny 20 – 30 let i ze skupiny 50 – 60 let vypomáhají 1. května při stavění obecní máje. Dotazovaní muži z JH vyjíždí na pomoc do okolních obcí, muži z okolí JH pomáhají přirozeně ve “vlastní” obci.

Tradiční **jindřichohradeckou porcinkuli** udržují prakticky všichni tázaní, jelikož účast na pouti je považována za jakýsi symbol vyjádření regionální identity a patriotismu. Každý rodilý “Jindřichohradečák” by tak měl alespoň jednou pout' navštívit. Z každé věkové skupiny tuto tradici neudrží pouze 1 dotazovaný. Způsob udržování tkví v účasti na pouti, kam se dotazovaní chodí pobavit a vychutnat si pout'ovou atmosféru s přáteli a rodinou. Významnou roli hrají také děti a vnoučata dotazovaných, pro které jsou kolotoče a další pout'ové atrakce velkým zážitkem. Přízeň prokazuje dotazovaní i tradičním trhům, jenž jsou součástí poutě. Často tuto tradici doprovází také slavnostní rodinné obědy a návštěvy přátel.

Mikulášské obchůzky jsou živým zvykem zejména u skupiny 20 – 30 let věku. Nejčastěji dotazovaní obcházejí ve skupinkách přátel rodiny známých s dětmi, popř. rodiny s dětmi, které si je “objednají”. Hodné děti podarují sladkostmi a ovocem, zlobivé děti dostanou za trest brambory a uhlí. V každé rodině obdrží skupinka odměnu většinou v podobě drobnějšího peněžního obnosu. Masky se v současnosti omezily pouze na Sv. Mikuláše, anděla a čerta. Kromě tohoto aktivního způsobu dotazovaní uvádějí pasivnější přístup, tj. “objednávání” Sv. Mikuláše, anděla a čerta dětem,

což rovněž převažuje i u dotazovaných ze skupiny 50 – 60 let, kde děti nahrazují vnoučata a případní jiní koledníci.

Obyčej **rozkrajování jablka na Štědrý den** udržují pouze dva dotazovaní – 1 z mladší a 2. ze starší generace a způsob udržování se ničím nevyvíjí. Před štědrovečerní večeří dotazovaní rozkrajují jablko, aby předpověděli, zda příští rok budou zdraví či nemocní.

Zvyk **Tříkrálových obchůzek** udržují všichni dotazovaní z kategorie 50 – 60 let, ovšem pouze pasivně. V den svátku nachystají vánoční cukroví či jiné pohoštění a přijdou-li je navštívit koledníci, vřele je přivítají, pohostí a obdaří drobnými mincemi. Tímto způsobem udržuje zvyk i 1 dotazovaná ze skupiny 20 – 30 let.

Atributy tradiční jihočeské svatby (alespoň některé) udrželi při sňatku někteří dotazovaní z obou kategorií. Časté “kradení” nevěsty, sypaní rýží a rozbíjení talířů doplňuje ojedinělé čepení nevěsty, šraňkování svatebního průvodu,

Udržování obyčeje **trojitého sklánění rakve** k prahu domu se zesnulým při vynášení nebožtíka z domu uvedl pouze jeden dotazovaný, a to ze skupiny 50 – 60 let, z okolí JH. Uvádí, že tento obyčej udržel při úmrtí svých rodičů.

Obyčej **pečení pečiva (dušiček)** na svátek všech Svatých na Dušičky udržuje pouze jediná osoba - dotazovaná ze skupiny 50 – 60 let, pocházející z JH. Původní význam obyčeje je však druhořadý a pečivo peče dotazovaná pro rodinu a přátele, poněvadž zvyk shledává milým.

Zvyky **glajcha** a pověrečný obyčej **překračování prahu pravou** nohou při odchodu na významnou cestu jsou udržovány tradičním způsobem.

Místo, jaké zaujímají výroční obyčeje u dotazovaných, je velmi důležité z hlediska povědomí o nich a jejich životnosti. V životech naprosté většiny dotazovaných (8/12) zaujímají tradice, zvyky a obyčeje druhořadou až mizivou pozici. Původní význam výročních obyčejů již zcela vymizel a prakticky všichni dotazovaní je vnímají pouze jako příležitost setkat s rodinou a s přáteli a pobavit se. Významným faktorem jsou také děti a vnoučata, kteří bývají častým důvodem udržování tradic, zvyků a obyčejů. Převažuje tedy společenský význam výročních obyčejů, avšak i v tomto případě mnohdy ustupují tradice, zvyky a obyčeje do pozadí, jelikož se, jak uvádějí někteří tázaní, během roku s rodinou či známými setkávají i za jiných okolností. Zastoupen je i radikální názor (1/12) pohlížející na výroční obyčeje jako na pouhý náboženský přežitek, který v je dnešním světě zcela bezvýznamný. Pouze 3 dotazovaní ze 12 (1 ze skupiny 50 - 60 let, 2 z nižší věkové skupiny) mají vyloženě pozitivní vztah k výročním obyčejům, které tak zaujímají v jejich životech významnější pozici. Ačkoliv důvodem kladného přístupu k výročním obyčejům je i u těchto

tázaných zejména možnost sejit se s rodinou a s přáteli, oba dva tázaní z kategorie 20 – 30 let si uvědomují velký význam jejich předávání z generace na generaci, který ovlivňuje vztah k tradicím, zvykům a obyčejům nejvíce. Vždy velmi záleží na tom, jak je jedinec vychováván a jak je veden k této nehmotné části kultury. Tito dva dotazovaní pocházejí z venkovských sídel v okolí JH.

Původní význam výročních obyčejů se mezi obyvateli JH a okolí zcela vytratil. Tato skutečnost je zapříčiněna neustálým rozvojem moderní společnosti, s tím spojeným rozmachem průmyslu, rozvojem techniky a technologií. Takovýto směr vývoje vyvolává změny ve všech oblastech společenského života, což je dáno mj. evolucí ve vědě a výzkumu, například v medicíně, farmaceutii, meteorologii, informatice atp. Náboženství, jehož podstata de facto podporuje magické rituály, tak zcela ustupuje do pozadí a šířeji udržované zvyky (Velikonoční pomlázka, pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc, Mikulášské občůzky atp.), ačkoliv vycházejí z křesťanské liturgie, jsou uchovávány zejména pro jejich hluboké zakořenění, a dominuje i zde společenský význam. Hluběji nezakořeněné obyčeje z povědomí zcela vymizely a jsou neživé. Povědomí klesá u výročních obyčejů spjatých se zemědělskou činností, která je v soudobé společnosti upozadována, u výročních obyčejů spjatých s predikcí milostné budoucnosti, s predikcí zdraví a u málo známých rituálů spojených se smrtí. S tím souvisí i životnost těchto výročních obyčejů, která vykazuje zanikající tendenci až úplnou neživotnost. I přes upozadění magických rituálů jsou však někteří lidé stále pověřiví (např. překračování prahu domu pravou nohou) a to tam, kde jim žádná technická vymoženost nemůže zajistit štěstí a úspěch.

Mezi nejoblíbenější výroční obyčeje patří mezi obyvateli JH a okolí (z obou skupin) zejména jarní obyčeje, konkrétně obyčej pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc. Kromě příjemné a uvolněné atmosféry při posezení s rodinou a s přáteli, které se odehrává pod širým nebem, lze generalizovat příčinu popularity tohoto zvyku na příchod jara, tedy probouzející se přírodu, slunečné a teplé dny. Velikonoční pomlázka se setkává ze stejných důvodů s úspěchem pouze u 2 dotazovaných (1 z mladší, druhý ze starší generace). Jindřichohradecká porcinkule se řadí v oblíbenosti mezi tázanými z obou skupin na druhé místo. Důvodem této popularity je pozice pouti v místní normativní subkultuře, ale také pout'ové atrakce, tradiční trhy a letní atmosféra v Jindřichově Hradci, kterou si dotazovaní vychutnávají s rodinou a přáteli. Především pro malé děti a vnoučata pout' představuje nevšední radostné zážitky. Toto je rovněž příčinou téměř ojedinělého favorizování zvyku Mikulášských občůzek a tradice Vánoc.

Názor na udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku) je dosti shodný u dotazovaných z obou skupin. Sami dotazovaní z generace 20 – 30 let přiznávají, že

výroční obyčej je nijak zvlášť neudržují. Samozřejmě tento stav výrazně ovlivňuje rodina a výchova, tedy způsob, jakým jsou k udržování výročních obyčejů vedeni od útlého dětství. Ti, kteří jsou od mala směřováni k udržování tradic, zvyků a obyčejů, mají i v dalším životě kladný vztah k nemotné kultuře. Mezi dotazovanými se také objevuje názor nedostatečné atraktivnosti obyčejů pro mladou generaci. S obdobnými názory je možno se setkat i mezi dotazovanými ze skupiny 50 – 60 let, podle nichž mladá generace nejeví o výroční obyčej zájem. “Mladí” podle této skupiny udržují pouze pár výročních obyčejů a na ostatní se zapomíná, což je zapříčiněno moderní dobou a zcela jinými, odlišnými zájmy a neutrálním až negativním vztahem k tradicím, zvykům a obyčejům. Příslušníci mladé generace k nim nejsou buď vedeni vůbec, nebo jsou, ale nepovažují je za módní, a tak se snaha rodiny nemusí vůbec projevit.

Co se týká kulturních reálií regionu Jindřichohradecko v oblasti nemotné kultury, lépe je znají starší dotazovaní. O obci baráčníků “Kunifer” Jindřichův Hradec slyšel pouze 1 dotazovaný ze skupiny 20 – 30 let (z JH) a 5 dotazovaných ze skupiny 50 – 60 let (2 z JH, 3 z okolí). Pouze 2 tázaní ze skupiny 20 – 30 let (oba z okolí JH) a 1 tázaný ze skupiny 50 – 60 let (z okolí JH) vědí, že Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké). Lepší povědomí mají obyvatelé JH a okolí o místních tradičních řemeslech. Z mladší generace vědí tři dotazovaní (1 z JH, 2 z okolí) a ze starší generace všichni dotazovaní, že mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství, což je důkazem slavné tradice těchto řemesel v regionu.

9. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjišťování vlivu nehmotného kulturního potenciálu v rozvoji regionu Jindřichohradecko.

V souladu s prvním dílčím cílem bakalářské práce byly definovány základní pojmy tematiky regionálního/rurálního rozvoje, nehmotného kulturního potenciálu a lokální kultury. Vymezení těchto pojmů, používaných v teoretické i empirické části práce, bylo nezbytné pro další pokračování práce.

V rámci druhého dílčího cíle práce bylo zjištěno, že regionální politika se v České republice začala rozvíjet až od 90. let 20. století, kdy se po pádu komunismu zcela změnil přístup k hospodářství a celé společnosti. V této době byl uplatňován exogenní přístup k regionálnímu/rurálnímu rozvoji. Významným krokem k realizaci endogenního regionálního/rurálního rozvoje byl rok 2000, kdy byl přijat zákon 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. V současné době probíhá plánovací období 2007-2013, v rámci kterého Česká republika usiluje o zvýšení své ekonomické aktivity, konkurenceschopnosti a kvality života obyvatel tak, aby dosahovala evropských standardů.

Nedílnou součástí endogenního přístupu k regionálnímu rozvoji je zohledňování kulturních specifických určení regionu a jejich následné využívání, což vystihuje pojem sociokulturní potenciál regionu. Přestože je pojem kultura mnohovýznamový, nejobecněji je chápán jako vše, co převyšuje biologickou podstatu člověka. Není tedy součástí genofondu, a intrageneračně i intergeneračně se tudíž uchovává pomocí normativní kultury dané společnosti. Generace každé společnosti si tak odkazují specifický druh dědictví, tzv. kulturní dědictví, zahrnující kolektivně sdílené výsledky hmotné i nehmotné činnosti členů společnosti. Bakalářská práce pracuje s nehmotnou složkou kultury, konkrétně s jejími prvky tradicemi, zvyky a obyčejí a rovněž tradičními řemesly a jelikož v rámci třetího dílčího cíle práce vymezuje nehmotnou kulturu v regionu Jindřichohradecko, jedná se o tzv. nehmotnou lokální kulturu.

V rámci vyšetřování nehmotné kultury v lokalitě Jindřichohradecko práce vychází z terénního šetření, jehož cílem bylo zjistit povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích a odhalit jejich životnost mezi obyvateli regionu Jindřichohradecko. V šetření byly konfrontovány dvě věkové skupiny (20 – 30 let a 50 – 60 let) ve městském a ve venkovském sídle. Z analýzy primárních zdrojů dat vyplývají následující zjištění. Komparací věkových skupin bylo zjištěno, že i přes určité výjimky, znají a udržují výroční obyčej více starší dotazovaní oproti mladším, ovšem rozdíl je velmi malý, tj. vždy se pohybuje okolo $\frac{1}{5}$ výročních obyčejů, kterou starší dotazovaní udržují více. V porovnání

městského a venkovského sídla existuje vyšší povědomí o výročních obyčejích a rovněž životnost výročních obyčejů u obyvatel žijících ve venkovských oblastech (zhruba $\frac{1}{4}$ výročních obyčejů, které více znají a také udržují venkovští obyvatelé), což dokazuje sociálně homogennější prostředí a tím pádem i hlouběji zakořeněnou tradiční lidovou kulturu na venkově oproti městům, kde tlak anonymity, globalizace a pokroku lidovou kulturu upozadil, nebo zcela eliminoval.

Povědomí o výročních obyčejích a jejich životnost je úzce spjata s jejich významem, a tudíž i pozicí v životech dotazovaných. U naprosté většiny tázaných zaujímají výroční obyčeje druhořadé až bezvýznamné místo v životě, což může být způsobeno dnešní moderní, (ateistickou) společností, jejíž charakter zcela eliminoval původní význam obyčejů. Povědomí o tradicích, zvycích a obyčejích, a tedy i jejich životnost, tak mizí a nebo již zcela vymizely u převážně méně známých, ale i známých výročních obyčejů spjatých s magickými rituály usilujícími o predikci milostné budoucnosti, zdraví či zemědělství. Tyto výroční obyčeje již pro současného člověka pozbyly na významu, a protože se ve společnosti hlouběji nezakořenily, jsou na Jindřichohradecku již neživé. Výroční obyčeje související se zemědělskou aktivitou obecně jsou v regionu spíše neznámé a neživé, což je velmi překvapivé vzhledem k tomu, že se region Jindřichohradecko (na úrovni LAU 1) řadí k převážně venkovským regionům, a pilířem jeho ekonomiky je tudíž právě činnost v agrárním sektoru. Zemědělské výroční obyčeje v regionu Jindřichohradecko znají sice více obyvatelé venkova, avšak i mezi nimi jsou povědomí o nich i jejich životnost průměrné, až podprůměrné. Tento fakt ukazuje jednak to, že současná doba nabízí vyspělou zemědělskou techniku, a magie tak ztratila význam, a jednak to, že zemědělství obecně ustupuje do pozadí. Jen malá část dotazovaných (3/12 dotazovaných) má k výročním obyčejům kladný vztah, tj., že v jejich životě zaujímají významnější a překvapivě jsou to více dotazovaní z mladší generace. Tito mladší tázaní si navíc rovněž uvědomují význam předávání výročních obyčejů z generace na generaci a důležitost budování vřelého vztahu k nim již od dětství. Tento názor by se dal očekávat spíše u starších obyvatel. Přestože tradice, zvyky a obyčeje tedy zaujímají u naprosté většiny dotazovaných až druhořadé místo, každý tázaný udržuje minimálně jeden výroční obyčej.

Původní význam výročních obyčejů zcela nahradil význam společenský. Jak se totiž dotazovaní se shodují, původní význam tradic, zvyků a obyčejů neregistrují a naopak je vnímají pouze *“jako příležitost setkat se s přáteli a s rodinou,”* (viz dotazovaný č. 3). Akcentování společenského významu výročních obyčejů se promítá také do způsobu jejich udržování, který má mezi obyvateli JH a okolí v současnosti spíše soukromější charakter. Hromadné vesnické akce (například při masopustních zábavách, pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc, atp.) vystřídala

rodinná a přátelská setkání v užších kruzích. Koledníci při masopustu sice obcházejí všechna stavení ve vesnici, ovšem již se přestaly konat celovesnické průvody, kratochvíle a zábavy v hostincích a na Velikonoční pondělí chodí koledníci jen ke známým a příbuzným. Tato změna je patrná zejména ve venkovských sídlech, jelikož ve městě mělo udržování výročních obyčejů vždy poněkud privátnější průběh. Výjimku v JH a de facto i v jeho okolí tvoří obyčej masopustu a vynášení smrtky, ke kterým pořádá průvod městem již zmíněná baráčnická obec „Kunifer“ a těchto akcí se může účastnit každý. Jindřichohradecká porcinkule je pak další akcí, kterou si nenechá ujít mnoho obyvatel JH a okolí. To je dáno umístěním této tradice v lokální normativní subkultuře, jelikož účast na pouti je vyjádřením lokální identity a regionálního patriotismu. Tento pevně zakořeněný prvek lokální normativní subkultury má pro úroveň sociokulturního prostředí regionu značný význam, což je využitelné pro rozvoj regionu.

O mladé generaci je smyšleno tak, že *“již výroční obyčeje zpravidla neudržuje,”* (viz dotazovaná č. 9) a nebo že udržuje výroční obyčeje zcela minimálně, jelikož upřednostňují jiné zájmy a nejsou pro ni dosti atraktivní. *“Výroční obyčeje jim nepřijdou tak říkajíc „cool““*, (viz dotazovaný č. 3). Domněnku nižší životnosti výročních obyčejů mladou generací šetření sice prokazuje, ovšem nutno podotknout, že mladí udržují výroční obyčeje aktivněji, což má pro uchování nehmotné kultury nesporný význam. Jestli „mladí“ neudržují tolik výročních obyčejů jako starší generace z důvodů nedostatečné atraktivnosti a jiných zájmů je však diskutabilní otázkou. Vždy totiž záleží na rodině a výchově, tedy jak jsou mladší generace k udržování zvyků vedeny a jaký si k nim budují vztah již od dětství. Úkol předávat kulturní dědictví náleží právě starším generacím, které by jej měly pečlivě zakořeňovat ve svých dětech, aby zase ony mohly svým dětem dědictví následně předat. Prakticky všechny zvyky ztratily původní význam, ale jen ty hluboce zakořeněné jsou známé a uchovávané dodnes, a to oběmi generacemi. Ty méně zakořeněné udržuje jen pár příslušníků starší generace. To, že některé tradice, zvyky a obyčeje vykazují nulové povědomí i životnost také u starší generace, by mohl být důkaz chyby v tomto intergeneračním předávání kulturního dědictví. Jakmile totiž méně zakořeněné výroční obyčeje ztratily již zmiňovaný původní význam a přestaly se udržovat, vyčlenily se z kulturního dědictví a stopy zanechaly pouze ve staré národopisné bibliografii. Význam předávání nehmotné kultury z generace na generaci je přitom nesporně důležitý, a to i přes ztrátu původní funkce výročních obyčejů. Pouze s pěstovaným a rozmanitým kulturním dědictvím totiž může region nabízet určitý sociokulturní potenciál využitelný v endogenním přístupu k regionálnímu rozvoji. U výročních obyčejů vykazujících životnost v celé České republice se dá předpokládat i jejich následné uchování, ovšem problém nastává u ostatních, mezi současnými

generacemi již neznámých tradic, zvyků a obyčejů. Přestože v regionu Jindřichohradecko intergenerační uchování dosavadního kulturního dědictví (tedy v oblasti zakořeněných výročních obyčejů) funguje dobře, neboť většinu z udržovaných výročních obyčejů dotazovaní uchovávají z původní rodiny, mnoho zajímavých a atraktivních výročních obyčejů zůstává místním obyvatelům zapovězeno, což znamená „ochuzování“ kulturního dědictví, a tím pádem také využitelné části sociokulturního potenciálu.

K osvětě obyvatel o již zapomenutých výročních obyčejích by dle názoru autorky této práce mohla výrazně přispět baráčnická obec „Kunifer“, v případě rozšíření svého „repertoáru“, neboť je významným aktérem v kulturním prostředí Jindřichohradecka. Baráčníci v současnosti pořádají pouze masopustní průvody a průvody vynášení smrtky. Oživení některých výročních obyčejů, a tím pádem i oživení a obohacení kulturního dědictví, byť v pozměněné podobě, by mohlo být pro region a jeho rozvoj velmi přínosné. Obec baráčníků „Kunifer“ by mohla ve své režii pořádat v podobě městských akcí i další výroční obyčeje, jako například dožínkové oslavy, „orání s čertem“ nebo obchůzky „Lucek“, atp. To by ve svém důsledku znamenalo obohacení místního veřejného života a vyšší participaci obyvatel na něm. Dotazovaní zdůrazňují společenský význam tradic, zvyků a obyčejů, a navrhované akce by tudíž mohly být právě další příležitostí pro setkání se s rodinou a s přáteli, což by pravděpodobně podpořilo účast mladších i starších generací. Zároveň by došlo k rozšíření či lépe řečeno k revitalizaci tradiční lidové kultury i v městském sídle, kde je v současnosti potlačena. Všechny výše zmíněné důsledky by tedy značně přispěly k tvorbě občanské společnosti v regionu Jindřichohradecko. Aby však výroční obyčeje mohly být oživeny a využity pro rozvoj regionu tímto způsobem (za pomoci „Kuniferu“), je nutné rozšířit povědomí o samotné obci baráčníků, zejména mezi mladšími obyvateli, a také rozšířit a omladit členskou základnu tohoto spolku.

Samozřejmě nelze ke všem obyčejům pořádat tradiční „akce“ jako je průvod apod. V tomto případě se jeví jako jeden z možných způsobů rozšiřování povědomí o výročních obyčejích v regionálním tisku, například v podobě zvykoslovného seriálu apod. Tuto cestu osvěty již praktikuje Muzeum Jindřichohradecka ve svém časopise *Novum*, který bývá přikládán do Jindřichohradeckého zpravodaje. *Novum* však obsahovalo zvykoslovný seriál pouze v roce 2001 a zaměřen byl na nejznámější církevní výroční obyčeje. Za účelem zefektivnění osvěty by bylo vhodné rozšířit příspěvky o již zaniklé a neznámé výroční obyčeje, a to nejen církevní. A editovat tyto příspěvky nejen v Jindřichohradeckém zpravodaji, ale i v jiných regionálních novinách a časopisech.

Oživení dalších výročních obyčejů by mohlo být v neposlední řadě výraznou turistickou atrakcí. Masopustní průvody a průvody při vynášení smrtky pořádané obcí baráčníků „Kunifer“ již dnes lákají mnoho výletníků z České republiky i pohraničí. Rozšíření těchto tradičních akcí by tedy jistě přitahovalo i další turisty, což by v konečném důsledku mohlo pomoci rozvoji regionu především v oblasti cestovního ruchu, zejména v tzv. měkkém turismu, z čehož by profitovala i ekonomika Jindřichohradecka. Pečivo „dušičky“ navíc nabízí potenciál pro tradiční, regionální výrobek.

Podařilo-li by se tedy výše uvedenými způsoby znovu oživit některé výroční obyčeje, byla by nutná spolupráce a participace všech obyvatel regionu ve smyslu udržování a uchovávání povědomí o nich a jejich životnosti mezi dalšími generacemi, aby bylo kulturní dědictví i nadále udržováno v této podobě. Nehmotný kulturní potenciál v regionu Jindřichohradecko velmi pestrý a bohatý, což by se v rámci jeho rozvoje mělo využít.

Vliv nehmotného kulturního potenciálu na rozvoj regionu Jindřichohradecko v obecné rovině byl předložen. Jak ovšem rozvoj regionu ovlivňují jednotlivé výroční obyčeje a jak souvisí povědomí o nich například se vzděláním či zaměstnáním obyvatel? Jaký vliv má na rozvoj regionu Jindřichohradecko nízká informovanost a povědomí o baráčnícké obci „Kunifer“ a jak by rozvoji regionu pomohlo navrhované rozšíření pořádaných výročních obyčejů? To jsou otázky, pro jejichž zodpovězení je zapotřebí nové, navazující a rozsáhlejší sociologické studie, kterou je možné realizovat například v diplomové práci.

10. Seznam použitých zdrojů

BLAŽEK, Jiří, UHLÍŘ, David. *Teorie regionálního rozvoje : nástin, kritika, klasifikace*. 1. vydání, Praha : Karolinum, 2002. 211 s. ISBN 80- 246- 0384- 5.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost : příručka pro uživatele*. 3. vydání, Praha : Karolinum, 2000. 374 s. ISBN 978- 80- 246- 0139- 7.

FROLEC, Václav. *Výroční obyčeje : Současný stav a proměny*. 1. vydání, Brno : Blok, 1982. 360 s.

GANTNER, Milan, BAUER, Josef. *Jindřichův Hradec a jeho okolí*. 2. vydání, Jindřichův Hradec : Odbor Klubu československých turistů, 1925. 81 s.

HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠTÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistka, Regionální rozvoj a rozvoj venkova*. 1. vydání, 3. dotisk, Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008. 193 s. ISBN 978- 80- 213- 1413- 9.

JEHLE, Reisen. *Pojetí endogenního rurálního rozvoje a jeho zavádění do regionální politiky v ČR*. *Zemědělská ekonomika* 44, 1998 (1), s. 9 – 17.

PŘIBYL, Karel. Informace z Rady města. *Jindřichohradecký zpravodaj*. 2011, 2, s. 2.

JIRÁSKO, Luděk. *Jindřichův Hradec*. 1. vydání, Praha, Litomyšl : Paseka, 2007. 107 s. ISBN 978- 80- 7185- 875- 2.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 4. vydání, Praha : Státní a pedagogické nakladatelství, 1987. 791 s.

KUTHAN, Jiří. *Jižní Čechy – Krajina, historie, umělecké památky*. 2.vydání, upravené, Praha : Panorama, 1982. 331 s.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Jižní Čechy - kraj a lidé*. Praha : Národní muzeum, 2001. 9 s.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky : výroční obyčeje z Čech a Moravy*. 1. vydání, Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 341 s. ISBN 80- 7106- 525- 0.

LINHART, Jiří, VODÁKOVÁ, Alena, KLENER, Pavel. *Velký sociologický slovník*. 1. vydání, Praha : Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80- 7184- 311- 3.

MUK, Jan. *Národopisné obrázky z Jindřichohradecka*. Jindřichův Hradec : Jaroslav Svoboda, 1941. 95 s.

MUK, Jan, POKORNÝ, Jan. *600 let textilu na Jindřichohradecku*. 1. vydání, Jindřichův Hradec : Národopisná komise při Okresní odborové radě, 1947. 64. s.

PATOČKA, Jiří, HEŘMANOVÁ, Eva. *Lokální a regionální kultura v České republice : kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. 1. vydání, Praha : ASPI, 2008. 199 s. ISBN 978- 80-7357-347-8.

ROBEK, Antonín, VAŘEKA, Josef. *Národopis*. 1. vydání, České Budějovice : Jihočeské nakladatelství, 1987. 257 s.

ŠALANDA, Bohuslav. *Folklor, tradice a stereotypy : skripta pro posluchače filosofické fakulty Univerzity Karlovy*. 1. vydání, Praha : Univerzita Karlova, 1990. 194 s. ISBN 80-7066-282-4.

ŠPRINCLOVÁ, Dana. *Ročenka obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 2009. 2 s.

UHLÍKOVÁ, Lucie a kol. *Kultura – Společnost – Tradice I. Soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie*. 1. vydání, Praha : Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2005. 221 s. ISBN 80-85010-71-2

WOKOUN, René a kol. *Regionální rozvoj : (výchozí místa regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. vydání, Praha : Linde, 2008. 475 s. ISBN 978- 80-7201-699-0.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Nový rok a Tři králové*. *Novum*. 2001a, 1, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Masopustní průvody*. *Novum*. 2001b, 2, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Vynášení smrtky*. *Novum*. 2001c, 3, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Velikonoční pomlázka*. *Novum*. 2001d, 4, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Pálení čarodějnic*. *Novum*. 2001e, 5, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Stavění a kácení májky*. *Novum*. 2001f, 6, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Svatá Markéta a dožínky*. *Novum*. 2001g, 7, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Poutě a porcinkule*. *Novum*. 2001h, 8, s. 3.

ZVONAŘOVÁ, Alexandra. *Církevní rok a lidové obyčeje na Jindřichohradecku : Svatý Václav*. *Novum*. 2001i, 9, s. 3.

ZVONARŮVÁ, Alexandra. Církevní rok a lidové obyčaje na Jindřichohradecku : Od sv. Mikuláše ke Štědrému dnu. *Novum*. 2001j, 12, s. 3.

Elektronické zdroje

EAGRI : Dotace [online]. 2009-2010 [cit. 2011-02-17]. Program rozvoje venkova 2007-2013. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>>.

Český statistický úřad [online]. c2011, 20. 3. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>>.

LANGEROVÁ, Sabina. Po stopách gobelínového umění 1. část. *Jindřichohradecký deník.cz* [online]. 27. 5. 2010 , 143, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/po-stopach-gobelinoveho-umeni---cast--20100527.html>.

LANGEROVÁ, Sabina. Po stopách gobelínového umění 3. část. *Jindřichohradecký deník.cz* [online]. 11. 6. 2010, 185, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/po-stopach-gobelinoveho-umeni---cast--20100610.html>.

Město Jindřichův Hradec [online]. Jindřichův Hradec : 2007, 11. 2. 2011 [cit. 2011-02-27]. Mikroregion Jindřichohradecko - svazek obcí Jindřichohradecko. Dostupné z WWW: <http://www.jh.cz/cz/_mesto/organizace/spoluucast/mikroregion.html>.

Sdružená obec baráčníků : Staré Čičovice [online]. Kolín : 2009 [cit. 2011-03-20]. Kroj blatský. Dostupné z WWW: <<http://www.baracnici.qsh.cz/default.aspx?pg=b38aa425-d42e-4763-9d74-282a369aa326>>.

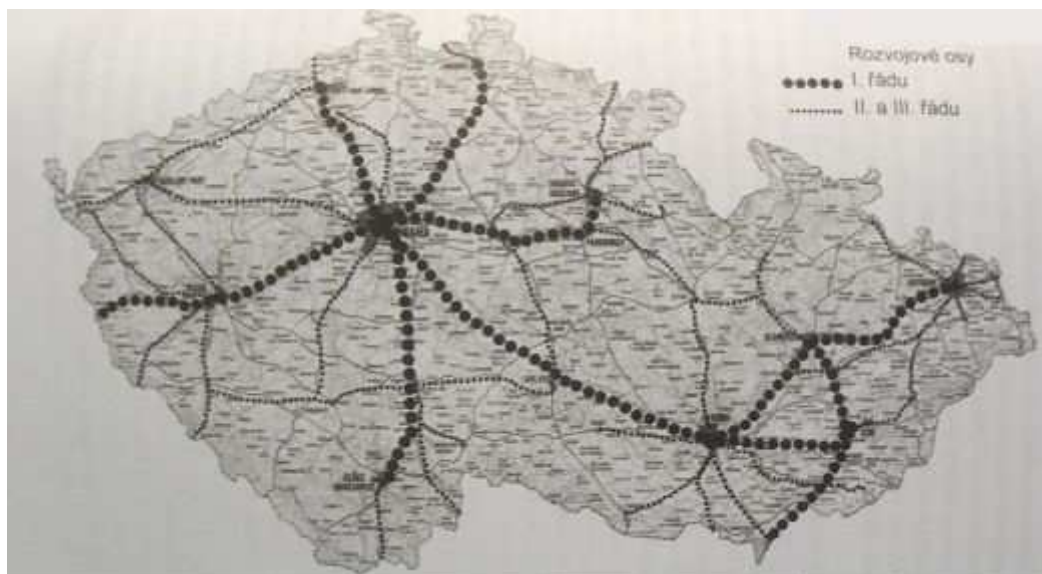
Soběslavská chasa mladá : Naše nové kroje [online]. c 2005 - 2010 [cit. 2011-03-20]. Blatský kroj pánský. Dostupné z WWW: <http://www.chasamlada.info/gallery.php?akce=galerie_ukaz&galerie_id=45>.

11. Přílohy

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1.....	Rozvojové osy v ČR
Příloha č. 2.....	Region Jindřichohradecko podle metodiky EUROSTATU (na úrovni LAU 1)
Příloha č. 3.....	Mapa mikroregionu Jindřichohradecko
Příloha č. 4.....	Blatské kroje
Příloha č. 5.....	Masopust v Jindřichově Hradci
Příloha č. 6.....	Vynášení smrtky v Jindřichově Hradci
Příloha č. 7.....	Obchůzka "Lucek"
Příloha č. 8.....	Ročenka obce baráčníků "Kunifer" Jindřichův Hradec pro rok 2009
Příloha č. 9.....	Marie Hoppe-Teintzerová a gobelín
Příloha č. 10.....	Záznamový arch
Příloha č. 11.....	Semistandardizované rozhovory

Příloha č. 1 – Rozvojové osy v ČR

Zdroj: Wokoun a kol., Regionální rozvoj, 2008, s. 389

Příloha č. 2 – Region Jindřichohradecko podle metodiky EUROSTATU (na úrovni LAU 1)

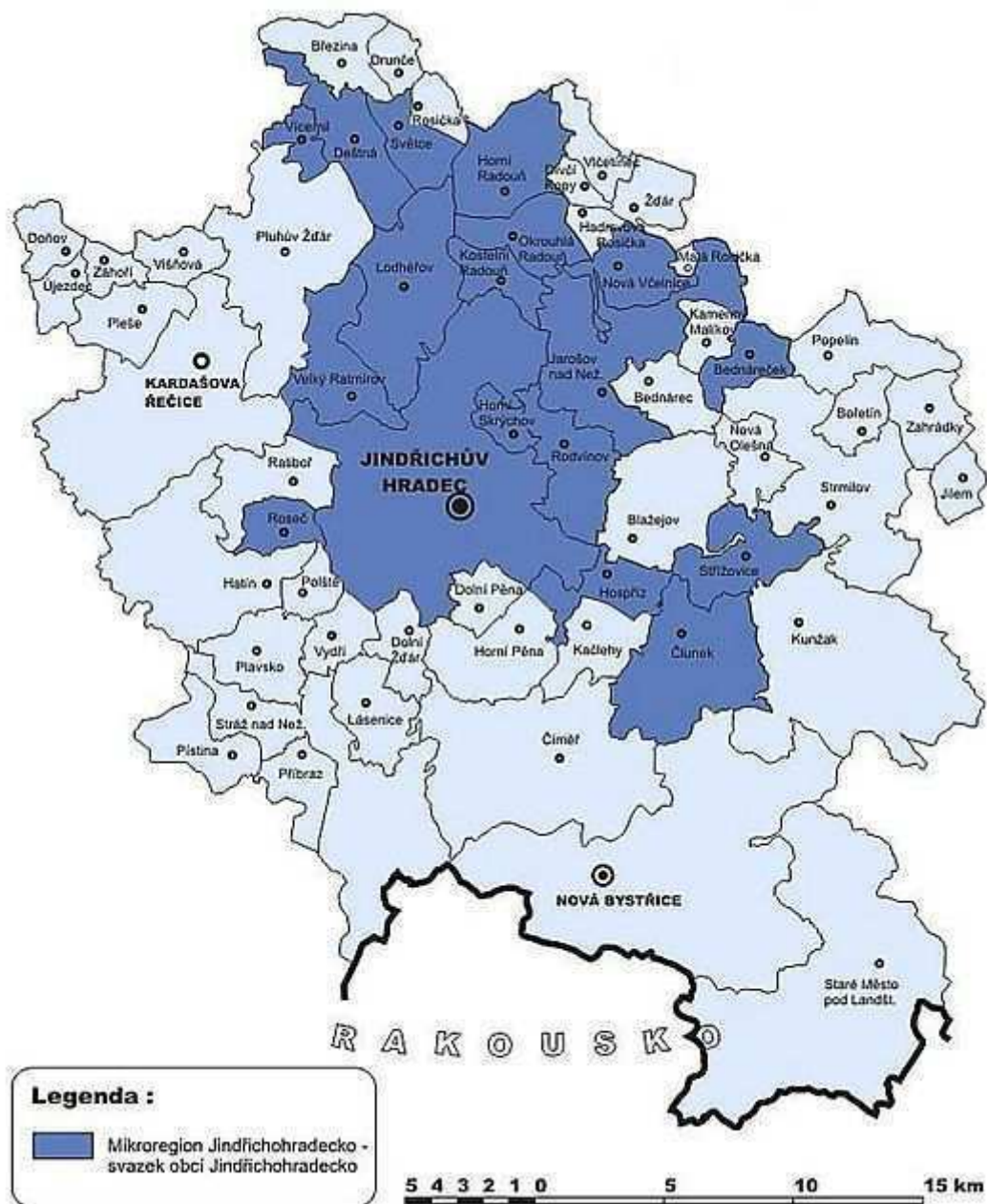
Počet obcí v okrese dle hustoty obyvatel (obyvatele/km ²)		Počet obyvatel ve venkovských obcích (osoby)*	Počet obyvatel okrese Jindřichův Hradec celkem (osoby)**	Podíl obyvatel žijících ve venkovských obcích/počet obyvatel celkem (%)
<100 ob./km ²	>100 ob./km ²			
102	4	56 835	93 180	60,99

Zdroj: Vlastní zpracování a výpočet dle dat dostupných na : <<http://www.czso.cz>>.

* Údaje k 31. 12. 2009

** Údaje k 31. 12. 2010

Příloha č. 3 – Mapa mikroregionu Jindřichohradecko

Zdroj: Oficiální www stránky města Jindřichův Hradec, dostupné na : <<http://jh.cz>>

Příloha č. 4 – Blatské kroje

Obr. č. 1 – *Blatský kroj ženský*

Zdroj: Sdružená obec baráčníků Staré Čičovice, dostupné na: <<http://www.baracnici.qsh.cz>>

Obr. č. 2 – *Blatský kroj mužský*

Zdroj: Soběslavská chasa mladá, dostupné na : <<http://chasamlada.cz>>

Příloha č. 5 – Masopust v Jindřichově Hradci

Obr. č. 1 – Shromáždění průvodu před Kulturním domem Střelnice v čele s rychtářem

Zdroj: Josef Šprincl, rychtář obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Obr.č. 2 - Masopustní průvod v čele s basou

Zdroj: Josef Šprincl, rychtář obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Obr. č. 3 – Ceremoniál na Náměstí Míru

Zdroj: Josef Šprincl, rychtář obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Příloha č. 6 – Vynášení smrtky v Jindřichově Hradci

Obr. č. 1 - Slavnostní průvod v čele s rychtářem

Zdroj: Josef Šprincl, rychtář obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Obr. č. 2 - Vynášení ortelu

Zdroj: Josef Šprincl, rychtář obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Obr. č. 3 - Utápění smrtky

Zdroj: Josef Šprincl, rychtář obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Příloha č. 7 – Obchůzka „Lucek“

Zdroj: Lanhammerová, Lidové zvyky, 2004, s. 267

Příloha č. 8 – Ročenka obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec pro rok 2009

Obec baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Obec Baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec navázala na tzv. stolní společnost z roku 1882 a byla ustavena v roce 1928 s názvem Vlastenecko-dobročinná Obec Baráčníků „Kunifer“.

Ve svém středu baráčníci sdružují občany různého věku, jejich hlavní náplní je udržování blatských krojů, starodávných zvyků a obyčejů. Ústředním orgánem je „Veleobec českých baráčníků“, níže postavené jsou „župy“ (v našem případě VI. župa Boleslava Jablonského se sídlem v Soběslavi), pod ně spadají jednotlivé „obce“. Naše obec sídlí na rychtě v přízemním domku Na Příkopech 152/II.

Co jsme celý rok dělali?

Po celý měsíc únor bylo zajišťováno půjčování masek na maškarní plesy.

Město Jindřichův Hradec, Obec baráčníků „Kunifer“, Divadelní spolek Jablonský, jeho kapela „Ukrutanka“ a skupina mladých bubeníků, uspořádali letos 22. února masopust (pochovávaní basy). Průvod došel na první zastavení před Střelnici, kde nás mezi nakupeným sněhem čekal početný dav sympatizujících hradečáků. Velice vtipné vyprávění o Hejkalovi a dalších legendách bylo doplněno představením a popisem jednotlivých masek, kterých se sešlo letos rekordních čtyřicet. Tradiční ceremoniál spolu s občerstvením se konal jako každoročně na náměstí Míru

U příležitosti konání Dolnorakouské zemské výstavy 2009 se uskutečnil projekt My Evropané, který ukazuje obyvatele jižních Čech a Rakouska fotografované v běžném i nezvyklém ustrojení. Na tuto akci máme krásnou památku, každý dostal velkou barevnou fotografii. Naše účast byla při vernisáži velmi kladně hodnocena rakouským autorem fotografií.

Na Boží hod velikonoční 12. dubna jsme pořádali tradiční vynášení smrtky a vítání jara.

Osvědčená zažitá trasa, která končila v Jablonského sadech přilákala jako každoročně mnoho

Hradečáků i náhodných turistů. Po vynesení ortelu soudcem byla smrtka zapálena a vhozena do řeky Nežárky.

Na velkolepou oslavu 135 let Českého baráčnictva 20. června do Mladé Boleslavi se nás sousedů a tetiček vypravilo 20, k tomu dva mladí čekatelé. Nejvyšší ocenění pamětní medaili obdržela tetička Vázlerová a soused Pikhart za dlouholetou a obětavou práci pro baráčníky. Na jevišti v Kulturním domě probíhala přehlídka národních krojů Z naší obce jsme předváděli 2 ženské kroje, 1 mužský, 1 dívčí a soused rychtář Šprincl jako jediný účastník předvedl kroj rychtářský, který budil velký zájem.

V počtu 23 členů jsme se opět zúčastnili Festivalu národopisných souborů z jižních Čech, konaného 25. července v Muzeu Jindřichohradecka. My jsme přispěli zatančením české besedy v našich krásných blatských krojích.

I když počasí na první termín nepřálo, přeci se podařilo 16. srpna uskutečnit představení „Čert a Káča“, které pořádala Jindřichohradecká kulturní společnost a Galerie Inspirace. Na provedení se podíleli členové DS Jablonský, taneční soubor Ballare a další hosté, které jsme posílili 10 členy z našich řad.

Na požádání Obecního úřadu Horní Pěna jsme přijeli přispět do kulturního programu Martinských slavností zatančením České besedy. Kromě tanečnicků naše řady posílili sousedé a tetičky ve svérázu.

Z ostatních činností jen krátce: kroniku naší baráčnické obce vedou tety Vázlerová a Novotná. Naše gratulantky tety Mischniková a Šprinclová navštěvují v průběhu roku sousedy a tetičky při výročí kulatých narozenin s malým dárkem. Rychtář všem oslavencům nechává hrát v pořadu budějovického rozhlasu Písničky pro radost.

Pravidelně se provádí údržba rychty, různé opravy, údržba krojů, masek a veškerého majetku na špýcharu.

Obec baráčníků děkuje starostovi města a našemu čestnému členovi panu ing. Matouškovi, stejně tak MěÚ J. Hradec za spolupráci, které si velmi vážíme.

Nezapomínáme ani na vývěsní skříňku umístěnou na rohu Kaštánku, kde můžete najít pozvánky na naše akce i kontakty na nás. Pokud vás naše činnost zaujala, rádi vás uvítáme mezi námi.

Zdroj: Josef Šprincl, rychtář obce baráčníků „Kunifer“ Jindřichův Hradec

Příloha č. 9 – Marie Hoppe - Teinitzerová a gobelín

Obr. č. 1 - Marie Hoppe - Teinitzerová a učednice

Zdroj: Jindřichohradecký deník, dostupné na : <<http://jindrichohradecky.denik.cz>>

Obr. č. 2 – Gobelín z dílny Marie Hoppe – Teinitzerové

Zdroj: Jindřichohradecký deník, dostupné na : <<http://jindrichohradecky.denik.cz>>

Příloha č. 10 - záznamový arch

Dotazovaný č.	Muž / Žena	Věk:	Místo bydliště:	Místo rozhovoru:	Datum:	Čas:	Délka:			
				1*		2**		3***		
				Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržíte tento výroční obyčej?		
				Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržíte (z rodiny)	Udržíte (ne z rodiny)	Neudržíte
JARNÍ OBYČEJE										
Masopust, masopustní průvod										
Vynášení smrtky										
Zametání prahu na Bílou sobotu										
Svěcení svazků jívových ratolestí										
Zapichování jívových prutů do žita										
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení										
Práskání bičem na Velikonoční pondělí										
Velikonoční pomlázka										
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc										
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc										
Malování srdíček před milenčino obydlí na Filipojakubskou noc										
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc										
Stavění májí										
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v noci na 1. máje										
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE										
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele										
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách										
Pečení věnců na oslavu dožínek										
"Orání s čertem" v době posvícení										
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej										
Jindřichohradecká porcinkule										
ZIMNÍ OBYČEJE										
Mikulášské obchůzky										
Obchůzky "Lucek"										
Obchůzky "Barborek"										
Nošení polínek z podkolníku na Štědý den										
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědý den										
Zabodávání nože do buchet či do chleba na Štědý den										
Pověra prvního příchozího na Štědý den										
Rozkrajování jablka na Štědý den										
Házení střevice na Štědý den										
Třesení plotem na Štědý den										
Lití oliva na Štědý den										
Vaření knedlíků se jmény na Štědý den										
Koleda na Sv. Štěpána										
Tříkrálové obchůzky										
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů										
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZNIKY										
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)										
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu										
"Rodeník donešnej"										
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby										
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu										
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky										

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržíte (viz tabulka)***.
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným?.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)?
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčnická obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Příloha č. 11 - Semistandardizované rozhovory

Dotazovaný č. 1		Muž	Věk: 33	Místo bydliště: Lásenice	Místo rozhovoru: Lásenice	Datum: 25. 2. 2011	Čas: 16:30-17:08	Délka: 38 min.
		1*		2**		3***		
		Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
		Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE								
Masopust, masopustní průvod		X		X		X		
Vynášení smrtky		X		X				X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X		X				X
Svěcení svazků jívových ratolestí		X		X				X
Zapichování jívových prutů do žita			X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení			X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí		X		X				X
Velikonoční pomlázka		X		X			X	
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc			X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc		X		X			X	
Malování srdíček před milenci obydli na Filipojakubskou noc			X	X				X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc			X		X			X
Stavění májí		X		X		X		
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje			X		X			X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE								
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X			X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "babu" a "dědka" při dožínkách			X	X				X
Pečení věnců na oslavu dožínek			X	X				X
"Orání s čertem" v době posvícení			X	X				X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej			X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule		X			X			X
ZIMNÍ OBYČEJE								
Mikulášské obchůzky		X		X		X		
Obchůzky "Lucek"			X		X			X
Obchůzky "Barborek"			X		X			X
Nošení polínků z podkolení na Štědrý den			X	X				X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den			X	X				X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den			X	X				X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X		X				X
Rozkrajování jablka na Štědrý den		X		X		X		
Házení střevice na Štědrý den		X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den			X	X				X
Lití oliva na Štědrý den		X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den			X	X				X
Koleda na Sv. Štěpána		X		X				X
Tříkrálové obchůzky		X		X				X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů		X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZNIKY								
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)		X		/	/	X		
Prekračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu		X		/	/			X
"Rodeník donešnej"			X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X		/	/	X		
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu			X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všechny svatých a Dušičky			X		X			X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka)***.
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - Masopust:** Na masopust pořádáme s pár přáteli z vesnice masopustní průvod. Seženeme si masky, většinou chodíme za kominku, čaroděje, kuchaře, kouzelníka a tak podobně. Objedeme celou vesnici, tančíme, zpíváme, a všichni se dobře baví. Také dostaneme u každého obydli pohostění v podobě alkoholu, koláče a peníze, které většinou utratíme v hostinci.
 - Velikonoční pomlázka:** Na Velikonoční pomlázku se chystám již pár dní před pondělím. Asi tak dva, tři dny před Velikonočním pondělím jdu k našemu rybníku našít pár vrbové prouti, které poté nechám u garáže v nádobě s vodou. V neděli pak spletu pomlázku a ozdobím ji mašli. V pondělí pak vyšlehám manželku a dcerku a spolu s dalšími přáteli pak objedeme známé ve vesnici. Vykoledujeme si vajíčka, sladkosti a nechybí ani alkohol a peníze.
 - Pálení čarodějnic a Filipojakubskou noc:** Čarodějnice trávíme s našimi rodinnými přáteli buď u nás, nebo nich doma. Děti vyrábí přes den čarodějnic, většinou ze starých oděvů a večer se zapaluje ohně, kde čarodějnic pálime. Děti si většinou hrají poblíž a my dospělí sedíme u ohně a bavíme se. Každý přinese nějaké pohostění a když je navíc krásné počasí, je to nádherný večer a noc. Pokud vyjde poslední duben na všední den, pořádáme tuto akci při nejbližším víkend.
 - Stavění májí:** Ačkoliv už nejsem svobodný, udržuji tento výroční obyčej rád. 30. dubna se vždy se sejdeme s ostatními muži z vesnice a májku osekáme, ozdobíme a vztyčíme. Sejde se tak spousta lidí z vesnice a vždy je s tímto obyčejem spojena milá atmosféra.
 - Mikulášské obchůzky:** Od malička jsem se mikulášské koledy aktivně účastnil a tato aktivita mi zůstala dodnes. Vždy se domluvíme s přáteli a obcházíme naše rodiny a pak další, kdo si poprosí, abychom přišli. Jsme jen muži, takže chodíme jen jako Sv. Mikuláš a dva čerti, ale stojí to za to. Děti trochu postrašíme, ale vždy nechybí ani odměna. Většinou pak dostaneme od ostatních rodičů nějaké peníze a ty si rozdělíme.
 - Rozkrajování jablka na Štědrý den:** Vždy po štědrovečerní večeři s manželkou a dětmi rozkrajujeme jablko pro každého z nás. Chceme naučit tento zvyk i děti. Jablko pak každý sníme jako zákusek. Jiné zvyky (kromě dárků) na Vánoce neudržujeme. Pouze podáváme tradiční pokrm - kapr a bramborový salát.
 - Glajcha:** Tento hezký zvyk jsem dodržel při stavbě našeho rodinného domku. Když se dodělaly krovky, připravil jsem do "cela" střechy malou brázku, kterou před tím manželka ozdobila mašlemi.
 - Atributy tradiční jihočeské svatby:** V den naší svatby nás (mě a novomanželku) posypali svatečnými rýží, rozbíjel se tradiční talíř a „ukradli“ mi nevěstu, kterou jsem musel hledat a nakonec vykoupit zpěvem a sklenkami alkoholem.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje.

Vyroční obyčej zaujímají v mém životě velmi významné místo. V rámci časových možností se proto snažím udržovat alespoň některé. Mám rád atmosféru tradic, která nabízí únik ze všední, uspěchané reality. Nejsem sice věřící, ale zkrátka si vychutnávám atmosféru těchto výjimečných dní. Své děti také učím vřelému vztahu ke všem výročním obyčejům, které znám a udržuji.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným?

Mám rád všechny výroční obyčeje, které udržuji, takže nemohu určit konkrétně jednu tradici, zvyk či obyčej, který bych měl nejráději. Jak jsem zmínil, výroční obyčeje pro mne znamenají slavnostní chvíli, při které si uvědomím, že je krásné se na chvíli zastavit a vychutnat si tu významnou chvíli a kouzlo historie a odkazu předků.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)?

Osobně si myslím, že mnoho lidí kolem 20 let věku výroční obyčeje již nedodržuje. A to tedy zejména proto, že pro ně nejsou dost atraktivní. Mladí lidé jsou plni elánu a energie, tradice, zvyky a obyčeje sledávají nudně a nezáživně. Domnívám se však, že v případě ztrátní konání výročních obyčejů by jistě nebyl problém udržovat výroční obyčeje i mladou generaci. Také však záleží, jaký vztah k nim mají vztah z rodiny.
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčekácká obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).

Neslyšel(a).
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Věděla.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Věděl.

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržíte tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržíte (z rodiny)	Udržíte (ne z rodiny)	Neudržíte
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X			X	
Vynášení smrtky	X		X				X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X	X				X
Svěcení svazků jívových ratolestí		X		X			X
Zapichování jívových prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdí stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí		X		X			X
Velikonoční pomlázka	X		X		X		
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X		X		
Malování srdíček před milencino obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X				X
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v noci na 1. máje	X		X				X
LETNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožinkách	X			X			X
Pečení věnců na oslavy dožinek		X		X			X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X			X	
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské obchůzky	X		X		X		
Obchůzky "Lucek"	X		X				X
Obchůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínek z podkoleníku na Štědrý den		X		X			X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X		X			X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X		X			X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den	X			X			X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X			X			X
Házení střevice na Štědrý den	X			X			X
Třesení plotem na Štědrý den		X		X			X
Lítí olova na Štědrý den	X			X			X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X		X			X
Koleda na Sv. Štěpána	X			X			X
Tříkrálové obchůzky	X			X			X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X			X			X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZNIKY							
Glajcha (zdobená brízka na nedostavěném domě)		X	/	/			X
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu	X		/	/			X
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X	/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky		X		X			X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržíte (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - Velikonoční pomlázka:** O Velikonoční neděli barvíme spolu se sestrou a matkou vajíčka. Barvíme je a ručně malujeme. Dále pečeme velikonočního beránka a připravujeme pohostění pro koledníky. Bratr mezitím plete pomlázku. V pondělí nás bratr i otec vyslehnají a poté chodí i další koledníci. Pokud přijdou po 12 hodině, polijeme je vodou, aby příští rok byli čipernější a přišli včas.
 - Masopust:** Tuto tradici jsem udržovala zejména ve Znojme, kde jsem studovala na střední škole. Celá třída jsme se převlékla do nejrůznějších kostýmů (nevěsta, ženich, plačky, domácí zvířata, různá povolání, cikáni, slaměný muž, apod.) a chodili jsme po městě, kde jsme zpívali, a střevovali a chodili od domu k domu a rozveselovali i okolní přihlížející. Všude jsme byli vřele přivítáni a pohostění. Doma, v Popelíně, takto chodíme se skupinkou přátel.
 - Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc:** 30. 4. odpoledne přátelé připravují hranici na zahradě rodinného domu jednoho z nich a já s ostatními dívkami chystám čarodějnicí – vystlaná punčocha s namalovaným obličejem a připevněným starým oblečením. Když se setmí, hranice se zapálí a do ohně jsou pak uvrženy čarodějnice. Dokud oheň hoří, povidáme, hrájeme na kytaru a zpíváme. Poslední lidé nesmí odejít od ohně, dokud ještě hoří, aby byla jistota, že čarodějnice shořela na popel.
 - Jindřichohradecká porcinkule:** Každoročně se sejdeme se skupinou nejbližších přátel a jdeme se podívat na pouť i a trhy. Užíváme si atmosféru poutě, kolotoče, cukrovou vatu a vždy máme spoustu veselých zážitků.
 - Mikulášské obchůzky:** Se dvěma přáteli chodíme v předvečer Sv. Mikuláše na koledu. Jeden z nás jde za Sv. Mikuláše, další za anděla a poslední za čerta. Další masky nepoužíváme. Vždy si nás objedná nějaká rodina s malými dětmi a odměny i tresty pro děti mají již přichystané. Vždy však s sebou anděl nosí v košíku i pár balíčků s cukrovinkami a ovocem navíc, kdyby náhodou jsme zavítali někam, kde si nás neobjednali. U každé rodiny dostaneme nějaké peníze, které si pak spravedlivě rozdělíme.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje. Já osobně mám výroční obyčeje velmi ráda. Je to nejen zábava, ale vždy se sejdou s přáteli, se kterými se jinak nevidám a nebo se setkám se širší rodinou, která bydlí jinde. Myslím si, že udržování tradic, zvyků a obyčejů je velmi důležité, a to zejména proto, že se tímto způsobem předávají mladším generacím a ty je pak zase mohou předat dalším mladším generacím atd. Původní význam výročních obyčejů sice nevnímám, ale rozhodně v mém životě zaujímají významné místo.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným? Nejraději ze všech výročních obyčejů mám Velikonoce a pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc. Tyto výroční obyčeje pro mě ohlašují jaro a s ním i přicházející teplo. Také vždy vidím mnoho přátel, se kterými se jindy nevidám.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)? Podle mého názoru velmi záleží na tom, jak jsou vedeny z rodiny. Já a moji přátelé udržujeme výroční obyčeje proto, protože jsme k tomu vedeni od malička. S matkou jsem už jako malá barvila vajíčka a pomáhala péct beránka před Velikonočním pondělím atp. Mám k výročním obyčejům blízko díky rodině.
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčekácká obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a). Neslyšela.
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blafáčké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a). Věděla.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a). Nevěděla.

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X				X
Vynášení smrtky		X		X			X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X		X			X
Svěcení svazků jívových ratolestí		X		X			X
Zapichování jívových prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí		X		X			X
Velikonoční pomlázka	X		X				X
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X			X	
Malování srdíček před milenciňo obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X			X	
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v noci na 1. máje		X	X				X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách		X		X			X
Pečení věnců na oslavu dožínek		X		X			X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské občůzky	X		X			X	
Občůzky "Lucek"		X		X			X
Občůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínků z podkolení na Štědrý den		X	X				X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X	X				X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X	X				X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X	X				X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X	X				X
Lití oliva na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X	X				X
Koleda na Sv. Štěpána		X	X				X
Tříkrálové občůzky	X		X				X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZÍKY							
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)	X		/	/			X
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu		X	/	/			X
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby	X		/	/	X		
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky		X		X			X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - **Velikonoční pomlázka:** Pár dní před Velikonočním pondělím si ve městě u stánku koupím pomlázku. Sice ji umím plést, ale rychlejší je si ji koupit. Na Velikonoční pondělí obejdu a vyšlehám dívky a ženy v rodině. Během dopoledne se ještě sejdeme s pár přáteli, muži, a vyšleháme pár známých. Většinou za to dostaneme sklenku alkoholu, kus velikonočního beránka a vajíčka. Někdy také peníze. Je u toho vždy hodně zábavy.
 - **Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc:** Víkend okolo posledního dubna vyrazíme s manželkou k přátelům žijícím mimo město, kde pořádáme oheň. Vždy s sebou máme nějaké pohoštění a většinou přítel objedná krůtu nebo jiné maso, které opékáme. Během večera povídáme a vždy se hodně nasmějeme. Občas s sebou beru i harmoniku, takže k tomu máme i hudební doprovod. U přátel vždy přespáváme do dalšího dne, kde jsme až do oběda. Děti jsou u mých rodičů.
 - **Stavění májí:** Bydlím ve městě a májka se zde nestaví, ale každý rok (30. 4.) jezdím k jednomu příteli z blízké vesnice, kde pomáhám tamním obyvatelům stavět a zdobit májku. Bývá s tím spojenou opékání masa a o zábavu není nouze. Hned ten večer pak jezdím s manželkou k přátelům "oslavil" pálení čarodějnic.
 - **Jindřichohradecká porcinkule:** Se stejnými přáteli, jako slavíme pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc, chodíme s manželkou každoročně také na Jindřichohradeckou porcinkuli. Byla by ostuda, kdyby nějaký rodič "Jindřichohradečák" nikdy nenavštívil tuto pouť. Máme malé děti, tak je bereme s sebou a užijeme si spoustu veselí. Pro děti je to skvělá zábava a my dospělí vzpomínáme na bezstarostné dětství.
 - **Mikulášské občůzky:** Se dvěma dobrými známými se vždy dohodneme a v předvečer Sv. Mikuláše jdeme na koledu. Většinou jsem z Sv. Mikuláše, pak s sebou máme anděla a čerta. Jdeme vždy k nám a vždy pozlobíme, ale také odměníme děti. Pak ještě obejdeme rodiny pár dalších přátel. Peníze dostáváme jen málokdy, protože všichni to děláme zejména pro děti.
 - **Atributy tradiční jihočeské svatby:** Při naší svatbě jsme s manželkou dodrželi několik zvyků. Kromě toho, že jsme byli posypáni obilím a zametali rozbitý talíř, novomanželku mi ukradli a průvod byl dokonce zasaňkovaný. Rád na ten den vzpomínám!
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje. Musím přiznat, že ačkoliv pár výročních obyčejů udržuji, vesměs pro mě skoro nic neznamenají. Jejich původní význam de facto vůbec neregistruji a spíše je vnímám jako příležitost setkat se s přáteli a s rodinou. Mám také malé děti, takže mnoho tradic, zvyků a obyčejů udržujeme s manželkou hlavně pro ně. Aby měly vzpomínku.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným? Nejbližší mám pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc. Už bývá hezké počasí a vždy si s přáteli u ohně užijeme spoustu veselí. V dnešním hektickém světě je to vždy milé odreagování.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)? Nevím, ale řekl bych, že mnoho mladých již výroční obyčeje neudržuje. Mají jiné zájmy a také povinnosti a výroční obyčeje jim nepříjdou tak říkajíc "cool". Nejsou pro ně moc atraktivní..
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčnická obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a). Slyšel.
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a). Nevěděl.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a). Věděl.

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X			X			X
Vynášení smrtky	X			X			X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X		X			X
Svěcení svazků živých ratolestí		X		X			X
Zapichování živých prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí	X		X				X
Velikonoční pomlázka	X		X		X		
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějníc na Filipojakubskou noc	X		X		X		
Malování srdíček před milénčino obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X				X
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje		X		X			X
LÉTNI A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách		X	X				X
Pečení věnců na oslavu dožínek		X	X				X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské obchůzky	X		X		X		
Obchůzky "Lucek"		X		X			X
Obchůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínků z podkolníku na Štědrý den		X	X				X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X	X				X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X	X				X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X	X				X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X	X				X
Lití oliva na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X	X				X
Koleda na Sv. Štěpána	X		X				X
Tříkrálové obchůzky	X		X				X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZÍKY							
Glajcha (zdobená břízka na nedostavěném domě)	X		/	/	X		
Prekračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu	X		/	/			X
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X	/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky		X	X				X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - **Velikonoční pomlázka:** Asi tak den nebo dva dny před Velikonočním pondělím si obstarám vrbové pruty. Většinou si je štipu u rybníka mého kamaráda, který bydlí kousek za městem. Pruty pak nechám pár dní ve vodě a chodě a v neděli pak spletu dvě pomlázky - pro mě a pro malého syna, které ozdobím barevnými fábovy. Na Velikonoční pondělí pak se synem vyšleháme manželku, dceru a švagrovou, která bydlí nedaleko. Po přátelích již nechodím. Jako koledu dostaneme barvená vajíčka a kousek velikonočního beránka.
 - **Pálení čarodějníc na Filipojakubskou noc:** S celou rodinou jezdíme k přátelům, kteří bydlí nedaleko města. Manželky připraví spoustu občerstvení v podobě slaneho i sladkého pečiva a já s přítelem obstaráme maso na oheň a nápoje. Dětem se přichystá čarodějnice, kterou nachystáme se starých oděvů - ty vycpáváme vatou. Vždy se večer vydaří, protože děti si vesele hrají a my dospělí máme příležitost sejit se po čase a pořádně si popovídat. Pokud 30. 4. případně na všední den, přesouváme akci na nejbližší víkend.
 - **Jindřichohradecká porcinkule:** S celou rodinou se jdeme podívat na pouť, kde vydržíme celý den, když se vydaří počasí. Děti si užijí zábavu na atrakcích a cukrovinky a já s manželkou vychutnávám chvíle rodinné pohody. Na Jindřichohradeckou porcinkuli by měl jít každý obyvatel Jindřichova Hradce a okolí. Někdy se k nám přidávají i naši přátelé, se kterými trávíme pálení čarodějníc. Pokud s námi na pouť nejdu, sejdeme se pak další den na slavnostní oběd.
 - **Mikulášské obchůzky:** Když jsem byl mladší, chodil jsem na koledu s přáteli, ale dnes mám již vlastní rodinu, takže tento zvyk udržuji tak, že pro děti objednáme "návštěvu". Bud' poprosím kamarády, nebo seženu někoho jiného. Balíčky s ovocem, sladkostmi a v horším případě i bramborami a uhlím s manželkou přichystáme v ten den ráno. Také sestavujeme seznam proříšek a naopak dobrých činů našich dětí.
 - **Glajcha:** Když jsem stavěl svůj rodinný dům, s manželkou jsme tento zvyk dodrželi a na nedostavěnou střechu jsme připevnili malou břízku s třásněmi.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje. Ačkoliv některé výroční obyčeje udržuji, zaujímají v mém životě druhořadé místo a fadil bych je až na konec svých priorit a zájmů. Jsem pracovně velmi vytížen a výročním obyčejům nepříkládám velký význam. Většinou obyčejů udržujeme hlavně kvůli dětem, aby měly stejné hezké vzpomínky na dětství, jako mám já. Mám samozřejmě rád rodinnou pohodu, kdy se sejdeme všichni a v klidu strávíme hezké chvíle, avšak to lze uskutečnit i bez tradic, zvyků a obyčejů.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným? Mým nejoblíbenějším výročním obyčejem je pálení čarodějníc na Filipojakubskou noc, protože se sejdeme s přáteli, s nimiž strávíme krásné chvíle u ohně s dobrým jídlem a nápoji. Děti si večer také vždy užijí, a protože už bývá teplo, sedí se venku dlouho do noci.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)? Dnešní mladá generace má podle mého názoru velmi málo zájem o dodržování těch méně známých zvyků. Už je jiná doba a tradice, zvyky a obyčeje pro ně nic neznamenají a upřednostňují jiné aktivity. Možná se pletu a samozřejmě existují i výjimky, avšak já se setkávám spíše s tímto modelem.
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčekácká obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a). Neslyšel
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blafácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Nevěděl
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Nevěděl

Dotazovaný č. 5 Žena Věk: 20 Místo bydliště: Jindřichův Hradec Místo rozhovoru: Jindřichův Hradec Datum: 26. 2. 2011 Čas: 14:30-15:09 Délka: 39 min.

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržíte tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržíte (z rodiny)	Udržíte (ne z rodiny)	Neudržíte
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X				X
Vynášení smrtky		X		X			X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X		X			X
Svěcení svazků jívových ratolestí		X		X			X
Zapichování jívových prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí	X		X				X
Velikonoční pomlázka		X	X		X		
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X		X		
Malování srdíček před milenců obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X				X
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v noci na 1. máje		X		X			X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách		X		X			X
Pečení věnců na oslavu dožínek		X		X			X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské obchůzky	X		X		X		
Obchůzky "Lucek"		X		X			X
Obchůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínků z podkolníku na Štědrý den		X		X			X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X		X			X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X		X			X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X		X			X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X		X			X
Lití oliva na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X		X			X
Koleda na Sv. Štěpána		X		X			X
Tříkrálové obchůzky	X		X			X	
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZÍKY							
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)		X	/	/			X
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu	X		/	/		X	
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X	/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky		X	X				X

1. Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.

2. Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.

3. Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje.

Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržíte (viz tabulka***).

4. Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.

-**Velikonoční pomlázka:** Na Velikonoce, den před Velikonočním pondělím, se sestrou barvíme vajíčka a pečeme velikonočního beránka. Před tím nechby ani jarní úklid a velikonoční vyzdobá bytu. V pondělí nás pak otec přijde vyšetlat a často chodí i jiní koledníci - přátelé z města i blízkých vesnic. Za vyšetlání jim dáváme připravená vajíčka, beránka a také peníze. Občas se stane, že nám koledníci za koledu koupí na porcinkuli koupí perníkové srdce, ovšem to už je spíše výjimkou.

-**Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc:** Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc: Když jsem byla malá, trávila jsem čarodějnice u babičky na vsi, která vždy měla připravené staré, proutěné koště, a tak jsme ho s kamarádkou vždy nějak ozdobily a šly za vesnicí k hranici, kde se pořádal velký oheň. Dnes už slavím pálení čarodějnic se svými přáteli, se kterými se sejdeme buď u nich doma (pokud mají rodinný dům, kde je možnost na zahradě mít oheň) a nebo jdeme do nějakého klubu, kde je speciální čarodějnická akce.

-**Jindřichohradecká porcinkule:** Jindřichohradecká porcinkule: Každý rok v půlce léta chodím s přáteli pobavit se na kolotoče, vychutnat si cukrovou vatu, zastřílet na střelnicu a zkrátka užít si krásné odpoledne. Vždy je s poutí spojeno mnoho veselí.

-**Mikulášské obchůzky:** S kamarády z města se vždy dohodneme a na Mikulášskou koledu chodíme téměř každý rok. Masky máme čtyři - je jeden Sv. Mikuláš, jeden anděl a dva čerti. Dětem vždy přineseme nějaké sladkosti, ale máme s sebou raději i brambory pro ty zlobivé. Občas si nás někdo objedná a pokud ne, chodíme spíše po rodinách známých, které mají malé děti. Většinou obdržíme nějaké peníze, které si poté rozdělíme a nebo společně zajdeme do nějakého klubu.

-**Překračování prahu pravou nohou:** Jsem docela pověřivá, a tak raději když mám před sebou nějakou důležitou událost, vykročuji z domu vždy pravou nohou. Nevím, jestli to pomůže a budu mít štěstí, ale co kdybych nepřečkala a přivolalo by to pak smůlu?!

5. Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje.

Vyroční obyčeje jsou v mém životě hodně vzadu, zaujímají velmi mizivé místo. Sice udržuji některé tradice, zvyky a obyčeje, ale vesměs je to proto, že se těším na širší rodinu a přátele. Domnívám se, že na výroční obyčeje se v dnešní, moderní době, již zapomíná a málokdo vnímá jejich původní význam. Dnes jsou zkrátka nepodstatné.

6. Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co je pro Vás čin pro výjimečným, oblíbeným?

Dříve to jednoznačně byly Velikonoce. Mám moc ráda barvení vajíček, pečení beránka a vždy je doma krásné útluno, když je byt vyzdoben jarními motivy. Bohužel však od té doby, co mě přišli vyšetlat opili známí a spíše než aby mě vyšetlali, tak mě potloukli, Velikonoce již tak ráda nemám. Dnes je to tedy spíše pálení čarodějnic, které mám moc ráda. S kamarády si užijeme vždy hodně zábavy a miluji jaro, takže tento zvyk pro mě znamená dlouho očekávaný příchod tohoto ročního období. Také mám moc ráda porcinkuli. Sice už mi málokterý velikonoční koledník koupí perníkové srdce, ale atmosféra poutí je úžasná! Tradiční trhy a tradiční slavnostní rodinný oběd je další milou součástí této tradice.

7. Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)?

Do této generace spadám také a bohužel se domnívám, že výroční obyčeje moc neudržíme. Alespoň my ve městě, ve vesnicích je možná mladá generace více. Já výroční obyčeje mám spojené s tím, že se sejdeme s rodinou, ale moc obyčejů nedržíme. Mám zkrátka navykly, že při výročních obyčejích se hlavně sejdeme celá rodina, ale význam tradic, zvyků a obyčejů je výrazně v pozadí.

8. V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráček obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).

Neslyšela.

9. Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Nevěděla.

10. Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Nevěděla

Datovaný č. 6 Muž Věk: 23 Místo bydliště: Střížovice Místo rozhovoru: Střížovice Datum: 4. 3. 2011 Čas: 18:00-18:35 Délka: 35 min.

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X		X		
Vynášení smrtky	X		X				X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X	X				X
Svěcení svazků živových ratolestí		X		X			X
Zapichování živových prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí		X	X				X
Velikonoční pomlázka	X		X		X		
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X	X				X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X		X		
Malování srdíček před milenců obydlí na Filipojakubskou noc	X		X				X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc	X		X				X
Stavění májí	X		X				X
Trháni devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje		X	X				X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trháni devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X	X				X
Prevlékání posledního snopu obilí za "babu" a "dědka" při dožínkách		X	X				X
Pečení věnců na oslavu dožínek		X	X				X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichovská porcinkule	X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské občůzky	X		X		X		
Občůzky "Lucek"	X		X				X
Občůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínků z podkolníku na Štědrý den		X	X				X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X	X				X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X	X				X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X	X				X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X	X				X
Lití oliva na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X	X				X
Koleda na Sv. Štěpána	X		X				X
Tříkrálové občůzky	X		X				X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZÍKY							
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)		X	/	/			X
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu	X		/	/			X
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X	/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všechny svatých a Dušičky		X	X				X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - **Masopust:** Na masopust jsem nikdy nechočil jako "maska", ale vždy jsem koledníky rád přivítal. Většinou to jsou přátelé z vesnice, tak se alespoň vidíme, zasmějeme a samozřejmě i u nás jsou koledníci řádně pohosteni. Dostanou kořalku, peníze a většinou i zákusek.
 - **Velikonoční pomlázka:** Dva dny před Velikonočním pondělím jdu našťapat proutky vrby k nám k potoku a nechám je odležet ve vodě až do neděle. V neděli k večeru pak spletu pomlázku a ozdobím jí mašli. V pondělí vyšlehám matku, sestru a přítelkyni a poté se během dopoledne sejdu s dalšími hochy z vesnice a objedeme pár známých po vesnici. Za vyšlehání obdržíme barvená vajíčka, často také beránka, sklenku kořalky a někdy i peníze. Ty si pak rozdělíme.
 - **Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc:** Hraji nohejbal a "čarodějnice" vždy trávím s přáteli a spoluhráči z nohejbalového týmu. Samozřejmě pozveme i další kamarády a poté se všichni sejdem u nás na hřišti, kde je ohniště a prostor pro grilování. Berou se kytary, takže je veselo a pohoda.
 - **Jindřichovská porcinkule:** Byla by hanba nejit alespoň jednou na Jindřichovskou porcinkuli, takže i já jsem ji několikrát navštívil. Mám ji moc rád, protože potkám spoustu přátel, ovšem poslední dobou jsem vždy mimo domov, když se pouf koná.
 - **Mikulášské občůzky:** Když jsem byl malý, rodiče objednávali pro mne a sestru Mikuláše, čerta a anděla. Jakmile jsem trochu odrostl, chodíval jsem na koledu také a stále ještě s přáteli občas objedeme pár rodin s malými dětmi. Masky máme tři - Mikuláše, anděla a čerta. Rodiče pro děti většinou už přichystají nějaké dárkové košíčky a my pak dostáváme peníze.
 - **Překračování prahu pravou nohou:** Jsem docela pověřivá, a tak raději když mám před sebou nějakou důležitou událost, vykročuji z domu vždy pravou nohou. Nevím, jestli to pomůže a budu mít štěstí, ale co kdybych nepřekročila a přivolalo by to pak smůlu?!
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje. Výroční obyčeje pro mne mají minimální význam. Vnímám je zejména jak příležitost, kdy je možné setkat se s rodinou, s přáteli a pobavit se. Jejich původní význam určitě nezdůrazňuji.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným? Všechny obyčeje, které udržuji, mám rád. Ovšem právě proto, že mám díky koledám a podobně skvělé zážitky s přáteli. Je s tím spojeno mnoho zábavy.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)? Myslím, že je moc neudržují. Nemají na ně čas a ani zájem. Nevím, jak to mají ti, co ještě studují, ale já už pracuji, takže mám jiné starosti a povinnosti.
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráček obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a). Neslyšel
- Jindřichovské tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Nevěděl.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichovská patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Věděl

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X				X
Vynášení smrtky		X		X			X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X		X			X
Svěcení svazků jívových ratolestí		X		X			X
Zapichování jívových prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí		X		X			X
Velikonoční pomlázka	X		X				X
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X				X
Malování srdíček před milenciňo obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X				X
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje		X		X			X
LÉTNI A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách		X		X			X
Pečení věnců na oslavu dožínek		X		X			X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské občůzky	X		X				X
Občůzky "Lucek"	X		X				X
Občůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínků z podkolníku na Štědrý den		X		X			X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X		X			X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X		X			X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X		X			X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X		X			X
Lití oliva na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X		X			X
Koleda na Sv. Štěpána		X		X			X
Tříkrálové občůzky	X		X				X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů		X		X			X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZÍKY							
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)	X		/	/			X
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu			/	/			X
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, šraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X	/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky		X		X			X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
-Jindřichohradecká porcinkule: S pár dobrými známými si dáme oběd u nás nebo u nich doma a pak společně vyrazíme na pout'. Kolotoče už pro nás nejsou, ale jdeme si zastřílet na střelnici, občerstvíme se a koupíme domů nějaké cukrovinky. Vracíme se domů až k večeru a je to vždy příjemně strávený den.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje.
V mém životě nezačínají tradice, zvyky ani obyčeje skutečně žádné místo. Shledávám je pouze jako náboženský přezitek. Nejsm věřící, takže jejich původní význam je mi lhostejný a připadají mi jako nepodstatná až zbytečná součást dnešní moderní doby.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným?
Výroční obyčej neudržuji. Chodím jen na Jindřichohradeckou porcinkuli, protože to by byla ostuda, kdybych nešel. Také ji vnímám jako možnost setkat se s dobrými známými a pobavit se, utéct pryč z pracovního nasazení.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)?
Dle mého názoru je již neudržuje vůbec. Nemají zájem a starají se spíš o jiné, modernější záležitosti. A pokud nějakí mladí udržují, je to, podle mne, výjimka.
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráček obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).
Slyšela.
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).
Nevěděl.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).
Věděl.

Dotazovaný č. 8		Muž	Věk: 64	Místo bydliště: Horní Žďár	Místo rozhovoru: Horní Žďár	Datum: 27. 2. 2011	Čas: 10:00-10:37	Délka: 37 min.
		1*		2**		3***		
		Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
		Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE								
Masopust, masopustní průvod		X		X			X	
Vynášení smrtky			X		X			X
Zametání prahu na Bílou sobotu			X		X			X
Svěcení svazků jívových ratolestí			X		X			X
Zapichování jívových prutů do žita			X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení			X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí			X		X			X
Velikonoční pomlázka		X		X			X	
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc			X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc		X		X		X		
Malování srdíček před milencino obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X	
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc			X		X			X
Stavění májí		X		X			X	
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje			X		X			X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE								
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele			X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách			X		X			X
Pečení věnců na oslavu dožínek			X		X			X
"Orání s čertem" v době posvícení			X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej			X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule		X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE								
Mikulášské občůžky		X		X			X	
Občůžky "Lucek"			X		X			X
Občůžky "Barborek"			X		X			X
Nošení polínek z podkollniku na Štědrý den			X		X			X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den			X		X			X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den			X		X			X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den			X		X			X
Rozkrajování jablka na Štědrý den		X		X		X		
Házení střevice na Štědrý den		X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den			X		X			X
Lití oliva na Štědrý den		X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den			X		X			X
Koleda na Sv. Štěpána		X		X				X
Tříkrálové občůžky		X		X			X	
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů		X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZNIKY								
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)		X		/	/		X	
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu		X		/	/		X	
"Rodeník donešnej"			X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby			X	/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu			X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky			X		X			X

- Budu Vám předřít jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda je znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předřít jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předřít jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka)***.
- Naposledy Vám budu předřít jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - **Masopust:** První březnový víkend se u nás ve vesnici koná koleda masek. Já s manželkou se aktivně již neúčastním, ale žena vždy upeče něco dobrého a já otevřu láhev kořalky. S nadšením pak očekáváme koledníky, které pohostíme, zatančíme si s nimi a zazpíváme. Je to vždy velmi veselá návštěva.
 - **Velikonoční pomlázka:** Každý rok v neděli jdu nastřípat vrbové prouti k potoku za domem a pruty nechám odležet do večera ve vodě. Vždy večer pak spleťm pomlázku a zkrášluji ji maslem. Pletení pomlázky nechávám zásadně na večer, protože když vyjde počasí, je krásné plést pomlázku při západu slunce. O Velikonočním pondělí pak vyšlehám manželku. Na oběd k nám jezdí syn s rodinou, tak vyšlehám snachu a vnučku. Jako koledu dostávám kraslice a velikonočního beránka. Vnučatům vždy připravíme se ženou balíček s čokoládami, ovocem a drobným dárkem. Aby je tak říkají "beránek nepokakal". My dospělí si pak předáváme spíše láhev dobrého vína.
 - **Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc:** Na posledního dubna pozveme s manželkou k nám domů dlouholeté přátelé, se kterými se vidáme jen výjimečně. Připravím ohniště a kromě táboráku na zahradě grilujeme. Přítel bere harmoniku, a tak společně strávíme velmi příjemný večer.
 - **Malování srdíček před milencino obydlí na Filipojakubskou noc:** Vždy, když odcházíme od ohně, u kterého pálime čarodějnice, nenápadně se zdržím v povzdálí a nechám odejít manželku do domu. Křídou, připravenou v kolně pak namaluji malé srdíčko na chodník před domem. Mou paní to vždy velmi potěší a rovněž pobaví. V tomto směru pak pokračujeme
 - **Stavění májí:** 30. 4. se scházíme spolu s ostatními muži ze vsi s celý den upravujeme a zdobíme májku, kterou pak společnými silami vztýčujeme. Když jsem byl mladý, stavěl jsem ještě malou májku mé budoucí ženě, kterou jsem jí vždy přes noc postavil před okna. Dlouhá léta však tento zvyk neudržuji.
 - **Jindřichohradecká porcinkule:** Na pouť chodíme s celou rodinou, tj. já, manželka a syn s dětmi a ženou. Pro děti je to skvělý den plný radosti a smíchu. Chodí na kolotoče, mlsají cukrovou vatu a tak. My dospělí vychutnáváme atmosféru rodinné pohody a soudržnosti. A navíc, jsme přece "Jindřichohradečáci", na pouť se "musí". S manželkou také chodíme na tradiční trhy pořádané v neděli.
 - **Mikulášské občůžky:** Když jsem býval mladý, chodil jsem na Mikulášskou koledu. V současnosti již tento zvyk udržuji jen kvůli vnučatům, kterým s manželkou přichystáme košíčky s ovocem, cukrovinkami a drobným dárkem - ponožky, atd. Aby však nebyli rozmazlení, raději přidávám i pár brambor.
 - **Rozkrajování jablka na Štědrý den:** Po štědrovečerní večeři s manželkou rozkrajujeme každý jedno jablko, abychom věděli, co nás čeká a nemine. Moc tomuto
 - **Tříkrálové občůžky:** Tento zvyk v naší vesnici téměř vymizel, avšak občas se stane, že přijdou koledníci, kteří zazpívají koledu a svěcenou křídou označí dveře. Pro takoveto případy vždy manželka uchová trochu vánočního cukroví, abychom byli připraveni.
 - **Glajcha:** Zvyk glajchu jsem dodržel, když jsem stavěl svůj dům. Ke krovům střechy jsem připevnil břízovou větev ozdobenou pentlemi.
 - **Překračování prahu pravou nohou:** Víím, že v dnešní době je to zřejmě trochu překvapivé, ale i přes nejmodernější techniku, kterou nabízí dnešní doba, jsem pověřivý a raději práh domu překračuji pravou nohou, abych si nepřivolał smůlu na důležité události.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje. Výroční obyčeje zaujímají v mém životě jednoznačné druhořadé místo. Některé tradice, zvyky a obyčeje sice udržuji, ale v podstatě je vnímám jako možnost sejit se s rodinou, s dobrými přáteli a pobýt s mými vnučaty. Výroční obyčeje jsou tak pouze jakýmsi prostředkem pro tato setkání a původní význam zcela ustupuje do pozadí.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným? Ze všech výročních obyčejů, které udržuji, mám nejraději Jindřichohradeckou porcinkulu. Jsem šťastný, že se sejdeme zase celá rodina pohromadě a vnučata nám činí jen radost. Vydaří-li se navíc počasí a je slunečno, jsou to nezapomenutelné okamžiky.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)? Řekl bych, že v naší oblasti mají o výroční obyčeje mladí nezájem. Udržují jen ty známější zvyky, ovšem domnívám se, že i zde je hlavní příčinou možnost pobavit se atp. Pro mladé nejsou tradice, zvyky a obyčeje zkrátka "in". Mají jiné zájmy a výroční obyčeje shledávají jako "starou školu".
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráček obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a). Slyšel.
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blafácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Věděl.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Věděl.

Dotazovaný č. 10 Muž Věk: 48 Místo bydliště: Jindřichův Hradec Místo rozhovoru: Jindřichův Hradec Datum: 27. 2. 2011 Čas: 14:00-14:40 Délka: 40 min.

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X			X	
Vynášení smrtky	X		X				X
Zamětání prahu na Bílou sobotu		X		X			X
Svěcení svazků živých ratolestí		X		X			X
Zapichování živých prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí	X		X				X
Velikonoční pomlázka	X		X		X		X
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X		X		
Malování srdíček před milenciňo obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X				X
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje		X		X			X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách		X		X			X
Pečení věnců na oslavu dožínek		X		X			X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské obchůzky	X		X		X		
Obchůzky "Lucek"		X		X			X
Obchůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínků z podkolníku na Štědrý den		X		X			X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X		X			X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X		X			X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X		X			X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X		X			X
Lití oliva na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X		X			X
Koleda na Sv. Štěpána	X		X				X
Tříkrálové obchůzky	X		X				X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZÍKY							
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)	X		/	/			X
Prekračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu	X		/	/		X	
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby	X		/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky	X		X			X	

1. Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.

2. Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.

3. Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje.

Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka***).

4. Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.

-**Masopust:** První neděle v březnu se ve městě koná masopustní průvod pořádaný baráčníckou obcí "Kunifer" a tohoto průvodu se spolu s kamarádkou pravidelně účastním. Masopustní zábava je vždy velmi pestrá a navíc je to vždy příjemná a veselá procházka městem. Doma pak máme nachystané pohostění pro koledníky. Dáváme jim kořalku a koláče.

-**Velikonoční pomlázka:** Před Velikonočním pondělím barvím s dcerou vajíčka, pečeme velikonočního beránka a také mazanec. Samozřejmě také uklízíme byt a vítáme do něj jarní atmosféru. V pondělí nás pak vyšetřá manžel a občas přijdou i známí z města. Koledníky odměníme připravenými vajíčky, mazancem a samozřejmě nabídneme i kořalku a za koledu ještě dávkujeme pár korun.

-**Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc:** Bydlím ve městě, kde se moc ohně pořádat nedají, ale našťastá máme možnost jezdit ke kamarádce žijící v blízké vesnici. S celou svou rodinou sem již několik let jezdíme a vždy se večer moc vyřádíme. Nechybí pohostění, grilování a kytara. Děti již mám odrostlejší, takže někdy s námi nejdou a mají vlastní program.

-**Jindřichohradecká porcinkule:** Na tuto tradiční městskou pouť chodíme s přáteli, s nimiž trávíme i pálení čarodějnic. Děti s námi už moc nechodí, takže si to užíváme přiměřeně našemu věku.

Kolotoče pro nás už nejsou, ale muži si zastříhali na střelnici, my s kamarádkou obědme cukrovinky a zkrátka nasáváme pouťovou atmosféru a skvěle se bavíme. Mám ráda také tradiční trhy, pořádané v neděli, na které chodíme už jen s manželem.

-**Mikulášské obchůzky:** Když byly děti ještě malé, objednávala jsem jim vždy Mikuláše s čertem a andělem. Když byly hodně, odměnil je balíčkem, co jsem přichystala a když zlobily, čert je pozlobil a pomaloval uhlím. V dnešní době už dětem jen kupuji pár kousků ovoce a protože máme rádi sladké, adventní kalendář také nikdy nechybí.

-**Prekračování prahu pravou nohou:** Tento pověřený obyčej udržují již od mala, protože mě to naučila matka. Sice nevím, jestli mi to skutečně přinese úspěch, ale co kdybych pravou nohou nepřela a smůla by se mi přilepila na paty?!

-**Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a na Dušičky:** Tento zvyk znám rovněž od mé maminky, která vždy na Dušičky pekla malé rohlíčky a ty jsme pak roznášely po přátelích a známých. Ti nám za pečivo sice již neslibovali pomodlení se za zesnulé v rodině, ale vždy byli potěšeni, že jsme je obdarovali. Tento zvyk se mi líbí a shledávám ho milým zpestřením posmutného podzimu.

5. Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje.

Vyroční obyčeje mám ráda, hlavně ty jarní. Sejde se celá rodina, vidím se s přáteli, na které nemám moc času pro samou práci, a je pohoda a veselo. Myslím, že velkou roli hraje i fakt, že k výročním obyčejům mám vřelý vztah díky mé původní rodině, z které jsem si přinesla většinu tradic, zvyků a obyčejů.

6. Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným?

Nejbližší jsou mi jarní obyčeje, protože se konají v době, kdy se probouzí příroda, je pěkné počasí a to mi hned zvedne náladu.

7. Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)?

Podle mého názoru mladá generace již výroční obyčeje zpravidla neudržuje. Spousta mladých lidí má jiné zájmy a jiné ambice a tradice, zvyky a obyčeje jejich životy zcela mijí. Myslím však, že hodně záleží na rodině, jak je k tradicím veda. Já například své děti k výročním obyčejům vedu a řekla bych, že k nim mají stejně vřelý vztah jako já.

8. V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčnícká obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).

Slyšela.

9. Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Nevěděla.

10. Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto realii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Věděla

Dotazovaný č. 10 Muž Věk: 47 Místo bydliště: Jindřichův Hradec Místo rozhovoru: Jindřichův Hradec Datum: 3. 3. 2011 Čas: 17:00-17:36
 Délka: 36 min.

	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X		X		
Vynášení smrtky		X		X			X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X		X			X
Svěcení svazků jívových ratolestí		X		X			X
Zapichování jívových prutů do žita		X		X			X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí	X		X		X		X
Velikonoční pomlázka	X		X				
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X		X		
Malování srdíček před milenečino obydlí na Filipojakubskou noc		X		X			X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X		X		
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v noci na 1. máje		X		X			X
LETNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devíti loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X		X			X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách		X		X			X
Pečení věnců na oslavu dožínek		X		X			X
"Orání s čertem" v době posvícení		X		X			X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X		X			X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X				X
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské obchůzky	X		X		X		
Obchůzky "Lucek"		X		X			X
Obchůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínek zpodkolniku na Štědrý den		X		X			X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X		X			X
Zabodávání nože do buchty či do chleba na Štědrý den		X		X			X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X		X			X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X		X			X
Lití olova na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X		X			X
Koleda na Sv. Štěpána	X		X				X
Tříkrálové obchůzky	X		X		X		
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZNIKY							
Glajcha (zdobená brizka na nedostavěném domě)	X		/	/	X		
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu		X	/	/			X
"Rodeník donešnej"		X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X	/	/			X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/	/			X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všechny svatých a Dušičky		X		X			X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - Velikonoční pomlázka:** Velikonoční pomlázka: Ve městě koupím pár dní před Velikonočním pondělím pomlázku, kterou důkladně schovám. Nemám čas pomlázku plést, tak ji musím kupovat. Manželka a děti mezitím chystají koledu na pondělí a zdobí dům.
 - Masopust:** Na masopust chystáme pohoštění pro koledníky v podobě kořalky a slaného i sladkého pečiva. Když přijdou koledníci, zazpíváme si s nimi, zatancíme a za koledu nás pomalují rtěnkou.
 - Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc:** Na konci dubna se vždy sejdeme s našimi přáteli, které zveme k nám domů. Máme velkou zahradu, na které vždy pořádáme oheň a grilujeme.
 - Jindřichohradecká porcinkule:** Tento zvyk udržuji tak, že jezdim pomáhat do vesnice, kde bydlí otec. Sejdou se s přáteli z mládí a vždy se u máje dobře bavíme. Je také teplo, takže strávíme pohodově odpoledne.
 - Mikulášské obchůzky:** Mikulášské obchůzky: Mikulášskou koledu udržuji od dětství, kdy nejprve rodiče objednávali Mikuláše, čerta a anděla a poté nastala doba, kdy jsem sám chodil na koledu. Dnes mám malé děti, kterým naopak já objednával Mikuláše s čertem. Částečně se jedná o výchovné gesto, ale hlavně chci, aby měly i mé děti hezké vzpomínky na dětství.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje.

Výroční obyčeje zaujímají v mém životě druhořadou pozici. Mám plno práce a v mém životě je spousta jiných priorit a zájmů. Ty tradice, zvyky a obyčeje udržuji zejména kvůli mým dětem a také kvůli přátelům.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným?

Mezi mé nejoblíbenější výroční obyčeje patří Velikonoce, Mikulášské obchůzky a Vánoce. Sejde se celá rodina a můžeme strávit hezké společné chvíle. Pro děti je to také zážitek a vzpomínka na celý život.
- Co si myslíte, že někteří mladí se výroční obyčeje snaží udržovat, ovšem naprostá většina je k nim lhostejná.

Myslím, že mladí mají obecně určitou antipatii vůči něčemu "starému". yslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)?
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráčeká obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).

Neslyšel.
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Nevěděl.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).

Věděl.

Dotazovaný č. 11 Žena Věk: 45 Místo bydliště: Jindřich Místo rozhovoru: Jindřich Datum: 3. 3. 2011 Čas: 18:30-19:11 Délka: 41 min.							
	1*		2**		3***		
	Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržíte tento výroční obyčej?		
	Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržíte (z rodiny)	Udržíte (ne z rodiny)	Neudržíte
JARNÍ OBYČEJE							
Masopust, masopustní průvod	X		X		X		
Vynášení smrtky	X		X				X
Zametání prahu na Bílou sobotu		X		X			X
Svěcení svazků živových ratolestí	X		X		X		
Zapichování živových prutů do žita	X		X		X		
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení		X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí	X		X				X
Velikonoční pomlázka	X		X		X		
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipojakubskou noc		X		X			X
Pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc	X		X		X		
Malování srdíček před milenců obydlí na Filipojakubskou noc		X	X				X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipojakubskou noc		X		X			X
Stavění májí	X		X				X
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje	X		X				X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE							
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele		X	X				X
Prevlékání posledního snopu obilí za "bábu" a "dědka" při dožínkách		X	X				X
Pečení věnců na oslavu dožínek	X		X				X
"Orání s čertem" v době posvícení		X	X				X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej		X	X				X
Jindřichohradecká porcinkule	X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE							
Mikulášské obchůzky	X		X		X		
Obchůzky "Lucek"	X		X				X
Obchůzky "Barborek"		X		X			X
Nošení polínků z podpokolníku na Štědrý den		X	X				X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den		X	X				X
Zabodávání nože do buchet či do chleba na Štědrý den		X	X				X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den		X	X				X
Rozkrajování jablka na Štědrý den	X		X				X
Házení střevice na Štědrý den	X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den		X	X				X
Lití oliva na Štědrý den	X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den		X	X				X
Koleda na Sv. Štěpána	X		X				X
Tříkrálové obchůzky	X		X			X	
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů	X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZÍKY							
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)	X		/			X	
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu	X		/		X		
"Rodeník donešnej"		X	/				X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby	X		/				X
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X	/				X
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky		X		X			X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržíte (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - Masopust: Na masopustní víkend, který u nás ve vesnici připadá na první víkend v březnu, upeču ovocný koláč a připravím pohoštění pro koledníky. Když přijdou, je vždy veselo. Tančí se a zpívá a koledníkům je nabídnut alkohol, moučník a odměníme je také drobným penězem.
 - Svěcení svazků živových ratolestí: Svěcení svazků živových ratolestí: Tento zvyk znám již od mala, protože babička byla věřící a vždy na před Velikonoce chodila do kostela posvětit ratolesti. Já - však věřící nejsem a tento zvyk udržuji tedy pouze tím, že chodím pomáhat starším ženám z vesnice při výzdobě našeho kostela těmito svazky.
 - Zapichování prutů do žita: Máme rodinný statek a každý rok žjara zapichujeme živový prut do žita. Nevěřme, že by to nějak pomohlo a navíc používáme vespolek zemědělskou techniku, avšak je to spíše symbolické gesto.
 - Velikonoční pomlázka: Na pomlázku se chystám klasicky- barvím vajíčka, pečú velikonočního beránka a mazanec. Také podnikám velký úklid domu. Na Velikonoční pondělí mě pak přijde vyšlehat manžel a syn a občas i přátelé z vesnice. Obdaruji je vajíčkem a cizím koledníkům nabídnou i mazanec a kořalku. Rovněž jim dám peníze
 - Jindřichohradecká porcinkule: Na tradiční pouť chodím, jelikož to je něco jako místní "povinnost", ale milá. Vždy s manželem se jdeme podívat, vstřebat atmosféru a další den obědeme tradiční tihy.
 - Mikulášské obchůzky: Když byly děti ještě malé, objednávala jsem jim vždy koledníky. Mezitím jsem dětem připravila košíček s ovocem, sladkostmi a adventním kalendářem. Pokud zlobily, přidala jsem i pár brambor. Koledníkům jsem pak dala peníze.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje. Bohužel, tradice, zvyky a obyčeje v mém životě zaujímají mizivé místo. Snažím se udržovat alespoň pár výročních obyčejů, ovšem dnešní uspěchaná a moderní doba tradicím moc nepřeje a pro mnoho lidí se před nimi zcela uzavírá.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným? Mým nejoblíbenějším výročním obyčejem jsou Velikonoce, protože se blíží jaro, příroda je v rozpuku a všude je veselo. Navíc si vždy užiji barvení vajíček a pečení beránka. Velikonoce jsou pro mě veselou, barevnou tradicí.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)? Mladá generace udržuje pouze pár výročních obyčejů jako například Velikonoce, pálení čarodějnic na Filipojakubskou noc, Vánoce a na ostatní se již zapomíná.
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráček obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a).
Slyšela.
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).
Nevěděla.
- Mezi tradiční fmesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a).
Věděla

Dotazovaný č. 12		Muž	Věk: 61	Místo bydliště: Nová Olešná	Místo rozhovoru: Nová Olešná	Datum: 4.3.2011	Čas: 16:30-17:07	Délka: 37 min.
		1*		2**		3***		
		Znáte tento výroční obyčej?		Dovedete tento výroční obyčej zařadit časově? (přibližný měsíc v roce)		Udržujete tento výroční obyčej?		
		Znáte	Neznáte	Dovedete	Nedovedete	Udržujete (z rodiny)	Udržujete (ne z rodiny)	Neudržujete
JARNÍ OBYČEJE								
Masopust, masopustní průvod		X		X				X
Vynášení smrtky			X		X			X
Zametání prahu na Bílou sobotu			X		X			X
Svěcení svazků živých ratolestí		X		X				X
Zapichování živých prutů do žita		X		X				X
Kladení prutů svěceného jasanu kolem zdi stavení			X		X			X
Práskání bičem na Velikonoční pondělí			X	X				X
Velikonoční pomlázka		X		X				X
Sypání pisku před práh a kladení slámy před stáje na Filipjakubskou noc			X	X				X
Pálení čarodějnic na Filipjakubskou noc		X		X		X		
Malování srdíček před milenců obydlí na Filipjakubskou noc		X		X				X
Vysypávání cestíček mezi domy milenců na Filipjakubskou noc			X		X			X
Stavění májí		X		X				X
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v noci na 1. máje			X	X				X
LÉTNÍ A PODZIMNÍ OBYČEJE								
Trhání devatera kvítí na devítí loukách v předvečer Sv. Jana Křtitele			X	X				X
Prevlékání posledního snopu obilí za "babu" a "dědka" při dožínkách			X	X				X
Pečení věnců na oslavu dožínek			X	X				X
"Orání s čertem" v době posvícení			X	X				X
Hromadné čtení obecních účtů a další podzimní obyčej			X	X				X
Jindřichohradecká porcinkule		X		X		X		
ZIMNÍ OBYČEJE								
Mikulášské občůzky		X		X				X
Občůzky "Lucek"		X		X				X
Občůzky "Barborek"			X		X			X
Nošení polínků z podkolníku na Štědrý den			X	X				X
Ukrývání předmětů do hrnečků či pod talířky na Štědrý den			X	X				X
Zabodávání nože do buchet či do chleba na Štědrý den			X	X				X
Pověra prvního příchozího na Štědrý den			X	X				X
Rozkrajování jablka na Štědrý den		X		X				X
Házení střevice na Štědrý den		X		X				X
Třesení plotem na Štědrý den			X	X				X
Lití oliva na Štědrý den		X		X				X
Vaření knedlíků se jmény na Štědrý den			X	X				X
Koleda na Sv. Štěpána		X		X				X
Tříkrálové občůzky		X		X				X
Označování dveří v domácnosti v předvečer Tří králů		X		X				X
OBYČEJE SPJATÉ S OBYDLÍM A ŽIVOTNÍMI MEZNIKY								
Glajcha (zdobená brázka na nedostavěném domě)		X		/	/	X		
Překračování prahu pravou nohou při odchodu na významnou cestu		X		/	/	X		
"Rodeník donešnej"			X	/	/			X
Čepení nevěsty, sraňování svatebního průvodu a další atributy tradiční jihočeské svatby		X		/	/	X		
Sklánění rakve se zesnulým k prahu domu		X		/	/	X		
Pečení pečiva (dušiček) na svátek Všech svatých a Dušičky			X	X				X

- Budu Vám předčítat jednotlivé výroční obyčeje a Vy uveďte, zda je znáte nebo neznáte - ve smyslu, zda znáte nebo neznáte jejich původní význam (viz tabulka)*.
- Znovu Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které lze časově vymezit, se pokuste zamyslet, zda je dovedete nebo nedovedete zařadit (přibližný měsíc v roce) - (viz tabulka)**.
- Opět Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje. Pokuste se zamyslet, zda uvedené výroční obyčeje udržujete tak, že jste si je přinesl(a) z původní rodiny, nebo udržujete, ale nepřinesl(a) jste si je z původní rodiny a nebo je neudržujete (viz tabulka***).
- Naposledy Vám budu předčítat jednotlivé výroční obyčeje a u těch, které udržujete, zkuste popsat, jak je udržujete.
 - **Pálení čarodějnic na Filipjakubskou noc:** Na "čarodějnice" chodíme k přátelům ze sousedství, u nichž se pořádá oheň. Scházíme se tak vždy ve velkém počtu, a u ohně je tak milá, poklidná atmosféra. Přítel hraje na housle, takže příjemné posezení a hodování se odehrává za libozvučného doprovodu houslí. Je vždy veselo, a protože jsme všichni čerství v důchodu, můžeme sedět dlouho do noci.
 - **Jindřichohradecká porcinkule:** Na Jindřichohradeckou porcinkuli chodím vždy a s vnoučaty. Vždy si tak uspořádáme pěkný rodinný výlet do Jindřichova Hradce, kde se vnoučata pobaví na kolotočích a užijí si spoustu legrace. My s manželkou si zase užíváme prarodičovství. Dcera s manželem tak mají sobotu pro sebe a v neděli se sejdeme všichni na společném obědě.
 - **Glajcha:** Když jsem stavěl náš rodinný dům, také jsem ke krovům připevnil břizovou větev s řáborky.
 - **Překračování prahu pravou nohou:** Jsem docela pověřivý a překračování prahu pravou nohou při odchodu na důležitou událost udržuji pokračně, když odcházím z domu na důležitou cestu. Nevím, zda to pomáhá, ale raději tak činím.
 - **Atributy tradiční jihočeské svatby:** V den mé svatby byla moje paní čepena, což však spíše bylo myšleno jako vtipné gesto svatebčanů. Dále jsme byli spolu se svědky zašraňováni a zametali jsme rozbitý hrnec.
 - **Trojité sklánění rakve se zesnulým k prahu domu:** Tento neobvyklý zvyk jsem dodržel při úmrtí svých rodičů. Oba totiž zesnuli doma, takže rakve byla skloněna přesně třikrát k prahu, aby se již nevraceli na Zem a měli klid.
- Zkuste se zamyslet, jaké místo ve Vašem životě zaujímají výroční obyčeje. Výroční obyčeje jsou v mém životě spíše až na druhém místě. Mám rád chvíli s rodinou a posezení s přáteli a, ale většinou se sejdeme i jindy v roce, takže tradice, zvyky a současnost jsou spíše takovou příležitostí. Dříve byla jiná doba, ale dnes už se výroční obyčeje ve společnosti moc neudržují, myslím si. Lidé jsou zaneprázdněni a tradice ztratily význam. Pověřivý ale jsem, to ano.
- Pokuste se zamyslet, který z Vámi udržovaných výročních obyčejů, je Vám nejbližší. Z jakých důvodů je Vám nejbližší? Co jej pro Vás činí pro výjimečným, oblíbeným? Mým nejoblíbenějším výročním obyčejem je pálení čarodějnic na Filipjakubskou noc. Sejdeme se s dlouholetými přáteli a známými a když je hezké počasí, můžeme sedět dlouho do noci pod hvězdami a povídat u plápolajícího ohně.
- Co si myslíte o udržování výročních obyčejů mladou generací (okolo 20 let věku)? Hodně mladých lidí dnes výroční obyčeje již neudržuje. Myslím si však, že jejich přístup by se měl změnit, protože pokud by tradice, zvyky a obyčeje udržovali, bylo by to velmi prospěšné, jelikož by alespoň trávili svůj volný čas smysluplněji, než tak někteří činí nyní.
- V Jindřichově Hradci udržuje obyčej masopustu a vynášení smrtky baráček obec "Kunifer" Jindřichův Hradec. Odpovězte, prosím, jestli jste o tomto spolku již někdy slyšel(a) nebo neslyšel(a). Slyšel.
- Jindřichohradecké tradiční kroje jsou tzv. blatské (blatácké) kroje. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Nevěděl.
- Mezi tradiční řemesla Jindřichohradecka patří soukenictví a tkalcovství. Odpovězte, prosím, zda jste tuto reálii věděl(a) nebo nevěděl(a). Věděl.